

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Katedra aplikované ekologie

**Návrh environmentálně šetrného rozvoje
cestovního ruchu a turismu ve vybraném území
Jizerských hor**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: Mgr. Karel Houdek

Diplomant: Bc. Magdalena Vavrušková

2014

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra aplikované ekologie

Fakulta životního prostředí

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Vavrušková Magdalena

Regionální environmentální správa - kombinované Praha

Název práce

Návrh environmentálně šetrného rozvoje cestovního ruchu a turismu ve vybraném území Jizerských hor.

Anglický název

Proposal for environmentally friendly tourism development and tourism in the selected area of Jizera Mountains.

Cíle práce

Vyhodnotit současný stav, kapacitu a vliv cestovního ruchu a turismu na životní prostředí v podmínkách venkovského mikroregionu a navrhnout konkrétní opatření ve prospěch zájmového území.

Metodika

Metodika řešení bude odvozena z výsledků rešerší standardních postupů využitých v t.č. už existujících a vypracovaných dokumentech – programech pro jiná území v rámci ČR, ale také ostatních zemí EU.

Harmonogram zpracování

1. et. - analýza vnějších a vnitřních vztahů zájmového území; rešerše pramenů - 07.- 08. 2012
2. et. - vlastní terénní šetření, konzultace dokumentace rešerše - 08.- 09. 2012
3. et. - sumarizace poznatků a doplňkové konzultace a terénní šetření - 09.- 10. 2012
4. et. - finální konzultace a finalizace práce – 10.- 12. 2012
5. et. – odevzdání práce – 02.- 03. 2013

Rozsah textové části

60 až 65 stran textu + přílohy

Klíčová slova

územní limity, destinační kapacita, biodiverzita, biotop, ekologická stabilita - únosnost a zranitelnost

Doporučené zdroje informací

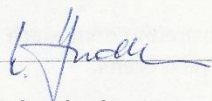
INDROVÁ J. a kol., 2009: Cestovní ruch: (základy). Oeconomica, Praha.

MALÁ V. a kol., 2002: Základy cestovního ruchu. Oeconomica, Praha.

PÁSKOVÁ M., ZELENKA J., 2002: Výkladový slovník cestovního ruchu. Ministerstvo pro místní rozvoj, Praha.

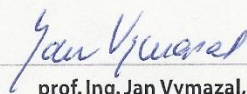
Koncepční dokumenty územně příslušného krajského úřadu, obcí a svazku, včetně územních zásad rozvoje územní plány, dotčených obcí.

Databáze ČSÚ, CENIA, ÚUR Brno a další.

Vedoucí práce

Houdek Karel, Mgr.

prof. Ing. Jan Vymazal, CSc.

Vedoucí katedry

V Praze dne 13.11.2013

prof. Ing. Petr Sklenička, CSc.

Děkan fakulty

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Karla Houdka, a že jsem uvedla všechny literární prameny a publikace, ze kterých jsem čerpala.

V Praze 23. 4. 2014

.....

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych tímto poděkovat vedoucímu práce Mgr. Karlovi Houdkovi za odborné vedení a cenné připomínky a všem, kteří mi poskytli potřebné podklady a informace. Ráda bych také poděkovala Ing. Michaele Jungové za pomoc při zpracování této práce a PhDr. Marii Pečené za podporu a motivaci. V neposlední řadě patří velký dík mé rodině, přátelům a kolegům za jejich pomoc a trpělivost po celou dobu mého studia.

V Praze 23. 4. 2014

.....

ABSTRAKT

Tato práce se zabývá současným stavem cestovního ruchu ve vybraném území Jizerských hor a předkládá návrhy jeho environmentálně šetrného rozvoje. Součástí práce je charakteristika a zhodnocení studovaného území (přírodní podmínky, demografická, sociální a ekonomická situace, infrastruktura, charakteristika obcí ve studovaném území, místní sdružení) a zmapování současné nabídky cestovního ruchu (přírodní, kulturní a technické památky, lidová a industriální architektura, možnosti sportovního a kulturního vyžití, nabídka stravovacích a ubytovacích služeb). Práce tak poskytuje ucelený přehled o zájmovém území a současném stavu cestovního ruchu. Výsledky šetření a dílčích analýz jsou shrnuty ve SWOT analýze, která je hlavním východiskem pro návrhovou část. Zde je popsáno několik vlastních návrhů, jak lze v zájmové oblasti zintenzivnit šetrný cestovní ruch. Předkládané návrhy by měly rozšířit současnou nabídku cestovního ruchu, řešené území zatraktivnit a přilákat tak více návštěvníků. Většina zájmového území se nachází v Chráněné krajinné oblasti Jizerské hory. Navrhovaná řešení využívají stávající infrastruktury, jsou šetrná k životnímu prostředí a plně v souladu se zásadami udržitelného rozvoje cestovního ruchu.

Klíčová slova: biodiverzita, biotop, destinační kapacita, ekologická stabilita, územní limity

ABSTRACT

This thesis deals with the current state of tourism in a selected area of Jizerské hory and presents proposals for its environmentally sustainable development. The thesis includes the characteristics and evaluation of the researched area (natural conditions, demographic, social and economic situation, infrastructure, characteristics of communities in the researched area, local associations) and a survey of the current offer for tourism (landmarks of nature, culture and technology, folk and industrial architecture, possibilities to enjoy sports and culture, offers for catering and accommodation). Thus, the thesis provides a comprehensive overview of the researched area and the current state of tourism. The results of research and underlying analyses are summed up in a SWOT analysis which is the main resource for the project part. Here, there is a description of several own proposals how to intensify sustainable tourism in the researched area. The presented proposals should amplify the current offering in tourism, make the researched area more attractive and thus get more visitors to come. Most of the researched area is situated in the Protected Landscape Area Jizerské hory. The proposed solutions make use of the existing infrastructure, take proper care of the environment and are in full conformity with the principles of sustainable development of tourism.

Keywords: biodiversity, biotope, destination capacity, ecological stability, area limits

OBSAH

1	Úvod.....	11
2	Cíle práce	12
3	Literární rešerše.....	13
3.1	Vysvětlení klíčových pojmů	13
3.2	Obecné vymezení a definice cestovního ruchu	14
3.3	Význam cestovního ruchu.....	15
3.4	Typologie cestovního ruchu.....	16
3.5	Cestovní ruch a životní prostředí	19
3.6	Cestovní ruch a udržitelný rozvoj	20
4	Metodika	22
5	Charakteristika zájmového území.....	23
5.1	Geografická poloha	23
5.2	Přírodní podmínky	24
5.2.1	Geomorfologické a geologické podmínky.....	24
5.2.2	Půdní podmínky	24
5.2.3	Hydrologické podmínky	25
5.2.4	Klimatické podmínky.....	26
5.2.5	Vegetace.....	26
5.2.6	Fauna	27
5.3	Ochrana přírody a krajiny	27
5.3.1	Územní systém ekologické stability (ÚSES).....	27
5.3.2	Zvláště chráněná území.....	28
5.3.3	Natura 2000.....	30
5.3.4	Památné stromy.....	30
5.4	Územní plánování	31
5.4.1	Územně plánovací dokumentace	31
5.4.2	Limity rozvoje v zájmovém území	31
5.5	Stručná charakteristika a historie obcí ve studovaném území	32

5.6	Obyvatelstvo	37
5.7	Pracovní příležitosti	38
5.7.1	Podnikatelské aktivity	39
5.7.2	Nezaměstnanost	40
5.8	Bytový fond.....	40
5.9	Občanská a technická vybavenost	41
5.9.1	Školství a kultura	41
5.9.2	Zdravotní a sociální péče	42
5.9.3	Inženýrská infrastruktura	42
5.10	Doprava.....	43
5.10.1	Silniční doprava	43
5.10.2	Železniční doprava.....	45
5.10.3	Veřejná doprava	45
5.10.4	Parkovací plochy.....	46
5.11	Životní prostředí.....	46
5.11.1	Vliv cestovního ruchu na životní prostředí zájmového území	48
5.12	Členství v zájmových sdruženích	48
5.12.1	Programové a strategické dokumenty k oblasti cestovního ruchu	50
6	Současná nabídka cestovního ruchu	52
6.1	Přírodní atraktivity	52
6.2	Kulturně-historické atraktivity.....	54
6.3	Sakrální památky a pomníčky.....	55
6.4	Technické památky	56
6.5	Lidová architektura	59
6.6	Industriální architektura (sklářství a textilní průmysl)	60
6.7	Muzea	62
6.8	Nabídka sportovně – rekreačního vyžití	63
6.8.1	Pěší turistika	64
6.8.2	Cyklistika	66

6.8.3	Běžecské lyžování	67
6.8.4	Sjezdové lyžování	67
6.8.5	Vyjíždky na koních a agroturistika	68
6.8.6	Další nabídka sportovního vyžití a sportovní akce.....	69
6.9	Nabídka společenského a kulturního vyžití	70
6.10	Nabídka ubytovacích a stravovacích služeb	71
6.11	Informační centra	73
6.12	Regionální produkty.....	74
6.13	Projekty podporující rozvoj cestovního ruchu.....	74
6.13.1	Realizované projekty	74
6.13.2	Plánované projekty, projekty ve fázi zpracování.....	76
7	SWOT analýza	77
8	Návrhy environmentálně šetrného rozvoje cestovního ruchu	80
8.1	Nordic Walking.....	80
8.2	Naučná stezka rozhledny Jizerských hor	81
8.3	Nabídka balíčků	82
8.4	Areál Bramberk.....	84
8.5	Další možné návrhy a doporučení	85
9	Diskuze.....	86
10	Závěr.....	88
11	Přehled použitých zdrojů	90
12	Seznam obrázků, fotografií, tabulek a příloh.....	96
13	Přílohy	99

SEZNAM ZKRATEK

AOPK Agentura ochrany přírody a krajiny	OSN Organizace spojených národů
ARR Agentura regionálního rozvoje	PP přírodní památka
BC biocentrum	PR přírodní rezervace
BK biokoridor	PUPFL pozemky určené k plnění funkce lesa
CR cestovní ruch	PÚR politika územního rozvoje
ČHMÚ Český hydrometeorologický ústav	RBC regionální biocentrum
ČR Česká republika	RBK regionální biokoridor
ČOV čistírna odpadních vod	ŘSD Ředitelství silnic a dálnic
EU Evropská unie	SLDB Sčítání lidu, domů a bytů
EVL evropsky významné lokality	SWOT analýza silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb
HDP hrubý domácí produkt	TTP trvalé travní porosty
CHKO chráněná krajinná oblast	UNEP United Nations Environment Programme
CHOPAV chráněná oblast přirozené akumulace vod	UNWTO United Nations World Tourism Organisation
IDOL integrovaný dopravní systém	ÚP územní plán
ISÚ integrovaná strategie území	ÚSES územní systém ekologické stability
JH Jizerské hory	VOC těkavé organické látky
k.ú. katastrální území	TTP trvalé travní porosty
LK Liberecký kraj	VCHÚ velkoplošná chráněná území
MZCHÚ maloplošná zvláště chráněná území	WTTC World Travel and Tourism Council
NNO nestátní nezisková organizace	ZÚR zásady územního rozvoje
o.s. občanské sdružení	
o.p.s. obecně prospěšná společnost	

1 ÚVOD

Cestovní ruch zaznamenal v posledních letech nebývalý rozvoj a patří mezi nejvýznamnější hospodářská odvětví světové i naší ekonomiky (Hamarnehová I., 2010). Významně se podílí na HDP, vytváří nové podnikatelské a pracovní příležitosti, přispívá k rozvoji regionů (Attl et Nejd, 2004). V posledních letech došlo k útlumu řady odvětví a cestovní ruch se tak stal důležitým zdrojem obživy obyvatel mnoha regionů, mezi něž patří i oblast Jizerských hor. V této oblasti měl velkou tradici textilní a zejména sklářský průmysl, který však postupně téměř zaniká. Často jedinou možností obživy tak nabízí cestovní ruch. Od roku 2000 stále klesá návštěvnost území a řada podnikatelů v oblasti turismu se potýká s velkým problémem, a tím je nedostatkem hostů. Za odlivem návštěvníků stojí kromě ekonomické recese také často zastaralá a nekvalitní infrastruktura cestovního ruchu, malá nabídka a kvalita služeb a produktů cestovního ruchu. O hosty nebojují jen jednotliví provozovatelé, ale i jednotlivé turistické regiony. Proto je důležité spojit své síly, spolupracovat, zlepšovat a rozšiřovat nabízené produkty, zkvalitňovat služby a přilákat tak do regionu návštěvníky.

Jizerské hory jsou nejsevernějším a nejmenším českým pohořím. Jsou známy svou krásnou, místy až seversky drsnou přírodou, rozsáhlými smrkovými porosty, vzácnými bučinami a rašeliništi. V roce 1968 zde byla vyhlášena Chráněná krajinná oblast Jizerské hory. V 80. letech byly hory postiženy těžkou ekologickou újmou, kdy vlivem uhelných elektráren v Německu a Polsku došlo k odumření lesního porostu na náhorní plošině hor. V posledních letech se situace výrazně zlepšila, porost byl sice nahrazen nikoliv ideálními smrkovými monokulturami, ovzduší je však už výrazně kvalitnější a hory se opět začínají zelenat. Jizerské hory ale začíná v neatraktivnějších částech hor ohrožovat velký počet návštěvníků.

Většina zájmového území leží v CHKO Jizerské hory. Téměř celé území patří do oblasti Tanvaldska, menší část do oblasti Jablonecka. Okolí Tanvaldu i Jablonce nad Nisou nabízí skvělé podmínky pro aktivní vyžití (turistika, cyklistika, sjezdové i běžecké lyžování), ale také mnoho kulturních a technických památek a v neposlední řadě velké množství zajímavých výhledů do krajiny prostřednictvím rozhleden. V posledních letech se zde rozvíjí agroturistika a stále větší zájem je o tradiční regionální pokrmy a výrobky. Díky těmto, jako i dalším regionálním předpokladům má tato oblast výborné podmínky pro environmentálně šetrný rozvoj cestovního ruchu.

Předmětem diplomové práce je nejen analýza současného stavu cestovního ruchu, ale především soubor návrhů jeho environmentálně šetrného rozvoje. Záměrem této práce je navrhnout takové příklady, které by přilákaly návštěvníky i mimo zimní a letní sezónu a především ve vegetačním období i mimo nejcennější a turisticky nejvytíženější části území v zájmu ochrany přírody. Jednou z reálných příležitostí je vytvářet takové produkty cestovního ruchu, které jsou pro turisty atraktivní a zároveň šetrné k životnímu prostředí.

Jak už bylo uvedeno, cestovní ruch má pro tento a jemu podobné regiony velký význam. Vedle nesporných pozitiv přináší cestovní ruch také řadu negativ, mezi něž patří zejména nepříznivý dopad na životní prostředí. Pokud se cestovní ruch bude v cenných částech přírody nekontrolovatelně rozvíjet, může způsobit velké škody na všech nejcennějších složkách životního prostředí. Území, které bylo vyhledávané pro své krásné a nenarušené přírodní prostředí přestane návštěvníky lákat, protože ztratí svou atraktivitu i charakteristiku. Proto je ve snaze o podporu rozvoje cestovního ruchu důležité rozvíjet pouze jeho šetrné formy. Jedině ty jsou dle Brodského et al. (2006) v rámci udržitelného rozvoje cestovního ruchu východiskem a šancí pro obce, regiony, podnikatele a v neposlední řadě pro zachování přírody a krajiny.

2 CÍLE PRÁCE

- vyhodnotit současný stav, kapacitu a vliv cestovního ruchu na životní prostředí ve vybraném území Jizerských hor
- na základě výstupů provedených šetření navrhnout konkrétní opatření, jak by se mohl cestovní ruch dále rozvíjet ve prospěch zájmového území

Pro dosažení hlavních cílů práce byly stanoveny následující dílčí cíle:

- poukázat na význam a smysl rozvoje cestovního ruchu
- charakterizovat a analyzovat zájmové území (přírodní, socioekonomické a demografické podmínky, dopravní a inženýrská infrastruktura, životní prostředí)
- zmapovat a zanalyzovat současnou nabídku cestovního ruchu v zájmovém území
- z výsledků šetření a dílčích analýz zpracovat SWOT analýzu, která bude výchozím podkladem pro zpracování vlastních návrhů pro podporu rozvoje šetrného cestovního ruchu

3 LITERÁRNÍ REŠERŠE

3.1 VYSVĚTLENÍ KLÍČOVÝCH POJMŮ

Biotop

Jedná se o soubor veškerých abiotických i biotických faktorů, které na určitém místě vytvářejí ve vzájemném působení životní prostředí určitého jedince, druhu, populace či společenstva (Matějček et al., 2007). Dle Braniše et al. (2004) je biotopem stanoviště, jež poskytuje všechny potřebné zdroje (úkryt, potrava, mikroklima) k přežívání, růstu a reprodukci určitého organismu s charakteristickými vlastnostmi.

Biodiverzita (biologická diverzita)

Braniš et al. (2004) definuje biodiverzitu jako různorodost a rozmanitost živých systémů na všech úrovních uspořádání. Podle Matějčka et al. (2007) je biodiverzita druhová rozmanitost biosféry, nezbytná pro zachování biologické rovnováhy. Biodiverzita je úplný soubor genů, druhů a ekosystémů. Biodiverzita je také předpokladem mnoha forem turismu (např. ekoturismus, pozorování ptactva, poznávání lesního prostředí, safari) a estetického zážitku návštěvníka. Může však být ohrožena výstavbou infrastruktury cestovního ruchu (CR) a též zavlečením nepůvodních druhů vlivem aktivit CR (Pásková et Zelenka, 2002).

Ekologická stabilita

Matějček et al. (2007) definuje ekologickou stabilitu jako schopnost ekosystému odolávat vlivům okolního prostředí. Podle Míchala (1994) je ekologická stabilita schopnost ekologického systému přetrvávat i za působení rušivého vlivu a reprodukovat své podstatné charakteristiky v podmínkách narušování zvenčí. Za únosné jsou považovány takové změny ekologických systémů, u nichž je předpoklad spontánního návratu k ekologické rovnováze daného ekosystému, neboť nepřesahují meze jeho ekologické stability (Míchal, 1994).

Únosná kapacita (únosné zatížení, únosná zatížitelnost)

Dle Výkladového slovníku cestovního ruchu se pro oblast cestovního ruchu pod tímto pojmem rozumí maximální zatížení daného území cestovním ruchem bez snížení kvality životního prostředí a ekosystémů, zážitku a spokojenosti návštěvníka, bez negativních vlivů na místní komunitu, její socioekonomickou strukturu a aktivity, kulturu dané oblasti. Jde o tzv. skladebný ukazatel, který měří zranitelnost lokality a který označuje změny v její schopnosti unést reprezentativní soubor na ní provozovaných turistických aktivit. Skládá se z ukazatelů kvality, kvantity a citlivosti přírodních i lidmi vytvořených zdrojů dané lokality. Cílem je odhadnout mezní hodnoty počtu návštěvníků provozujících formy cestovního ruchu typické pro dané místo (Pásková et Zelenka, 2002).

Únosné zatížení území

Zákon 17/1992 Sb., o životním prostředí definuje tento pojem jako „takové zatížení lidskou činností, při kterém nedochází k poškozování životní prostředí, zejména jeho složek, funkcí ekosystému nebo jeho stability“. Ekologicky únosné zatížení území by

mělo být významným faktorem při posuzování investic, regionálním plánování a sestavování environmentální politiky (Pásková et Zelenka, 2002).

Územní limity (limity využití území)

Dle Hyvnara et al. (2007) jsou limity využití území závazné podmínky realizovatelnosti záměrů, které vyplývají z územního plánování. Určují účel, způsob, ohraničení a podmínky uspořádání a využití území. Limity využití území jsou nepřekročitelnou hranicí pro využití území, omezují činnost v území a tím jeho rozvoj (ÚP Liberec, 2002). Lze je dle charakteru členit do 4 základních skupin (ÚP Liberec, 2002):

- Ochranná pásma stanovená obecně závaznými předpisy (ochranná pásma technického charakteru) např. energetické sítě, kanalizace
- Ochranná pásma a chráněná území vyhlášená orgány státní správy např. vyhlášená chráněná území, významné krajinné prvky
- Stanovená záplavová území
- Limity využití území vyplývající z charakteru řešeného území – limity přírodní (např. ÚSES, CHOPAV), památkově chráněná území a památky, ostatní

3.2 OBECNÉ VYMEZENÍ A DEFINICE CESTOVNÍHO RUCHU

Pojem cestovní ruch lze v původním významu chápat jako jiný výraz pro cestování. (Petrů, 2007). Postupně je tento pojem spojován s využitím volného času, s poznáváním a rekreací (Petrů, 2007). Ekvivalentem pro pojem cestovní ruch je termín turismus - z anglického tourism (Fialová, 2012). Někdy je nepřesně používán jako synonymum pro cestovní ruch termín turistika. Vhodnější je používat tento termín v jeho původním významu tj. pro aktivní formy – pěší, cyklistickou, vodní, lyžařskou, horskou turistiku (Holeček et al., 2005).

Cestovní ruch je sociálně-ekonomickým fenoménem, který člověk vytvořil svou přirozenou touhou po vědění, rekreaci a potřebou obnovovat fyzické a psychické síly (Ogarlaci et Popa, 2011). Jako složitý sociálně – ekonomický jev, jev mnohostranný a průřezový, který se neustále vyvíjí, dotýká se řady ekonomických a mimoekonomických procesů a jehož základním rysem je meziodvětvovost, chápe cestovní ruch Attl et Nejdler (2004), Kotíková (2012) i Indrová et al.(2009). Oriška (1999) pod pojmem cestovní ruch rozumí soubor činností, které jsou soustředěny na uspokojování potřeb, jež souvisejí s cestou a pobytem mimo místo trvalého bydliště a jejichž účelem je zotavení, poznávání, navazování společenského kontaktu, kulturní či sportovní vyžití, lázeňská léčba nebo pracovní cesta. Podle Jakubíkové (2012) i Horner et Swarbrook (2003) je cestovní ruch pohyb lidí mimo jejich vlastní prostředí do míst, která jsou vzdálena od jejich bydliště, za různými účely, vyjma migrace a výkonu normální denní práce. Je obtížné, najít jednotnou definici cestovního ruchu a existuje jich celá řada. Autoři Výkladového slovníku cestovního ruchu cestovní ruch chápou jako komplexní společenský jev, jež je souhrnem všech jevů, vztahů a dopadů, které souvisí s pohybem lidí, jejichž motivem je uspokojování

jejich potřeb v oblasti využití volného času, rekreace, cestování, poznání, v oblasti sociální, kulturní a v dalších oblastech (Pásková et Zelenka, 2002).

V současnosti je obecně přijímaná definice Světové organizace cestovního ruchu (United Nations World Tourism Organisation, dále jen UNWTO), která byla přijata v roce 1991 na Mezinárodní konferenci o statistice cestovního ruchu v Ottawě: „Cestovní ruch je činnost osoby, která cestuje mimo své běžné prostředí na dobu nepřesahující jeden rok, přičemž účelem její cesty je trávení volného času, obchodní činnost či jiné účely“ (UNWTO, 1995).

3.3 VÝZNAM CESTOVNÍHO RUCHU

Cestovní ruch je nadějí pro mnoho států, regionů, měst a obcí, podnikatelů, institucí a jednotlivých lidí (Jakubíková, 2006). Cestovní ruch je tzv. průřezovým odvětvím: ovlivňuje řadu hospodářských odvětví a má vysoké multiplikační účinky (Ryglová et al., 2011). Jeho přínos pro národní ekonomiku, pro vytváření podnikatelských a pracovních příležitostí a pro podporu regionálního rozvoje je velmi významný (Attl et Nejd, 2004). Není však přínosem pouze pro hospodářství, ale také např. zachovává původní tradice a hodnoty, přispívá k ochraně přírody, má vliv na záchranu památek nebo rozvoj vzdělanosti (Attl et Nejd, 2004).

Cestovní ruch poskytuje práci a obživu miliónům lidí, každé pracovní místo vytvořené v cestovním ruchu vytvoří další pracovní místa v jiných odvětvích (UNWTO, 2012). Téměř polovina lidí pracujících v cestovním ruchu je mladší 35 let a jejich podíl na pracovní síle je ve srovnání s jinými odvětvími dvojnásobný, čímž cestovní ruch významně přispívá ke snížení nezaměstnanosti (Leidner, 2004). Pro mnoho rozvojových zemí je cestovní ruch hlavním zdrojem devizových příjmů, které jim umožní financovat dovoz zboží a surovin nezbytných pro ekonomický rozvoj (Cernat et Gourdon, 2012). Ve Výroční zprávě o ekonomickém dopadu cestování a cestovního ruchu Světové rady pro cestování a cestovní ruch (WTTC) se uvádí, že v roce 2011 bylo celosvětově v cestovním ruchu 255 milionů pracovních míst a podíl cestovního ruchu na hrubém domácím produktu (HDP) činil 9 % (WTTC, 2013). Dle informací Evropské komise se odvětví cestovního ruchu Evropské unie (EU) podílí na HDP EU více než 5 % a zaměstnává zhruba 5,2 % celkové pracovní síly (asi 9,7 miliónů pracovních míst). Pokud vezmeme v úvahu i související odvětví, je odhadovaný příspěvek cestovního ruchu ke tvorbě HDP ještě mnohem vyšší - cestovní ruch se nepřímo podílí na více než 10 % HDP Evropské unie a zajišťuje zhruba 12 % pracovních sil. V České republice se přímý podíl cestovního ruchu na HDP odhaduje na 2,8 %, což je asi 106,4 mld. korun a nepřímý na 8,5% HDP (323,8 mld. korun). Cestovní ruch je také významným pomocníkem při dosahování cílů EU, jako je udržitelný rozvoj, hospodářský růst, zaměstnanost nebo hospodářská a sociální soudržnost (European Commission, 2010).

Cestovní ruch má velký význam pro podporu regionálního rozvoje. V místech, která disponují přírodními či jinými atraktivitami a která nemají předpoklady pro jiné ekonomické činnosti, může cestovní ruch zásadně napomoci jejich rozvoji tím, že tyto atraktivity ekonomicky zhodnotí (Indrová, 2010). Cestovní ruch přináší pro

region podnikatelské a investiční příležitosti, nová pracovní místa, zlepšení infrastruktury a vybavenosti a v neposlední řadě finanční prostředky - výdaje účastníku cestovního ruchu, daňové příjmy, místní poplatky apod. (Indrová, 2010).

Tab. č. 1 Hlavní přínosy cestovního ruchu dle Attla et Nejdla a Ogarlaci et Popa

Dle Attla et Nejdla (2004)	Dle Ogarlaci et Popa (2011)
<ul style="list-style-type: none"> • podílí se na tvorbě hrubého domácího produktu (HDP) • pozitivně ovlivňuje platební bilanci státu • tvoří příjmy státního rozpočtu • je zdrojem příjmů místní komunity (obchod, služby) • vytváří pracovní a podnikatelské příležitosti • přispívá k rozvoji vzdělanosti (zejména jazyky, informační technologie) • vytváří partnerství v regionech, oblastech či destinacích, motivuje ke spolupráci • umožňuje navazování nových kontaktů, vzájemné obohacování se o zkušenosti, tradice • přispívá k údržbě, zachování či rozvoji památek a dalších atraktivit • přispívá k zachování zvyků, tradic a místní kultury • v souvislosti s cestovním ruchem je budována infrastruktura a rozvíjí se služby a obchod, která slouží i místnímu obyvatelstvu • pomáhá péči o životní prostředí a kulturní dědictví • podporuje zdravý patriotismus, národní hrdost 	<ul style="list-style-type: none"> • cestovní ruch má multiplikační účinky, podporuje rozvoj řady ekonomických činností • vytváří nová pracovní místa a podnikatelské příležitosti • zlepšuje životní úroveň hostitelských komunit • podporuje rozvoj nových obchodních, kulturních, gastronomických a jiných zařízení, která slouží jak turistům, tak místním obyvatelům • podporuje rozvoj kulturních, sportovních a dalších společenských akcí • díky cestovnímu ruchu jsou získávány finanční prostředky potřebné k údržbě či rozvoji kulturních a přírodních památek a dalších atraktivit cestovního ruchu • pomáhá péči o životní prostředí • tvoří příjmy národních a místních rozpočtů • přispívá k udržení místních tradic, folkloru, řemesel • omezuje stěhování lidí z venkovských oblastí do měst

Zdroj: Attl et Nejdla (2004), Ogarlaci et Popa (2011) (upraveno autorem)

3.4 TYPOLOGIE CESTOVNÍHO RUCHU

Typologizace cestovního ruchu je díky jeho charakteru značně obtížná (Pásková et Zelenka, 2002). V odborné literatuře se nejčastěji setkáme s následujícím členěním cestovního ruchu (Fialová D., 2012):

- Formy CR – členění z hlediska motivů účasti na CR
- Druhy CR – hlediskem je jevový průběh CR a způsob jeho realizace v závislosti na určitých podmínkách (geografických, ekonomických, společenských a dalších podmínkách).

Dle Holečka et al. (2005) naopak druhy vyjadřují motivy, které vedou k účasti na cestovním ruchu a formy cestovního ruchu rozlišují jeho kvalitativní charakteristiky. Protože v praxi dochází k prolínání obou výše uvedených hledisek a různí autoři odborné literatury nejsou jednotní v tom, co je považováno za druh a co je formou cestovního ruchu, upouští Indrová et al. (2009) od členění podle forem a druhů a místo toho používá společné kritérium typu cestovního ruchu, jako vyjádření jeho jevové formy. „Toto členění umožňuje lépe charakterizovat účastníka cestovního ruchu z hlediska jeho motivace účasti, charakterizovat způsob realizace cestovního ruchu i účinky, které cestovní ruch pro společnost i jednotlivce přináší“ (Indrová et al., 2009).

Cestovní ruch lze tedy podle Indrové et al. (2009) dělit dle následujících kritérií:

- motivace účasti na cestovním ruchu
- místo realizace (domácí cestovní ruch, zahraniční cestovní ruch)
- vztah k platební bilanci státu
- délka pobytu (krátkodobý – do 3 přenocování, dlouhodobý – více než 3 přenocování)
- způsob zabezpečení cesty a pobytu (organizovaný, neorganizovaný)
- počet účastníků (individuální, skupinový)
- způsob financování (komerční – náklady hrazeny účastníkem, sociální – část hrazena z jiných zdrojů, např. zaměstnavatelem)
- věk účastníků (CR dětí, CR rodin s dětmi, CR mládeže, CR osob v produktivním věku, CR seniorů)
- převažující prostředí pobytu (městský, venkovský, turismus ve střediscích cestovního ruchu, lázeňský)
- typy podle vlivu na životní prostředí (tvrdý turismus, měkký turismus)
- ostatní kritéria

Typy cestovního ruchu dle motivu účastníků (Attl et Nejd, 2004):

- Rekreční CR – zahrnuje aktivní i pasivní odpočinek v přírodě i městském prostředí, uplatňují se v něm všechny druhy sportu, zájmů a zálib. Spadá pod něj i specifický podtyp chataření a chalupaření
- Kulturně poznávací CR – poznávání historie, kultury, tradic a zvyků (návštěva hradů, zámků, galerií, muzeí, kulturní akce, ale též seznámení s kulturní krajinou – parky, zahrady, chráněné oblasti, přírodní parky, volná krajina)
- Zdravotně orientovaný CR – dále členěn na lázeňský (léčebné pobyty v lázních) a zdravotní turismus (prevence, relaxace, regenerace – wellness pobyty)
- Cestovní ruch se společenskými motivy – návštěvy příbuzných, známých, návštěvy společenských událostí a akcí apod.
- Sportovně orientovaný CR – organizování i účast na sportovních akcích
- Dobrodružný turismus – např. sjíždění divokých vod, extrémní lyžování

- Lovecký a rybolovný turismus
- Cestovní ruch s profesní motivací – dále se člení na obchodní, kongresový, incentivní, výstavní a veletržní
- Specificky orientovaný CR – např. nákupní či politický turismus

Typy cestovního ruchu podle vlivu na životní prostředí

Masový a individuální cestovní ruch

Pásková et Zelenka (2002) vykládají pojem masový cestovní ruch jako cestování velkých skupin návštěvníků, využívání hromadných ubytovacích a stravovacích zařízení a dopravních prostředků. Typická je vysoká koncentrace návštěvníků, která má značný vliv na místní přírodní a socioekonomické prostředí. Opakem masového cestovního ruchu je individuální cestovní ruch. Jeho typickými aktivitami jsou pěší turistika, cykloturistika, individuální motorizovaný cestovní ruch apod.

Tvrký a měkký cestovní ruch

Tvrký turismus – nebere ohled na to, jaký je jeho vliv na environmentální, sociální a kulturní prostředí. Jedná se hlavně o masový turismus ve všech jeho podobách.

Měkký turismus – snaží se chovat šetrně k prostředí, kde je realizován a přispívá tak k trvale udržitelnému rozvoji (Attl et Nejd, 2004). Jak uvádí Pásková et Zelenka (2002), základními principy jsou maximální zapojení místních zdrojů (suroviny, lidé, tradice, kultura aj.) a malokapacitní cestovní ruch.

Environmentálně šetrné formy turistiky

Šetrná turistika má velký význam pro zachování historického, kulturního a zejména přírodního a krajinného bohatství naší země pro další generace (Broský et al., 2006).

Dle Schneidera et al. (2008) se jedná o ty formy, které nemají nepříznivý vliv na životní prostředí nebo se snaží své negativní dopady co nejvíce minimalizovat. Za šetrné formy považuje pěší turistiku, cykloturistiku, agroturistiku, vodáckou turistiku, lyžařskou turistiku o ostatní formy jako např. hipoturistiku, železniční turistiku, kulturní turistiku a další. O tom, zda a kdy lze cykloturistiku a zejména vodáckou turistiku ještě považovat za šetrnou formu cestovního ruchu lze polemizovat.

Pojmy pěší, cyklo, vodácká, lyžařská turistika není potřeba vysvětlovat. Agroturistika je součástí venkovského cestovního ruchu. Jedná se zejména o pobyt na zemědělských usedlostech, kdy návštěvníci poznávají způsob života a práci na farmě, mají možnost poznat zvířata, rostliny, seznámit se s různými řemesly a tradicemi. Do práce na farmě se mohou aktivně zapojit (sušení sena, výroba másla, sklizeň apod.). Součástí nabídky jsou většinou i sportovně-rekreační aktivity (vyjížďky na koních, rybářství, myslivost apod.). Forma agroturistiky na ekologických farmách se nazývá ekoagroturistika (Hesková, 2006).

Ačkoliv je v posledních letech na vrcholu popularity cykloturistika, určitou renesancí zažívá pěší turistika. Pro svou nenáročnost na vybavení a pro to, že je vhodná i pro fyzicky méně zdatné osoby, je populární zejména u seniorů (Ryglová et al., 2011). Určitou formou pěší turistiky je **Nordic Walking** čili severská chůze. Jedná se o druh sportovní outdoorové aktivity, která vznikla v roce 1997 ve Finsku. Základem je chůze se speciálními holemi. Je vhodný pro lidi v každém věku bez ohledu na fyzickou kondici a provozovat lze ve všech ročních obdobích a téměř na všech druzích povrchu. Nejvhodnějším prostředím pro Nordic Walking jsou lesní neasfaltové cesty s mírně členitým terénem. Pro dosažení maximálních účinků je nutné umět správnou techniku, kterou se lze naučit od vyškolených instruktorů. V současnosti je u nás přes dvacet Nordic Walking center a zájemci se také mohou přihlásit na specializované víkendové či delší akce.

Nordic Walking point - značka označující místo, které nabízí plný servis služeb Nordic Walking. Tzn. lze zde zakoupit či si půjčit hole na Nordic Walking nebo si zajistit túru s vyškolenými instruktory. Nordic Walking point nabízí možnosti spolupráce pro obchodníky, penzióny, hotely, horská zařízení, sportovní wellness, fitness centra, aj. (www.nordicsports.cz, 2013).

3.5 CESTOVNÍ RUCH A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Zdravé životní prostředí je pro cestovní ruch zásadní. Rostoucí industrializace a urbanizace naší společnosti je důvodem, proč se potřeba a touha lidí po kvalitním životním prostředí stále zvyšuje. Příroda nám poskytuje prostor, kde si můžeme odpočinout, znovu načerpat energii a najít potřebný klid (Musil et al. 2008). Cestovní ruch a životní prostředí nelze oddělovat, protože zdravé, kvalitní a různorodé životní prostředí je pro cestovní ruch základem a vzájemně se ovlivňují (Gherasim et Tanase, 2012). Attl et Nejdler (2002) navíc uvádějí, že vztah cestovního ruchu a životního prostředí je rozporuplný tím, že cestovní ruch pro svůj rozvoj potřebuje kvalitní životní prostředí, ale zároveň ho svým působením ničí. Cestovní ruch má na životní prostředí jak negativní, tak pozitivní dopady (Vehbí et Doratli, 2010). V následující tabulce jsou uvedeny hlavní negativní dopady cestovního ruchu, jak je uvádí Program OSN pro životní prostředí (United Nations Environment Programme, dále jen UNEP, 2013) a Ogarlaci et Popa (2011).

Tab. č. 2 Negativní dopady cestovního ruchu na životní prostředí

Dle UNEP (2013)	Dle Ogarlaci et Popa (2011)
<ul style="list-style-type: none"> • degradace půdy, krajiny • znečištění životního prostředí • odlesnění • tlak na místní zdroje (voda, energie, potraviny...) • odpadky a odpadní vody • ohrožení ekosystémů • ohrožení rostlinných a živočišných druhů • výstavba silnic, dálnic, infrastruktura • hluk • estetické „znečištění“ (resorty, hotelové komplexy) <p>Dopady CR v globálním měřítku</p> <ul style="list-style-type: none"> • ztráta biodiverzity • ztenčování ozonové vrstvy • změna klimatu 	<ul style="list-style-type: none"> • degradace krajiny • znečištění ovzduší, životního prostředí • poškozování přírodních a historických atraktivit při jejich nekontrolovaném využívání • narušení přírodního prostředí pohybem a hlukem turistů • masový rozvoj turismu v mnoha přírodně cenných oblastech • často neúnosně vysoký počet turistických stezek, cyklostezek, silnic • narušení ekologické rovnováhy • ohrožení půdy, flóry a fauny

Zdroj: Ogarlaci et Popa (2011), UNEP (2013), upraveno autorem

Na druhé straně může být cestovní ruch pro životní prostředí prospěšný a to např. tím, že přírodu chrání vytvářením chráněných území, jako jsou národní rezervace, parky apod. Zřizování chráněných oblastí je jedním z hlavních nástrojů, jak zmírnit ztrátu světové biodiverzity (Liu W et al., 2011). Chráněné oblasti nejen přispívají k ochraně přírody a krajiny, ale také zvyšují atraktivitu místa či regionu, kde se nacházejí (Slonková, 2010).

Cestovní ruch a životní prostředí si mohou být vzájemnou oporou a přínosem. Cestovní ruch může pomoci zvýšit povědomí místních obyvatel i návštěvníků o důležitosti zdravého životního prostředí, a tak zajistit finanční i nefinanční podporu péče o přírodu (Presser et al., 2000). Cestovní ruch také podporuje vznik naučných stezek, turistických tras pro pěší, cyklisty, lyžaře, čímž usměrňuje jejich pohyb v přírodě a učí návštěvníky šetrnému chování a ohleduplnosti k přírodě a krajině (Attl et Nejd, 2004).

3.6 CESTOVNÍ RUCH A UDRŽITELNÝ ROZVOJ

V posledních dvaceti letech se ukázalo, jak je ochrana životního prostředí důležitá a jak nutné jsou změny ve všech ekonomických odvětvích, cestovní ruch nevyjímaje (Radulescu, 2011). Pro vlády řady zemí a specializovaných agentur je jednou z priorit změna chování lidí proenvironmentálním směrem a již existuje řada programů, které by měly lidi podnítit k tomu, aby si osvojili udržitelný způsob života (Barr et al., 2011). Koncept udržitelného rozvoje se rozšířil do všech oblastí ekonomického a společenského života, tedy i do odvětví cestovního ruchu (Micu et

Diaconu, 2010). Poprvé byl pojem udržitelný rozvoj definován v roce 1987 ve zprávě Naše společná budoucnost (Our Common Future), kterou vydala Světová komise pro životní prostředí a rozvoj (World Commission on Environment and Development, WCED). „Udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který uspokojuje potřeby současné generace, aniž by byla ohrožena schopnost budoucích generací uspokojovat své potřeby“ (WCED, 1987). Podle zákona č.17/1992, v platném znění, je trvale udržitelný rozvoj takový rozvoj společnosti, který umožňuje současným i budoucím generacím uspokojovat jejich základní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů. Jak uvádí UNEP (2013), principy udržitelnosti se týkají tří aspektů rozvoje – ekologického, ekonomického a sociálně-kulturního a pro zajištění trvale udržitelného rozvoje musí být mezi těmito třemi oblastmi rovnováha. Snahou udržitelného rozvoje je dosažení rovnováhy mezi hospodářským růstem, sociální spravedlností, racionálním využíváním zdrojů a zachováním životního prostředí (Minciu et al., 2010). Cílem udržitelného rozvoje tedy není přinášet společnosti stále více ekonomických výhod, ale vytvořit pro ni lepší podmínky pro život (Grundey et al., 2008).

Udržitelný cestovní ruch je takový cestovní ruch, který je životaschopný, snižuje na minimum své dopady na životní prostředí a zároveň je přínosem jak pro místní obyvatele, tak pro turisty (Horner et Swarbrook, 2003). Ve Výkladovém slovníku cestovního ruchu je udržitelný cestovní ruch definován jako takový cestovní ruch, který dlouhodobě nenarušuje přírodní, kulturní a sociální prostředí. (Pásková et Zelenka, 2002).

Odvětví cestovního ruchu je úzce spjato s udržitelným rozvojem zejména díky své rozsáhlosti, svým přímým vztahem se sociálním a životním prostředím a díky svému potenciálu stát se nástrojem ekonomické obnovy a rozvoje (Radulescu, 2011). Udržitelný cestovní ruch může přispět k posílení pozitivních dopadů cestovního ruchu a zmírnit dopady negativní (Kask, 2011).

4 METODIKA

Struktura a metodika práce vychází z metodiky, která se používá při zpracování prací obdobného charakteru, zejména při tvorbě strategických rozvojových dokumentů pro obce či mikroregiony (např. zpracovatelský tým firem pro regionální ekonomické poradenství GaREP Brno, ARR Nisa a další). Pro zpracování analytické části práce byl zvolen metodický postup použitý při tvorbě Strategického plánu rozvoje města Harrachov (Houdek et al., 2010), k jehož přednostem patří zejména logická struktura a přehlednost.

Nejprve je zpracována rešerše odborné české a zahraniční literatury vztahující se k tématu, následuje charakteristika a analýza studovaného území (přírodní, socioekonomické, demografické podmínky, dopravní a inženýrská infrastruktura, životní prostředí, vlivy turismu na životní prostředí), zmapování a analýza současné nabídky cestovního ruchu (nabídka atraktivit, infrastruktura cestovního ruchu). Následně je formulována SWOT analýza, která je východiskem pro návrhy konkrétních opatření intenzifikace šetrného cestovního ruchu.

Literární rešerše

Účelem rešerše je seznámení s tématem, uvedení do problematiky, vymezení a popsání pojmů, která se k tématu vztahují. Rešerše byla zpracována na základě studia odborných publikací zabývajících se problematikou cestovního ruchu, ekologie a životního prostředí. Kromě publikací vlastněných autorem, publikací dostupných v pobočkách Městské knihovny Praha, knihovny České zemědělské univerzity a Vysoké školy obchodní, byly použity také relevantní internetové zdroje, zejména z databáze Ebsco a Web of Knowledge.

Metoda sběru dat

V práci byly použity jak primární, tak sekundární zdroje dat. Primární zdroje dat zahrnují data získaná vlastním šetřením, sekundární data jsou již existující zdroje informací např. odborné publikace, internet, média aj.

Ke sběru informací o zájmovém území a nabídce cestovního ruchu byla použita literatura o Jizerských horách, průvodce, informační a propagační materiály informačních středisek, informace z webových stránek měst a obcí a zájmových sdružení, informace a údaje ze strategických dokumentů a územně analytických podkladů Libereckého kraje, měst Jablonec nad Nisou, Tanvald a územních plánů jednotlivých obcí a data Českého statistického úřadu. Pro získání informací a údajů byla provedena také vlastní šetření formou dotazů (osobní návštěva, telefonické dotazy, elektronická pošta) na pracovníky informačních center, veřejné správy, zastupitele obcí, členů místních sdružení a podnikatelů v oblasti CR v zájmovém území. Vlastní šetření spočívalo také v pozorování zájmového území, ve sledování nabídky cestovního ruchu a ve vytvoření fotodokumentace (atraktivity CR).

Metoda analýzy dat

Získaná data byla nejprve zpracována a zhodnocena pomocí analýzy vnějších a vnitřních vztahů (Houdek et al., 2010). Následně byla formulována SWOT analýza. Jejím cílem bylo na základě získaných poznatků stanovit silné a slabé stránky území z hlediska cestovního ruchu a identifikovat příležitosti a hrozby dalšího rozvoje. SWOT analýza je standardní analytická metoda, která se používá k prezentaci analytických poznatků o určitém předmětu zkoumání (obec, území, podnik atp.). Metoda SWOT analýzy se využívá např. v managementu, marketingu, při regionálním plánování (rozvojové dokumenty), ochraně životního prostředí atp. SWOT analýza je hlavním východiskem (výchozím podkladem) pro vypracování vlastních návrhů environmentálně šetrného rozvoje CR v zájmovém území.

Mapy, tabulky, grafy

Většina map byla zpracována z volně dostupných dat z portálu www.geoportal.gov.cz, pomocí programů ArcGIS.10 a Janitor Cenia. Tabulky a grafy byly vytvořeny v programu Microsoft Excel.

5 CHARAKTERISTIKA ZÁJMOVÉHO ÚZEMÍ

5.1 GEOGRAFICKÁ POLOHA

Řešené území se nachází v severních Čechách, ve východní části Libereckého kraje, v okrese Jablonec nad Nisou, region soudružnosti Severovýchod. Území patří do správního obvodu dvou obcí s rozšířenou působností, Jablonec nad Nisou a Tanvald. Zájmová oblast je vymezena katastrálním územím sedmi obcí – Albrechtice v Jizerských horách, Desná, Jiřetín pod Bukovou, Josefův Důl, Lučany nad Nisou, Smržovka a Tanvald. Celková rozloha území je 10283 ha. Většina území se nachází v Chráněné krajinné oblasti Jizerské hory (dále jen CHKO JH).

Pro zájmové území je značnou výhodou blízkost okresního města Jablonec nad Nisou, krajského města Liberec, Polska a snadná dostupnost z hlavního města Prahy. Územím prochází významná dopravní komunikace E65 (Praha – Tanvald-Harrachov-Polsko).

Obr. 1 a 2 Vymezení zájmového území

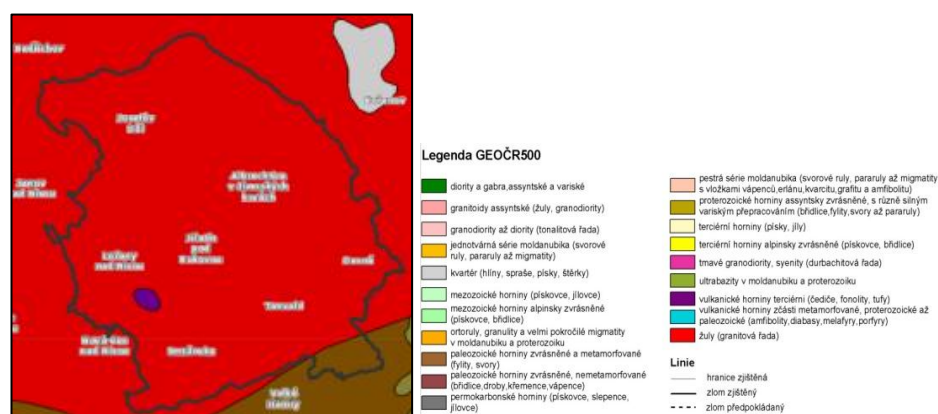
Zdroj: www.geportal.gov.cz, 2013 Zdroj: www.albrechtice-jh.cz/, 2013

5.2 PŘÍRODNÍ PODMÍNKY

5.2.1 Geomorfologické a geologické podmínky

Jizerské hory patří do Západosudetské (lužické) geologické oblasti, která je součástí Českého masívu. Území patří do tzv. Krkonoško-jesenické subprovincie, která se dále člení na celky a podcelky. Zájmové území spadá do celku Jizerské hory, podcelku Jizerská hornatina. Jizerská hornatina má pět okrsků, studované území patří do okrsků Soušská hornatina, Smědavská hornatina, Tanvaldská vrchovina a Černostudniční hřeben. Jizerská hornatina má charakter ploché hornatiny, je tvořena granitoidy krkonoško – jizerského masívu, zčásti rumburského masívu, vzácně hornin krystalinika. Pro Jizerskou hornatinu je typický nesouměrný kerný reliéf, který stupňovitě klesá od severu k jihu s rozsáhlými vrcholovými klenbami, žulovými vrchy a suky, strukturně denudačními hřbety, širokými třetihorními údolními s okrajovými svahy (ÚAP Jablonec n. Nisou, 2010).

Obr. č. 3 Geologická mapa zájmového území

Zdroj: www.geoportal.gov.cz, 2013 (upraveno autorem)

5.2.2 Půdní podmínky

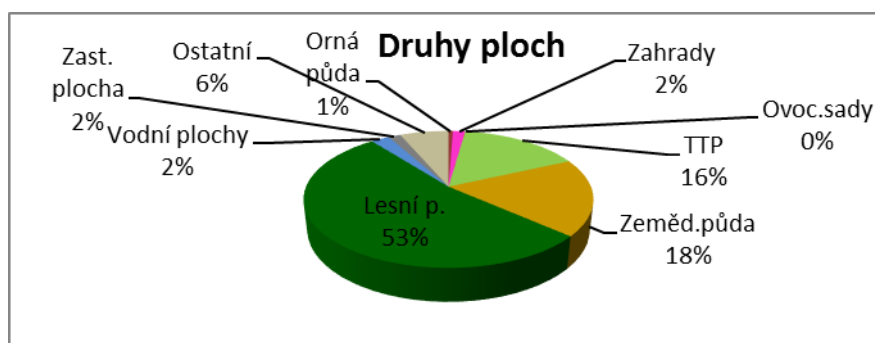
Půdy v oblasti (příloha č. 3) vznikly převážně na chudém geologickém podloží za působení horského klimatu. V území převažují hnědé kyselé půdy, hnědé půdy podzolované a jejich slabě oglejené formy na žulách, případně na břidlicích, které v údolích přecházejí do hnědých půd oglejených. Hnědé, silně kyselé půdy jsou důsledkem kyselých dešťů způsobených v minulosti hnědouhelnými elektrárnami. Vlivem kyselých dešťů se bonita půdy značně snížila, což vedlo k degradaci celých ekosystémů, zejména lesních společenstev. Ve vyšších polohách jsou nejvíce zastoupeny rezivé půdy s podzoly, na kterých se nacházejí rozsáhlé lesní komplexy. V okolí vodních toků, zejména Kamenice, se nachází azonální nivní půdy. Na svazích se vytvořily svažitě půdy (nad 12%). Z půdních druhů převažují šterkovité až kamenité půdy (ÚP Josefův Důl, 2012). Níže uvedená tabulka a graf uvádí přehled druhů ploch v jednotlivých obcích a celkové zastoupení jednotlivých ploch v území.

Tab. č. 3: Přehled druhů ploch v jednotlivých obcích

Obec	Výměra (ha)	Orná půda	Zahrady	Ovoc.sady	TTP	Zeměd.půda	Lesní p.	Vodní plochy	Zast. plocha	Ostatní
Albrechtice	2454		9		160	169	2196	9	11	69
Desná	1258		27		339	366	603	96	38	155
Jiřetín	331		5		37	42	253	2	8	27
Josefův Důl	2201		17		220	237	1691	172	23	78
Lučany	1313	29	32		506	567	538	3	29	176
Smržovka	1481	32	48		381	461	807	10	48	155
Tanvald	1245	13	67	1	370	451	572	17	47	157
Celkem	10283	74	205	1	2013	2293	6660	309	204	817

Zdroj: ČSÚ, 2013a (upraveno autorem)

Obr. č. 4. Souhrnný přehled druhů ploch v zájmovém území

Zdroj: ČSÚ, 2013a (upraveno autorem)

5.2.3 Hydrologické podmínky

Vodní zdroje v území patří do povodí Labe (Kamenice, Jizera) a Odry (toky a přítoky Nisy). Oblast je významnou pramennou oblastí s výskytem rašelinišť a mokřadů. Většina území patří do Chráněné oblasti přirozené akumulace vod (CHOPAV) Jizerské hory, která byla vyhlášena v roce 1978 na území CHKO Jizerské hory.

Vodní toky v zájmovém území

Lužická Nisa

Pramení nad obcí Lučany nad Nisou, na území Polska ústí do Odry. Na našem území je celková délka toku 55,1 km.

Kamenice

Jedná se o horskou a podhorskou řeku s bystřinným charakterem (balvanité řečiště) o délce toku 36,2 km. Pramení na svahu Černé hory, ústí do Jizery. Na horním toku je vybudována vodní nádrž Josefův Důl. Pod přehradou řeka překonává značný spád řadou kaskád a malých vodopádů v úzké skalnaté soutěsce.

Bílá a Černá Desná

Přítoky Kamenice. Toky s velkým spádem, bystřinného charakteru (balvanité řečiště). Na Černé Desné je vybudována vodní nádrž Souš. Na Bílé Desné stávala nechvalně známá přehrada, dnes nazývána Protržená přehrada.

Jedlová – přítok Kamenice v Josefově Dole. Typická jizerskohorská říčka s četnými kaskádami. Součástí je vodopád Jedlové, který je oblíbeným turistickým cílem.

Potoky: Smržovský, Šumburský, Rejdický, Blatný, Červený, Hluboký, Jelení, Pekelský, Tichá říčka a další bezejmenné vodní toky (ÚP jednotlivých obcí, 2013)

Přehrady: Josefův Důl a přehrada Souš (více v kapitole 6.4)

Obr. č. 5 Mapa vodních toků v zájmovém území

Zdroj: Karpaš, 2009

5.2.4 Klimatické podmínky

Jizerské hory jsou oblastí známou svým drsným klimatem, četnými srážkami a mlhami. Patří k nejchladnějším a nejdeštivějším oblastem ČR. Ve vrcholových partiích přesahují srážky i 1200 mm/rok, v nižších okolo 1000 mm/rok. Průměrná roční teplota se pohybuje od 4 do 6 ° C. V zimních měsících jsou typické inverze. Dle mapy klimatických oblastí ČR (Quitt, 1971) patří mikroregion do oblastí CH - chladná (příloha č. 4). Většina území leží v oblasti CH7. Pro oblast CH7 je typické velmi krátké až krátké, mírně chladné a vlhké léto. Zima je dlouhá, mírná, mírně vlhká, dlouhotrvající sněhová pokrývka. Přechodná období jsou dlouhá, jaro je mírně chladné, podzim je mírný. Vyšší oblasti Josefova Dolu spadají do území CH 6.

5.2.5 Vegetace

Dle mapy vegetačních stupňů ČR (příloha č. 5) spadá území do vegetačních stupňů smrkový, smrkobukový, jedlobukový, buk-smrkový a bukový. V území se vyskytují v pestré dřevinné skladbě velkoplošné ekosystémy, jejichž celková ekologická stabilita je průměrná, s relativně dobrým zdravotním stavem lesa. Rozsáhlé smrkové porosty byly v nedávné minulosti silně narušeny imisemi z hnědouhelných elektráren. Ve vybraných lokalitách, zejména na prudkých svazích, jsou dochovány původní bukové porosty. Ve vrcholových partiích jsou rozsáhlé rašeliniště

s acidofilní flórou (vrcholové části Josefova Dolu). Nejlesnatější obcí je Josefův Důl, lesy zde zabírají skoro 77 % území.

Z flory jsou zastoupeny mléčivec alpský (*Cicerbita alpina*), oměj šalamounek, (*Aconitum plicatum*) ostřice tmavá (*Carex atrata*), pětiprstka žežulník (*Gymnadenia conopsea*), suchopýrek trsnatý (*Trichophorum cespitosum*), pryskyřník platanolistý, (*Ranunculus platanifolius*) prha arnika (*Arnica montana*), prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis*), všivec mokřadní (*Pedicularis sylvatica*), suchopýr úzkolistý (*Eriophorum angustifolium*), upolín evropský (*Trollius europaeus*), vachta trojlistá (*Menyanthes trifoliata*) a další (ÚP Josefův Důl, 2012).

5.2.6 Fauna

Pro území je typická fauna horských klimaxových smrčín, rašelinišť a bučin. Ze savců se zde vyskytuje např. rejsek horský (*Sorex alpinus*) či hrabošik podzemní (*Microtus subterraneus*) a 12 druhů netopýrů, kteří pravidelně zimují v přepouštěcí štolě na Bílé Desné. Značné škody v porostech způsobují přemnožené populace spárkaté zvěře (hlavně jelení a srnčí). Plazi např. mlok skvrnitý (*Salamandra salamandra*), čolek horský (*Triturus alpestris*), do potoků se vracejí pstruzi (*Salmo trutta*). Z ptáků je dominantním druhem linduška luční (*Anthus pratensis*), rozšiřuje se populace sýce rousného (*Aegolius funereus*), kulíška nejmenšího (*Glaucidium passerinum*), krkavce velkého (*Corvus corax*) i tetřívka obecného (*Tetrao tetrix*). Louky jsou biotopem pro chřástala polního (*Crex crex*) i hýla rudého (*Carpodacus erythrinus*) (AOPK, 2013a).

5.3 OCHRANA PŘÍRODY A KRAJINY

Přírodu a krajinu chrání zákon 114/1992 sb. o ochraně přírody a krajiny. Obecná ochrana se dle tohoto zákona vztahuje na územní systémy ekologické stability a významné krajinné prvky (les, rašeliniště, vodní toky, trvalé travní plochy atp.). Zvláštní ochrana se vztahuje na území přírodovědecky či esteticky velmi významná. Tato zvláště chráněná území (ZCHÚ) se člení na velkoplošná území (národní parky, CHKO) a maloplošná (národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památka, přírodní památka). Ochrana přírody a krajiny je dále vykonávána podle plánů péče o ZCHÚ. Územní plány jednotlivých obcí v zájmovém území respektují zásady stanovené Plánem péče o CHKO JH. Zákon č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny ve znění zák. č. 460 /2004 Sb. neumožňuje vydat Návštěvní řád CHKO JH jako obecně závazný předpis pro chování návštěvníků na území CHKO JH, přestože některá omezení jsou uvedena v § 26 (AOPK ČR, 2013). Základní ochranné podmínky chráněných krajinných oblastí viz příloha č. 6.

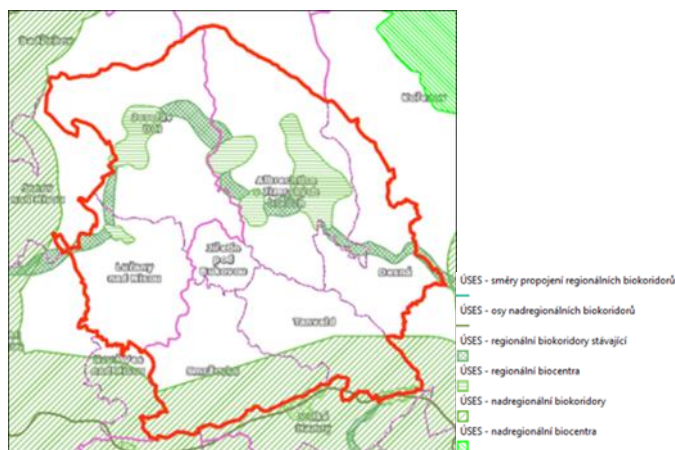
Téměř celé území patří do CHKO Jizerské hory. Nacházejí se zde také dvě přírodní rezervace a tři přírodní památky a lokality soustavy Natura 2000 – Ptačí oblast Jizerské hory a evropsky významná lokalita (EVL) pro ochranu druhu.

5.3.1 Územní systém ekologické stability (ÚSES)

Na území se dle ÚP jednotlivých obcí nachází řada regionálních a lokálních biocenter, biokoridorů a interakčních prvků. V k. ú. Desné je 6 x lokální biocentrum

(LBC) a 6 x lokální biokoridor (LBK), v Jiřetíně pod Bukovou je 2 x LBC 5 x LBK, na území Josefova Dolu je 3 x regionální biocentrum - RBC (Mariánská hora, Jedlový důl, Cikáňák – Jelení potok), 3 x regionální biokoridor (RBK), 3 x LBC, 2 x LBK, v Lučanech se vyskytuje 1 x RBC (Malá Strana), 2 x RBK (Maxov, Smržovský potok), 9 x LBC, a 2 x LBK a 28 interakčních prvků, z toho 10 v území CHKO JH, v Tanvaldu je 1 x nadregionální biokoridor, 1 x RC (Kamenné mlýny)

Obr. č 6 ÚSES v zájmovém území

Zdroj: www.geoportal.gov, 2013 (upraveno autorem)

5.3.2 Zvláště chráněná území

Velkoplošná chráněná území (VCHÚ)

CHKO Jizerské hory

Vyhlášena byla roku 1968 a patří tak k nejstarším chráněným oblastem. Rozkládá se na ploše 368 km². Lesnatost území je 73 % (269 km²), mimořádně hodnotné jsou rozsáhlé komplexy bučin, zbytky klimaxových smrčín a společenstva rašelinišť se vzácnou faunou a florou. Významnou součástí je i nelesní krajina s převažujícími loukami a pastvinami a dochovanými stavbami lidové architektury. Území CHKO je velmi kontrastní. Na jedné straně stojí mimořádně cenná území, na druhé rozsáhlé plochy holin a poškozených lesů imisními zátěžemi, škůdci a nevhodným lesním hospodařením.

Správa CHKO vykonává na svěřeném území státní správu v oblasti ochrany přírody a krajiny dle zákona č. 114/1992 Sb., např. rozhoduje o možnosti výstavby v CHKO, vyjadřuje se k hospodaření v lesích, stanovuje podmínky pro veškerou činnost, která by mohla mít nepříznivý vliv na přírodní prostředí či vyhláší přírodní rezervace a památky. Je také odbornou organizací ochrany přírody – zajišťuje inventarizační průzkum přírody a monitoring, vydává odborná stanoviska, zpracovává plány péče o chráněná území a věnuje se ekologické výchově – organizuje přednášky, exkurze, vydává tiskoviny, přispívá do časopisu, buduje naučné stezky, turistické chodníky, vyhlídky, informační tabule a další (AOPK ČR, 2013a).

Zonace CHKO

Území CHKO je rozděleno do čtyř zón odstupňované ochrany. Zájmové území je dotčeno všemi zónami tj. I. až IV.

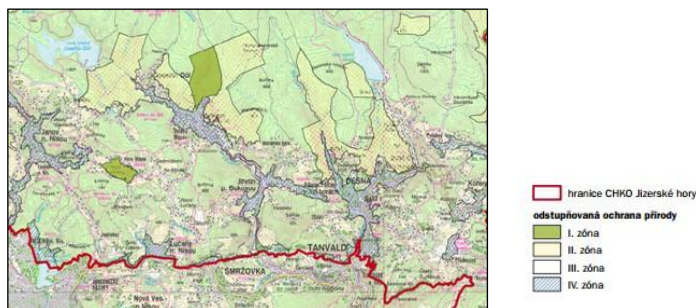
I. zóna – území s nejvýznamnějšími přírodními hodnotami, zejména přirozené a málo pozměněné lesní ekosystémy s vysokým stupněm ekologické stability - maloplošná zvláště chráněná území

II. zóna – území s významnými přírodními hodnotami, převažují území s lesními ekosystémy s částečně pozměněnou druhovou skladbou a vybrané enklávy luk a pastvin s dochovanými přírodními hodnotami a hodnotnými objekty lidové architektury

III. zóna – území se značně přeměněnými lesními ekosystémy a zemědělskou půdou s převahou trvalých travních porostů s neúplným systémem ekologické stability. Ve III. zóně je umístěna i typická rozptýlená zástavba s dochovanou lidovou architekturou a hodnotným krajinným rázem.

IV. zóna – především souvisle zastavěná území s intenzivně obhospodařovanou zemědělskou krajinou s převahou orné půdy a nedostatečným systémem ekologické stability (AOPK ČR, 2013b)

Obr. č. 7 Zonace CHKO v zájmovém území

Zdroj: AOPK, 2013 (upraveno autorem)

Maloplošná zvláště chráněná území (MZCHÚ)

Přírodní rezervace

PR Jedlový důl (rozloha 12,6 ha, ochranné pásmo 72,48 ha, I. zóna CHKO)

Rezervace se nachází v k.ú. Josefova Dolu, v údolí říčky Jedlová. Vyhlášena byla r. 1992. Předmětem ochrany tohoto hydrologicky a geomorfologicky významného území jsou lesní porosty s částečně původní dřevinnou skladbou zejména smrkem ztepilým, bukem lesním a jedlí bělokorou s pestrými rostlinnými a živočišnými společenstvy (ÚP Josefův Důl, 2012).

PR Malá Strana (rozloha 44,47 ha vč. ochranného pásma)

Nachází se na k.ú. Horního Maxova, vyhlášena byla r. 1994. Předmětem ochrany je vegetace bažin a mokřadních lad s výskytem řady vzácných a chráněných druhů rostlin (např. prstnatec, pětiprstka žežulník, prha arnika aj.) a živočichů (linduška

luční aj.) Jedná se o komplex pramenišť, přechodných rašelinišť, mokřadních a rašelinných luk montánního stupně. Rezervace je současně biocentrem regionálního významu (ÚP Lučany n. Nisou, 2011).

Přírodní památky

PP Jindřichovský mokřad (rozloha 3, 95 ha)

Mokřad se nachází, v k.ú. Jindřichov nad Nisou, v terénní depresi po obou stranách bezejmenné vodoteče. Předmětem ochrany jsou mokřadní společenstva s výskytem některých zvláště chráněných a v území vzácných druhů rostlin např. prstnatec májový, vachta trojlístá, upolín evropský (ÚP Lučany n. Nisou, 2011).

PP Vodopády na Černé Desné

Památku se nachází ve střední části údolí Černé Desné mezi vodní nádrží Souš a zastavěným územím města Desná. Předmětem ochrany je údolí horského potoka se soustavou vodopádů, peřejí, skalních ploten a evorzních jevů (obří hrnce až kotle) a balvanitý svahový les charakteru acidofilní bučiny s ohroženými bylinnými druhy, který navazuje na tok (Višňák, 2012).

5.3.3 Natura 2000

Dle zákona 114/92 Sb., o ochraně přírody a krajiny je Natura 2000 „celistvá evropská soustava území se stanoveným stupněm ochrany, která umožňuje zachovat typy evropských stanovišť a stanoviště evropsky významných druhů v jejich přirozeném areálu rozšíření“. Na našem území je Natura 2000 tvořena ptačími oblastmi a evropsky významnými lokalitami.

Ptačí oblast Jizerské hory

Ptačí oblast Jizerské hory byla vyhlášena nařízením vlády v říjnu 2004. Předmětem ochrany jsou populace tetřívka obecného (*Tetrao tetrix*), sýce rousného (*Aegolius funereus*) a jejich biotopy. Cílem ochrany je zachování a obnova ekosystémů významných pro výše zmíněné druhy ptáků a zachování jejich populací v příznivém stavu z hlediska ochrany. V zájmovém území se ptačí oblast rozkládá v k. ú. Albrechtic, Desné III a Josefova Dolu (ÚP Josefův Důl, 2012).

Evropsky významné lokality (EVL)

V zájmovém území je jedna lokalita pro ochranu druhu. Jedná se o lokalitu Bílá Desná – přehradní štola (kanál) Protržené přehrady, kde je významné zimoviště netopýra velkého (*Myotis myotis*).

5.3.4 Památné stromy

Lípa v Desné – 250 let stará lípa malolistá (*Tilia cordata*) s mohutnou korunou roste na pravém břehu Černé Desné za sklárnou

Dubová alej v Josefově Dole – 12 asi stoletých dubů letních (*Quercus robur pyramidalis* var. *Aurea*), které se nacházejí v centrální části obce podél hlavní komunikace

Klen v Albrechticích (*Acer pseudoplatanus*) - mohutný, asi 250 let starý klen, se stočeným kmenem se nachází v horní části obce

Lípa na Mariánské hoře – poslední ze skupiny tří líp roste na místě bývalého statku v místní části Mariánská hora (k. ú. Albrechtice)

Dub v Šumberku (*Quercus robur*) – nejmohutnější dub Jizerských hor s kulovitou korunou roste u domu č. p. 145 u cesty na Příchovice (ÚP jednotlivých obcí, 2013).

5.4 ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ

Jedná se o činnost danou zákonem, která řeší funkční využití území, stanoví zásady jeho organizace a koordinuje výstavbu a jiné činnosti, které ovlivňují rozvoj území. Územní plánování vytváří předpoklady k zajištění trvalého souladu všech přírodních a kulturních hodnot v území, zejména se zřetelem na péči o životní prostředí a ochranu jeho hlavních složek, tedy půdy, vody a ovzduší. Součástí územního plánování je stanovení limitů využití území (Sklenička, 2002).

5.4.1 Územně plánovací dokumentace

„Nejvyšším“ územním plánem, který určuje základní požadavky na rozvoj území celé České republiky je Politika územního rozvoje (PÚR). Krajskými územními plány jsou zásady územního rozvoje (ZÚR), které musí respektovat PÚR. ZÚR jsou závazné pro všechny obce v daném kraji a jejich územní plány musí se ZÚR vycházet a nesmí s nimi být v rozporu. Pro zájmové území platí Zásady územního rozvoje Libereckého kraje (LK). Všechny obce v zájmovém území mají zpracovaný územní plán. Priority a zásady pro oblast CR vyplývající ze ZÚR Libereckého kraje – úkoly pro územní plánování jsou uvedeny v příloze č. 7.

5.4.2 Limity rozvoje v zájmovém území

Nejvíce je rozvoj území, tedy i rozvoj cestovního ruchu, limitován existencí zvláště chráněných území, pásmy hygienické ochrany vod a chráněných oblastí přirozené akumulace vod. Míra ochrany se znásobuje, pokud oblast spadá do několika typů ochrany např. ochrana přírody, vody, lesa (Program rozvoje CR LK, 2002). Většina zájmového území se nachází v CHKO a CHOPAV Jizerské hory. CHOPAV JH a CHKO JH se územně shodují. V CHOPAV JH se nacházejí vodní nádrže Souš a Josefův Důl, které slouží jako zásobárna pitné vody – oblastní vodovod Liberec - Jablonec nad Nisou. Tyto vodní zdroje jsou chráněny prostřednictvím ochranných pásem. Dle Programu rozvoje CR Libereckého kraje (2002) by se rozvoj turistických center neměl ubírat výhradně cestou zvyšování kapacit ubytování, stravování, parkovacích míst apod., ale zvyšováním úrovně vybavenosti těchto středisek a poskytovaných služeb spojených s cestovním ruchem a rekreací. Limity území z hlediska ochrany přírody jsou pro území tedy značné. Jedním z dílčích úkolů správy CHKO je podpora rekreačních aktivit v CHKO JH, ale pouze za předpokladu, že se jedná o environmentálně šetrné a trvale udržitelné formy cestovního ruchu. (AOPK, 2013a).

5.5 STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA A HISTORIE OBCÍ VE STUDOVANÉM ÚZEMÍ

Albrechtice v Jizerských horách

Albrechtice se nacházejí v údolí mezi horou Špičák a Mariánskou horou, v nadmořské výšce přes 600 m n. m. Obec je významnou rekreační oblastí a oblíbeným zimním střediskem. Součástí Albrechtic je i malebná osada Mariánská hora s mnoha zachovalými domy lidové architektury, které slouží především k rekreaci.

Historie

Albrechtice byly založeny kolem roku 1670, místní část obce Mariánská Hora vznikla asi kolem r. 1702. První osídlenci se zabývali kácením dřeva a ručním tkalcovstvím. Teprve zavedením sklářského průmyslu do této oblasti, se částečně zlepšily životní podmínky obyvatel. Většinou se obyvatelé živili drobnou sklářskou výrobou a foukáním perlí (www.albrechtice.cz, 2013).

Obr. č. 8 Ortofotomapa Albrechtic

Zdroj: www.geoportal.gov.cz, 2013

Foto č. 1 Albrechtice

Zdroj: autor, 2013

Desná

Město Desná se rozkládá v údolí a na okolních stráních kolem říček Bílá a Černá Desná v nadmořské výšce 490 -780 m. Desná je rozdělena na Desnou I, II a III. V zimě je Desná oblíbeným místem milovníků lyžování.

Historie

Obec byla založena roku 1691 hrabětem M. Desfoursem. Horalé brzy začali využívat zdejších říček ke sklářské výrobě. K velkému rozmachu obce dochází ve druhé polovině 19. století, které bylo zlatou dobou zdejšího sklářství. Ve 40. letech 19. st. byly založeny Riedlovy hutě, které stojí dodnes za viaduktem v Dolním Polubném. Dochází také k velkému rozmachu průmyslu – výroba porcelánu, sklářství, hutnictví, textilní průmysl. Od r. 1839 do konce 19. století byly v provozu známé lázně, které založil Dr. Schindler po vzoru Priessnitzových lázní v Jeseníku. Desná je nechvalně známá i díky tragédii z r. 1916, kdy došlo k protržení přehrady na Bílé Desné (více v podkapitole 6.4.). Po 2. sv. válce se Desná díky spojení několika obcí v jeden městský celek velmi rozrostla (www.desna.cz, 2013).

Obr. č. 9 Ortofotomapa Desné

Zdroj: www.geoportal.gov.cz, 2013

Foto č. 2 Desná

Zdroj: www.ceskehory.cz, 2013

Jiřetín pod Bukovou

Obec leží v nadmořské výšce 530 m. n. m. Rozkládá se na jihovýchodním úpatí Bukové hory, řekou Kamenicí je oddělena od Horního Tanvaldu a Albrechtic. Přestože leží v turisticky atraktivní lokalitě a v blízkosti centra zimních sportů, obec zůstala zaměřena na průmysl. Dominantou obce je továrna na výrobu dřevěných hraček Detoa. Přestože centrum města je poměrně nevzhledné (průmyslový závod a panelová zástavba), nachází se i v této obci řada objektů lidové architektury (www.jiretinpb.cz, 2013).

Historie

Obec byla pravděpodobně založena současně s Albrechticemi, tedy r. 1670. Od roku 1850 byla obec přičleněna ke Smržovce, samosprávnou obcí se stala až v roce 1992. Obyvatelé se původně živilí pastevectvím a prací v lese, později jako v dalších okolních obcích, sklářstvím. Nejvýznamnější firmou v historii obce byla továrna Johann Schowanek (nyní Detoa) vyrábějící dřevěné výrobky např. pro textilní průmysl, později dřevěné hračky a hudební nástroje, která proslavila obec po celém světě. V Jiřetíně se také narodil zakladatel světoznámé sklářské firmy, Daniel Swarovski (Řeháček, 2002).

Obr. č 10 Ortofotomapa Jiřetína p. Bukovou **Foto č. 3** Jiřetín p. Bukovou

Zdroj: www.geoportal.gov.cz, 2013

Zdroj: www.nasejablonecko.cz, 2013

Josefův Důl

Horská obec nacházející se na levém břehu řeky Kamenice v nadmořské výšce 580 m.n.m. K Josefovou Dolu patří i bývalé obce Antonínov, Horní Maxov a Karlov. V současnosti je Josefův důl oblíbeným turistickým centrem Jizerských hor, zejména v zimní sezóně.

Historie

V roce 1698 byla v údolí Kamenického potoka založena osada. Majitel panství, hrabě Desfours pojmenoval r. 1701 osadu podle svého syna Josefovo Údolí. Rod hrabat Desfours zakládal většinu jizerskohorských obcí. Lidé se zde původně živilí pastevectvím, dřevařstvím a uhlířstvím, později jako ve většině jizerskohorských obcí sklářstvím. Velký rozmach Josefova Dolu nastává v druhé polovině 18. století díky výrobě skla ve sklářských hutích. Nejznámější hutí byla Zenknerova huť, která později patřila našemu neslavnějšímu rodu sklářů, rodu Riedlů. Huť poskytovala práci stovkám lidí. V roce 1869 zde žilo historicky nejvíce obyvatel – přes 5000 (www.josefuvdul.cz, 2013).

Obr. č. 11 Ortofotomapa Josefova Dolu **Foto č. 4** Josefův Důl

Zdroj: www.geoportal.gov.cz, 2013

Zdroj: www.ziveobce.cz, 2013

Lučany nad Nisou

Město Lučany se nachází na severním úpatí Černostudničního hřebene, v údolí řeky Nisy, v nadmořské výšce 580 m n. m. Tradici zde má sklářský průmysl. V současnosti jsou Lučany významným rekreačním centrem. V horní části obce převažují rekreační objekty, zejména objekty individuální rekreace.

Historie

Lučany byly založeny r. 1623. Původně byla obec pastvinářskou osadou, od 18. století se zde začalo rozvíjet sklářství a domácí zpracování skla v brusárnách a driketách. Průmyslově se sklo vyrábělo v dodnes dochovaných sklárnách, postavených v letech 1889 – 1912. Po dokončení železnice r. 1894 se staly významným výletním místem. Lučany byly východiskem na Bramberk a Černou Studnici a byly zde vyhledávané výletní restaurace (Řeháček, 2005).

Obr. č. 12 Ortofotomapa Lučan n. N.

Zdroj: www.geoportal.gov.cz, 2013

Foto č. 5 Lučany nad Nisou

Zdroj: www.lucany.cz, 2013

Smržovka

Město Smržovka se rozkládá v nadmořské výšce 585 m.n.m. podél Smržovského potoka, pod jižními svahy Jizerských hor, v částečně odlesněné kotlině mezi Černostudničním hřebenem a kopci Špičák a Buková. V minulosti byla obec vyhlášená svou sklářskou výrobou, zejména výrobou perel, korálů, broušením skla a také textilním průmyslem. Dnes je Smržovka známá zejména díky sáňkařské dráze a sáňkařskému sportu a proslavil ji také sáňkař a kreslír, Petr Urban.

Historie

Smržovka byla poprvé zmíněna roku 1586. K velkému rozmachu obce došlo v 17. a 18. století, kdy byla střediskem textilního a sklářského průmyslu. Mezi lety 1662-1884 byla sídlem smržovského panství, do nějž patřila většina obcí, nacházejících se na jižních svazích hor. (Řeháček, 2005). Koncem 19. století došlo díky železničnímu spojení k vrcholu rozkvětu průmyslu a i bohatý společenský a sportovní život způsobil přírůst obyvatelstva. Z obce se v roce 1868 stal městys a v roce 1905 město. Ve Smržovce také bývaly malé lázně a vodoléčebný ústav založené místním lékařem H. Weisskopfem (40. léta 19. století). Od počátku vzniku Smržovky zde žilo jak české, tak německé obyvatelstvo. K velkým hospodářským a demografickým změnám došlo po vypuknutí hospodářské krize a po 2. světové válce, kdy došlo k odsunu německých obyvatel (www.smrzovka.cz, 2013).

Obr. č. 13 Ortofotomapa Smržovky

Zdroj: www.geoportal.gov.cz, 2013

Foto č. 6 Smržovka

Zdroj: autor, 2013

Tanvald

Město se značně roztroušenou zástavbou se rozkládá na březích Desné a Kamenice v nadmořské výšce 450 – 808 m n. m. Tanvald býval významným centrem textilního a strojírenského průmyslu. Dnes patří, zejména díky známému lyžařskému areálu Tanvaldský Špičák, k oblíbeným horským zimním střediskům.

Historie

První zmínky o Tanvaldu pochází z r. 1618. Původně zemědělská a dřevařská obec se začátkem 18. století začala orientovat na pěstování a výrobu lnu a začala se rozvíjet tradice textilního průmyslu. Na počátku 19. století byly v obci dvě bělírny látek, dva mlýny a dvě brusírny skla. Později došlo k přeorientování se na módní bavlnu, k výstavbě strojové přádelny bavlny a mechanické tkalcovny (polovina 19. století). Díky velkému rozmachu textilního průmyslu značně rostl počet obyvatel. K textilu přibýlo i strojírenství. Roku 1905 byl Tanvald povýšen na město. Ve 40. letech byl Tanvald sloučen s městem Šumburk, který se ještě v 19. století vyvíjel samostatně. Tanvald je spojen také s rozvojem televizní techniky. Během a po skončení 2. světové války zde probíhaly pokusy s přenosem obrazu na dálku a v tehdejších Riedlových sklárnách se vyráběly i první skleněné předchůdkyně televizních obrazovek (Řeháček, 2005).

Obr. č. 14 Ortofotomapa Tanvaldu

Foto č. 7 Tanvald z vyhlídky Terezínka

Zdroj: www.geoportal.gov.cz, 2013

Zdroj: autor, 2013

Tab. č. 4 Základní statistické údaje obcí v zájmovém území

Obec	Správní obvod obce s rozšířenou působností	Počet částí obce	Počet katastrů	Rozloha ha	Počet obyvatel
Albrechtice	Tanvald	2	1	2454	344
Desná	Tanvald	3	3	1258	3205
Jíretín p.B.	Tanvald	1	1	331	538
Josefův Důl	Jablonec nad Nisou	4	4	2201	907
Lučany n.N.	Jablonec nad Nisou	3	3	1313	1738
Smržovka	Tanvald	1	1	1481	3635
Tanvald	Tanvald	3	2	1245	6698

Zdroj: ČSÚ, 2013a (stav k 31. 12. 2012) (upraveno autorem)

5.6 OBYVATELSTVO

V zájmovém území žilo k 31. 12. 2012 celkem 17.065 obyvatel. Nejvíce obyvatel mají města Tanvald, Smržovka a Desná. Z níže uvedené tabulky je patrné, že počet obyvatel v území klesá, a to nejen vlivem záporného přirozeného přírůstku (klesající porodnost), ale také díky odlivu obyvatel z území, který je způsoben zejména nedostatečnou nabídkou pracovních příležitostí.

Tab. č. 5 Vybrané demografické údaje jednotlivých obcí

Obec	Počet obyvatel	Ženy	Muži	Obyvatelé 15-64 let	Průměrný věk	Přirozený přírůstek	Migrační saldo
Albrechtice	344	161	183	246	41,9	-3	1
Desná	3253	1637	1568	2240	42,5	-13	-35
Jičetín p.B.	556	265	273	385	45,4	-7	-1
Josefův Důl	914	421	486	607	44,3	-9	2
Lučany n.N.	1750	851	887	1227	40,6	-13	1
Smržovka	3670	1837	1798	2507	38,7	-7	-28
Tanvald	6706	4437	3261	4515	40,1	2	-10

Zdroj: ČSÚ, 2013b (stav k 31. 12. 2012) (upraveno autorem)

Vývoj osídlení obcí

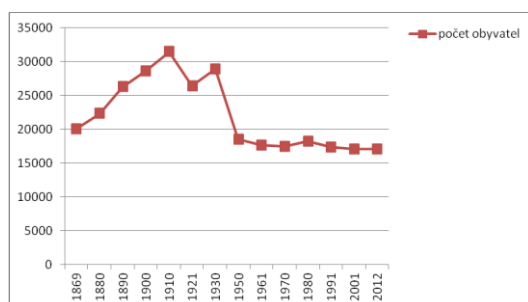
Od roku 1869 do roku 1910 je patrný značný nárůst obyvatel z důvodu průmyslového rozvoje oblasti (sklářský a textilní průmysl). K velkému snížení počtu obyvatel došlo po odsunu německého obyvatelstva po 2. světové válce. Během 70. a 80. let dochází k nárůstu počtu obyvatel z důvodu vzniku nových pracovních míst na Tanvaldsku v textilních závodech Seba Tanvald a s tím související výstavby panelových domů. V posledním desetiletí je počet obyvatel relativně stabilní.

Tab. č. 6 Vývoj počtu obyvatel 1869 - 2012

Obec/Rok	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001	2012
Albrechtice	2292	2042	2209	2266	2351	1890	1890	827	684	494	390	332	329	346
Desná	1270	1807	2123	2447	2347	1681	1740	3516	3697	3436	3372	3811	3549	3205
Jičetín	317	366	358	403	540	537	550	392	331	268	260	232	202	538
Josefův Důl	3600	4126	5032	5386	5431	4423	4320	1956	1590	1437	1319	1071	990	907
Lučany	3644	4056	4413	4725	5038	4323	5119	2386	1967	1893	1754	1438	1573	1738
Smržovka	4551	4979	5919	6539	7602	6614	7296	4161	4272	3747	3526	3418	3430	3635
Tanvald	4349	4911	6174	6829	8133	6902	7985	5240	5114	6168	7592	7055	7001	6698
celkem	20023	22287	26228	28595	31442	26370	28900	18478	17655	17443	18213	17357	17074	17067

Zdroj: ČSÚ, 2013a (upraveno autorem)

Obr. č. 15 Vývoj počtu obyvatel zájmového území 1869 - 2012

Zdroj: ČSÚ, 2013a (upraveno autorem)

5.7 PRACOVNÍ PŘÍLEŽITOSTI

Než se v oblasti začala rozvíjet průmyslová výroba, místní obyvatelé se živili jako dřevaři, uhlíři, skláři a tkalci. K zemědělství nebyly vlivem klimatických a geologických podmínek nikdy v tomto horském lesnatém kraji vhodné předpoklady. A právě těžba dřeva, které sloužilo jako palivo, surovina a stavební materiál, umožnila sklářskou a později textilní výrobu. K velkému rozvoji průmyslu, který navazuje na výše zmíněná tradiční řemesla, dochází po zrušení nevolnictví v 18. století. V 19. a 20. století je území jednou z nejprůmyslovějších oblastí rakousko-uherské monarchie. Později však dochází k útlumu až úplnému zastavení výroby. Ze slavné sklářské a textilní éry tak ve většině případů zbyla jen zajímavá industriální architektura (Novotná, 2011).

V posledních desetiletích byla oblast zaměřena hlavně na zpracovatelský průmysl kovodělný, sklářský a textilní. Hospodářská situace byla negativně ovlivněna postupným útlumem výroby velkých zaměstnavatelů v regionu (Jablonex Group a.s., Seba Tanvald a další), což má za následek vysokou nezaměstnanost a migraci obyvatelstva. V současnosti patří k významným zaměstnavatelům Preciosa Ornela a.s., divize Desná, která je součástí Preciosa Group. Preciosa Group je světový výrobce českých sklářských výrobků. Dalším významným zaměstnavatelem je Detoa Albrechtice a.s. (Jiřetín p. B.), která vyrábí dřevěné hračky, perly, klavírní mechaniky a klávesnice, je zde také muzeum hraček a dále Nemocnice Tanvald, s r.o. Ze strojírenských podniků je to Desko a.s. v Desné, který se zabývá výrobou sklářských nástrojů, strojů, zařízení a forem a výrobou elektroinstalačních materiálů a firma Silnoc CZ (Tanvald), která vyrábí silikonové medicínální, brýlové a technické díly. Významným odvětvím vytvářejícím pracovní místa je cestovní ruch. Za současných ekonomických podmínek není pravděpodobné, že dojde k obnově původní sklářské a textilní výroby nebo že vzniknou nová pracovní místa v jiném odvětví než je právě cestovní ruch. Problematiku nezaměstnanosti lze tedy řešit zejména podporou oblasti cestovního ruchu a rekreace. Problémem jsou však značné výkyvy v nabídce práce způsobené sezónností tohoto odvětví. Pokud nedojde k určité stabilizaci ekonomické situace a vyrovnanosti v nabídce práce během celého roku, bude odliv obyvatel stále narůstat. Jedním z řešení by byly investice do opuštěných průmyslových areálů a jejich další ekonomické využití. Nelze však předpokládat, že dojde k obnovení takového objemu produkce, jaká byla v minulosti.

Nadále se tedy bude rozvíjet terciární sektor, zejména oblast služeb spojená s cestovním ruchem, výrobní služby a drobné podnikání např. v oblasti ekologického zemědělství.

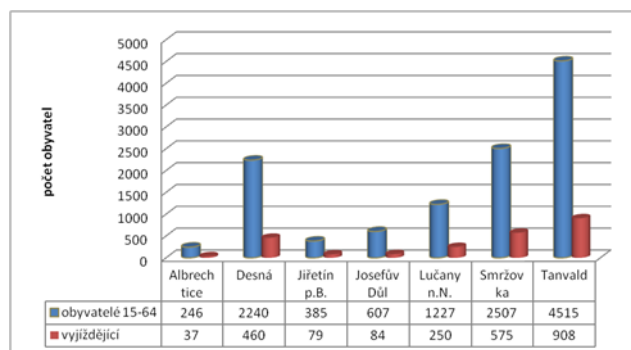
V zájmovém území žije v současné době cca 11 727 ekonomicky aktivních obyvatel. Většina obyvatel pracuje nebo podniká v místě bydliště, ostatní za prací vyjíždějí mimo. Počet a poměr obyvatel, kteří pracují v místě, kde žijí a těch, kteří za prací vyjíždějí, ukazuje níže uvedená tabulka a graf sestavené na základě výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů 2011 (SLBD).

Tab. č. 7 Vyjížd'ka do zaměstnání, škol (podle SLBD 2011)

Obec	Zaměstnaní						Žáci a studenti celkem
	celkem	v rámci obce	do jiné obce v okrese	do jiného okresu kraje	do jiného kraje	do zahraničí	
Albrechtice	37	3	22	5	7	0	25
Desná	460	136	227	75	18	4	174
Jiřetín p.B.	79	8	54	8	8	1	34
Josefův Důl	84	11	47	15	9	2	30
Lučany n.N.	250	23	164	39	24	0	116
Smržovka	575	107	348	89	27	4	212
Tanvald	908	221	476	118	73	20	343

Zdroj: ČSÚ, 2013c (upraveno autorem)

Obr. č. 16 Srovnání obyvatel vyjíždějících za prací

Zdroj: ČSÚ, 2013c (upraveno autorem)

5.7.1 Podnikatelské aktivity

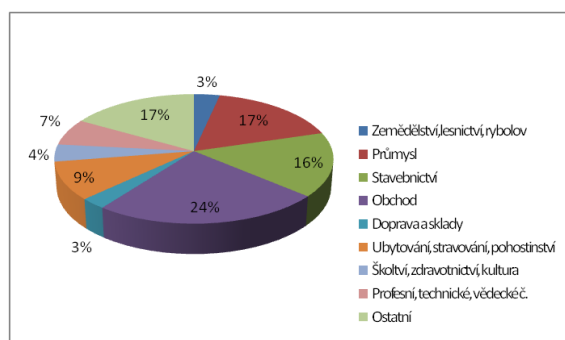
Největší počet obyvatel pracuje či podniká v oblasti obchodu (24 %), dále v průmyslu a ve stavebnictví (17 %). Zájmové území patří k oblastem s nadprůměrnou podnikatelskou aktivitou v pohostinství a ubytování. Nejvyšší intenzita podnikání v oblasti cestovního ruchu je v Albrechticích a v Josefově Dole. Přehled struktury ekonomických subjektů a poměr jednotlivých profesních zaměření přibližuje níže uvedená tabulka a graf.

Tab. č. 8 Struktura ekonomických subjektů

	Živnostníci	Zemědělci	Státní podniky	Družstva	Obchodní společnosti	Ostatní
Albrechtice	98	27	1	0	8	3
Desná	648	3	2	1	34	125
Jiřetín	112	0	0	0	8	14
Josefův Důl	234	7	1	0	17	33
Lučany	395	4	3	1	37	34
Smržovka	820	19	3	1	84	102
Tanvald	1234	45	7	3	78	236
Celkem	3541	105	17	6	266	547

Zdroj: ČSÚ, 2013a (stav k 31. 12. 2012) (upraveno autorem)

Obr. č. 17 Poměr profesních zaměření

Zdroj: ČSÚ, 2014a (stav k 31. 12. 2012) (upraveno autorem)

5.7.2 Nezaměstnanost

V současnosti je Tanvaldsko oblastí s nejvyšší nezaměstnaností v okrese Jablonec nad Nisou. Jak je patrné z níže uvedené tabulky, nezaměstnanost od roku 2001 stále stoupá. V nedávné minulosti byl významným zaměstnavatelem textilní podnik Seba Tanvald. Poslední pobočka podniku byla uzavřena v roce 2012.

Tab. č. 9 Uchazeči o zaměstnání a míra nezaměstnanosti

Obec/Rok	Uchazeči o zaměstnání k 31.12					Míra nezaměstnanosti k 31.12. (%)					Ekonomicky aktivní dle SLDB údaje r. 2001
	2001	2005	2009	2010	2011	2001	2005	2009	2010	2011	
Albrechtice	11	14	19	21	20	7,3	9,3	12,6	11,9	13,2	151
Desná	95	141	223	207	203	5	7,5	11,8	10,4	10,4	1883
Jiřetín p.B.	32	31	48	34	20	8,7	8,4	13	9,2	4,6	369
Josefův Důl	36	35	37	45	50	6,8	6,6	6,8	8,3	8,9	527
Lučany n.N.	36	48	82	73	68	4,7	6,2	10,5	9,1	8,1	769
Smržovka	151	173	259	238	232	8,6	9,8	14,3	12,9	12,7	1766
Tanvald	253	376	538	481	438	7,1	10,6	14,9	12,9	11,6	3562

Zdroj: ČSÚ, 2013d (upraveno autorem)

5.8 BYTOVÝ FOND

V zájmovém území je podle výsledků SLBD z roku 2011 celkem 8594 bytů. Z toho 3975 bytů je v domech rodinných a 4332 je v domech bytových. Z celkového počtu bytů slouží 670 bytů k rekreaci (převážně v chalupách).

Nejvíce bytů v bytových domech je ve městech (Tanvald, Desná, Smržovka), kde byla zejména v 80. letech postavena panelová sídliště. Strukturu bytového fondu v jednotlivých obcích ukazuje níže uvedená tabulka.

Tab. č. 10 Bytový fond

Obec	Byty celkem	Z toho byty		Byty sloužící k rekreaci
		v rodinných domech	v bytových domech	
Albrechtice	257	202	47	115
Desná	1804	801	955	189
Jiřetín p.B.	293	78	213	25
Josefův Důl	480	288	152	67
Lučany n.N.	848	655	180	63
Smržovka	1725	981	649	109
Tanvald	3187	970	2136	102
Celkem	8594	3975	4332	670

Zdroj: ČSÚ, 2013c (upraveno autorem)

V zájmovém území je velké množství objektů, které slouží k individuální rekreaci. K velkému rozmachu chalupaření došlo zejména v 60. letech minulého století. Díky chalupářům byla zachráněna a zvelebena řada krásných staveb lidové architektury.

5.9 OBČANSKÁ A TECHNICKÁ VYBAVENOST

5.9.1 Školství a kultura

Jak ukazuje tab. č. 11 v oblasti je celkem 8 mateřských a 8 základních škol. V Tanvaldu je také základní umělecká škola, obchodní akademie, gymnázium, Dům dětí a mládeže Ulita, mateřské a dětské centrum Maják. Kromě Albrechtic a Josefova Dolu se ve všech obcích nachází kulturní dům/středisko. Každá obec má veřejnou knihovnu.

Tab. č. 11 Přehled školních a kulturních zařízení

Druh zařízení	MŠ	ZŠ	Kulturní zařízení	Knihovna
Albrechtice	1	1	ne	ano
Desná	2	1+ZVŠ	Riedlova vila, KD Sklář	ano
Jiřetín pod Bukovou	ne	ne	Kulturní dům	ano
Josefův Důl	1	1	ne	ano
Lučany	1	1	Společenský dům	ano
Smržovka	1	1	Kulturní středisko	ano
Tanvald	2	2 + ZUŠ	Kulturní středisko	ano

Zdroj: ČSÚ, 2013a (upraveno autorem)

5.9.2 Zdravotní a sociální péče

V Tanvaldu je nemocnice s odděleními interny, chirurgie, chronické intenzivní péče, JIP, s pracovištěm fyzioterapie, rentgenem a laboratoří. Nachází se zde také Městské středisko lékařů, kde jsou ordinace praktických i odborných lékařů. Nemocnice Tanvald je spádovou nemocnicí nejen celého regionu, ale i pro města a obce okolních regionů. Ve většině měst a obcí studovaného území působí praktičtí lékaři. V Desné a Smržovce jsou i odborní lékaři. V Desné, Jiřetíně, Josefově Dole a Smržovce je dům pro seniory s pečovatelskou službou.

Tab. č. 12 Zdravotnická zařízení v jednotlivých obcích

Obec	Zdravotnická zařízení
Albrechtice	Společně s obcí Jiřetín pod Bukovou 2xpraktický lékař, dětský lékař
Desná	2x praktický lékař, praktický lékař pro děti a dorost, 2x zubní lékař, gynekolog, veterinární lékař
Jiřetín pod Bukovou	2x praktický lékař, dětský lékař
Josefův Důl	Dětská ordinace, ordinace pro dospělé
Lučany	Praktický lékař, dětský lékař
Smržovka	2x praktický lékař, dětský lékař, 3x zubní lékař, gynekolog
Tanvald	Nemocnice, 3x praktický lékař, 2x praktický lékař pro děti a dorost, 5x zubní lékař, 2x gynekolog, ambulance ortopedická, 2x rehabilitační, 2x chirurgická, ušní, nosní, krční, neurologická, kožní, alergologická, mykologická poradna, rentgen, veterinární lékař

Zdroj: ČSÚ, 2013a (upraveno autorem)

5.9.3 Inženýrská infrastruktura

Zásobování pitnou vodou

V zájmovém území se nachází významný zdroj vodárenské soustavy Liberec – Jablonec nad Nisou – úpravna vody Souš. Souš je zdrojem pitné vody pro celý okres Jablonec nad Nisou. Zájmové území je zásobováno vodou z několika vodojemů, které jsou napojeny na přivaděč z této úpravny. Většina obyvatel je napojena na veřejné vodovody, část obyvatel, zejména z oblastí s rozptýlenou zástavbou, má vlastní studny.

Plynofikace

Všechny obce v zájmovém území jsou plynofikovány. Plyn je zaveden zejména do částí se soustředěnou zástavbou a plynofikace se postupně rozšiřuje do vzdálenějších míst obcí. Některé části a oblasti rozptýlené zástavby plynofikovány nejsou a převládá zde lokální způsob vytápění tuhými palivy nebo elektřinou. I přes možnost využívání plynu si řada lidí z finančních důvodů ponechává možnost lokálního topení. Důležité je, aby lidé topili ekologicky šetrnějšími způsoby než doposud.

Kanalizace + ČOV

Většina zájmového území je napojena na kanalizaci, odlehlejší části a části s rozptýlenou zástavbou řeší čištění individuálně (bezodtokové jímky/čištění v septicích a následně odtok do vodotečí/podmoky). V Albrechticích je na kanalizaci napojeno 85 % obyvatel. Kanalizace je ukončena v čistírně odpadních vod (ČOV) u řeky Kamenice, vlastníkem je obec a do budoucna bude nutná její rekonstrukce a rozšíření ČOV. Desná má kombinovanou kanalizaci zaústěnou přes mechanické čištění na čerpací stanici a z té jsou odpadní vody odváděny na ČOV Tanvald. Desná III kanalizaci nemá. Jiřetín pod Bukovou má realizovanou kanalizační síť zaústěnou do ČOV DETOA, a.s. Stávající ČOV bude nutné rekonstruovat nebo nahradit novou ČOV. V Josefově Dole se v budoucnu počítá s oddílnou kanalizací pro soustředěnou zástavbu s vyústěním do centrální ČOV umístěnou pod obecním úřadem u řeky Kamenice, případně pomocí dílčích ČOV pro jednotlivé celky zástavby (centrální, horní a dolní Josefův Důl). V Lučanech se postupně realizuje oddílná odtoková síť, kde dešťová kanalizace je zaústěna do vodotečí a splašková napojena na sběrnou stoku v údolí Nisy. Na tuto hlavní stoku jsou připojovány postupně budované stoky splaškové, které obsluhují převážnou část území. Horní Maxov kvůli své rozptýlené zástavbě kanalizaci nemá. Tanvald má vybudovanou systematickou jednotnou kanalizační síť pro celé město, která je zakončena centrální čistírnou odpadních vod. (ÚP jednotlivých obcí, 2013).

5.10 DOPRAVA

Zájmové území je obsluhováno silniční i železniční dopravou.

5.10.1 Silniční doprava

Širší dopravní vazby jsou zajišťovány silnicí R35 (Polsko/Hrádek n. Nisou ze směru Zittau (Německo) – Liberec (I/13, I/14) – Turnov (I/10) – Hradec Králové – Svitavy – Moravská Třebová – Lipník n. Bečvou – Horní Bečva – hraniční přechod se Slovenskem), která území spojuje s východem Čech, Moravou, Polskem a Německem a silnicí I/13 (Polsko - Frýdlant – Liberec – Nový Bor – Děčín – Teplice – Most – Karlovy Vary) spojující území se severozápadem Čech a Polskem.

Mezi páteřní tahy území patří silnice I. třídy č. I/10 – mezinárodní označení E65 (Praha - Mladá Boleslav - Turnov – Tanvald (I/14) – Harrachov - Polsko a silnice č. I/14 Liberec-Jablonec nad Nisou-Tanvald (I/10) - Vrchlabí- Trutnov – Náchod - Č. Třebová.

Silnice I. třídy procházející městy Desná (I/10), Lučany nad Nisou (I/14), Smržovka (I/14) a Tanvald (I/10, I/14) jsou značně zatíženy osobní i nákladní dopravou.

V současnosti se stále řeší vymezení koridoru pro přeložku těchto silnic, existuje totiž několik návrhů variant – obec, Liberecký kraj, Ředitelství silnic a dálnic (ŘSD).

Řešeným územím dále procházejí následující silnice II. a III. třídy:

Silnice II. třídy č. II/290 Frýdlant – Hejnice – Desná. Významná komunikace, která spojuje Tanvaldsko s Frýdlantskem. V zimním období je úsek okolo vodní nádrže

Souš uzavřen. Důvodem jsou omezující podmínky v ochranném pásmu vodního zdroje (www.rsd.cz, 2013).

Tab. č. 13 Silnice III. třídy

III/29022 (Tanvald – Josefův Důl – Liberec)	III/29044 (Horní Tanvald – Jiřetín)
III/29023 (propojení Tanvald – nemocnice)	III/29042 (Horní Tanvald – Albrechtice)
III/29035 (Lučany – Jindřichov – Janov n/ N)	III/29043 (propojení Horní Tanvald)
III/29036 (Lučany – Janov nad Nisou)	III/29046 (Desná – Žďár)
III/29037 (Karlovy – Horní Lučany – Lučany – Nová Ves)	III/29046a (propojení u žel. st. Desná)
III/29039 (Horní Maxov – Josefův Důl)	III/29048 (propojení u žel. st. Tanvald)
III/29040 (Josefův Důl – Peklo)	III/29050 (Desná – Světlá)
III/28744 (Dolní Tanvald – Loužnice)	III/29051 (Šumburk – Světlá)
III/29041 (Horní Tanvald – Smržovka)	III/29054 (Šumburk – Český Šumburk)

Zdroj: ÚP jednotlivých obcí, 2013 (upraveno autorem)

Stávající trasy silnic III. třídy doplňují silniční síť, propojují jednotlivá sídla a mají velmi malou dopravní zátěž.

Obr. č. 18 Mapa silniční sítě zájmového území a okolí

Zdroj: www.rsd.cz, 2013

V následující tabulce č. 14 je uvedena průměrná roční intenzita dopravy za roky 2000, 2005, 2010, měřená v několika úsecích.

Tab. č. 14 Intenzita dopravy

Komunikace	Sčítací úsek	Začátek úseku	Konec úseku	Průměrná denní intenzita v roce 2000	Průměrná denní intenzita v roce 2005	Průměrná denní intenzita v roce 2010
10	4-0181	Tanvald z.z.	Tanvald, zaús.14	5230	5052	4573
10	4-0182	Tanvald, zaús.14	Tanvald,podjezd žel.tratě	8237	12279	8561
10	4-0183	Tanvald, podjezd žel.tr.	Tanvald k.z.	5122	5388	4760
10	4-0190	Tanvald k.z.	zaús. 290	5122	5388	4760
10	4-0196	zaús. 290	vyús. 290	3339	3581	1525
14	4-1320	Jablonec n.N., vyús.27029	Smržovka nám.	6871	10874	5105
14	4-1310	Smržovka nám.	Tanvald z.z.	6247	7832	4950
14	4-1311	Tanvald z.z.	zaús. Do 10	6247	7832	4950
290	4-1348	hranice okr.Jabl.n.N a Liberce	Desná II, zaús.10	408	958	552
290	4-1440	Desná II, vyús. 10	hranice okr.J.n.N.a Liberce	614	669	599

Vysvětlivky: z.z. – začátek zástavby, k.z - konec zástavby

Zdroj: www.rsd.cz, 2013 (upraveno autorem)

Oproti metodice roku 2005, 2000 a předchozím došlo od roku 2010 z důvodu využití výsledků pro další účely (rozšíření mýta, výpočty ekonomické efektivity připravovaných staveb apod.) ke změně v počítání nákladních souprav do výsledků. Dříve byly nákladní soupravy počítány za dvě vozidla (tahač a návěs či nákladní automobil a přívěs), nyní jsou počítány jako jedno vozidlo (www.rsd.cz, 2013).

5.10.2 Železniční doprava

V území se nacházejí následující regionální tratě:

034 Smržovka – Jiřetín pod Bukovou – Tanvaldský Špičák – Antonínov – Josefův Důl – tato jednokolejná trať umožňuje přímé napojení na trať Liberec – Tanvald

035 Železný Brod – Tanvald

036 Liberec- Jablonec n. Nisou – Lučany n. Nisou – Smržovka – Tanvald – Desná – Kořenov – Harrachov – Szklarska Poreba

Tratě 035 a 036 tvoří hlavní dopravní osy území, trať 034 je vedlejší dopravní osou.

Trať 036 je v dílčích částech úseku Tanvald – Kořenov ozubnicová. Podrobněji o ozubnicové trati v kapitole 6.4

5.10.3 Veřejná doprava

Od 1. 7. 2009 je na území Libereckého kraje zaveden Integrovaný dopravní systém IDOL, díky kterému je zajišťována veřejná doprava ve spolupráci s různými dopravci. V současnosti poskytuje v území služby veřejné dopravy společnost BusLine a.s. na základě subdodávky pro Dopravní podnik měst Liberce a Jablonce nad Nisou a.s. Denně jezdí několik linek a spojů, které zajišťují spojení mezi jednotlivými obcemi zájmového území a spojují je také s Jabloncem nad Nisou, Libercem, Harrachovem či Rokytnicí nad Jizerou. V Josefově Dole je veřejná doprava zajišťována pouze prostřednictvím železniční dopravy.

Projekt využití společného potenciálu železničních a tramvajových tratí

Tento záměr, dříve nazývaný projekt Regiotram Nisa, využívá stávající železniční trasy k propojení oblasti v rámci celého Libereckého kraje. Projekt Regiotram Nisa byl společným česko-polským projektem, jež měl obnovit trať na území Libereckého kraje a propojit ho s Polskem. Realizace projektu měla vytvořit podmínky pro zlepšení příhraničních kontaktů a přispět k rozvoji cestovního ruchu. Projekt byl však z finančních důvodů pozastaven a v současnosti se projednává jeho možná realizace ve zmenšené podobě jako Projekt využití společného potenciálu železničních a tramvajových tratí. Projekt by měl přinést kvalitní veřejnou dopravu v území a v budoucnu by mělo dojít k vzájemnému propojení se systémy veřejné dopravy Německa a Polska (ÚP Josefův Důl, 2012).

5.10.4 Parkovací plochy

Parkovací plochy se nacházejí zejména u lyžařských, rekreačních areálů, sportovních ploch, u nástupních míst turistických tras, ubytovacích zařízení a restaurací. V hlavní, tedy v zimní sezóně, jsou parkovací kapacity ve všech obcích zájmového území nedostačující. V menších obcích je problematické parkování autobusů.

5.11 ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Celé Jizerské hory byly po léta znečišťovány zejména imisemi z německých a polských elektráren, které spalovaly nekvalitní hnědé uhlí. První škody se začaly projevovat, když byla CHKO JH založena. K nejhorsším imisním zátěžím docházelo v 80. letech minulého století. Imise z elektráren způsobily oslabení stromů, které byly později napadeny škůdci (obaleč modřínový, ploskohřbetka smrková, kůrovec) a také poničeny větrnými smrštěmi. Negativní dopad na lesní porosty měl i socialistický způsob těžby těžkými lesnickými stroji. Došlo k úhynu celých smrkových porostů a následně k dramatickému odlesnění a ekologické katastrofě, při níž zmizela řada vzácných druhů, zvýšila se eroze půdy apod. Rozsáhlé změny přírodních podmínek se naštěstí více nedotkly vzácných ekosystémů, kterými jsou zejména rozsáhlá horská rašeliniště – vrchoviště. V nich žije a roste množství vzácných rostlinných a živočišných druhů. Po odstavení elektrárny v Německu, rekonstrukci polské elektrárny a plynofikaci řady obcí, došlo k významnému zlepšení ovzduší a stavu životního prostředí. (Řeháček, 2005). Situace se začala zlepšovat začátkem devadesátých let také díky stamilionovým dotacím určeným na obnovu lesů.

Velkým problémem hor zůstávají lesní monokultury smrku pichlavého, které nejsou schopny odolávat kalamitám. Většina dnešních porostů byla uměle vysazena a přirozené skladbě lesů neodpovídá. Před osídlením celé území pokrýval bukový a jedlový prales, který byl postupně vykácen a nahrazen smrkovými monokulturami. V roce 2012 uspěla Nadace pro záchranu a obnovu Jizerských hor spolu se Společností pro Jizerské hory v žádosti o čtyřmiliónovou dotaci (zbytek musí sehnat nadace sama), díky které bude do roku 2015 vysázeno 90 000 stromů (buk, dub, jedle) a keřů, které patří mezi původní druhy této oblasti (Nadace pro záchranu a obnovu JH, 2013).

Kvalita ovzduší

Ovzduší bylo v minulosti poškozováno zejména imisemi z tepelných elektráren v Německu a Polsku. Jak již bylo výše zmíněno, ke značnému zlepšení kvality ovzduší došlo po odstavení elektráren v Německu, postupném odsíření polské elektrárny Túrow a díky plynofikaci obcí. Ovzduší v současnosti znečišťují zejména oxidy dusíku z automobilové dopravy. V zimě poškozují ovzduší lokální topeniště na tuhá paliva. V zájmovém území jsou evidovány tyto zdroje znečišťování ovzduší: Preciosa Ornela a.s., závod Příchovice a závod Desná (město Desná), Desenská teplárenská společnost s.r.o. (Tanvald) podnik Teplárenství Tanvald, s.r.o. – výtopna Výšina, továrna na výrobu hraček Detoa s. r. o. Ovzduší je znečišťováno zejména tuhými emisemi, oxidy dusíku, oxidem uhelnatým a siřičitým, fluorem a jeho sloučeninami a těkavými organickými látkami - VOC (ČHMÚ, 2014).

Nakládání s odpady

Svoz komunálního odpadu, sběr a svoz tříděného odpadu zajišťuje pro obce firma A.S.A. Liberec s. r.o. a firma Marius Pedersen a.s. Komunální odpad je likvidován ve spalovně Termizo a.s., Liberec. Využitelné suroviny jsou distribuovány k dalšímu zpracování. Ve všech místních částech obcí jsou rozmístěny kontejnery na tříděný odpad. Komunální odpad je svážen 1 x týdně. Rozměrný a nebezpečný odpad je svážen 2 x ročně. V současné době se v území nenachází žádná černá skládka. V Tanvaldu, v Lučanech a ve Smržovce je provozován sběrný dvůr.

Hluk a vibrace

Největším zdrojem hluku a vibrací v území je automobilová doprava. Nejrušnějšími komunikacemi jsou silnice I. třídy procházející městy Desná (I/10), Lučany nad Nisou (I/14), Smržovka (I/14) a Tanvald (I/10, I/14), které jsou značně zatíženy osobní i nákladní dopravou. Dalším zdrojem hluku byla motokrosová trať v Tanvaldu. Vzhledem ke stížnostem lidí žijících v okolí trati a také kvůli střetům motorkářů s místními obyvateli město trať již neprovozuje a její budoucnost je nejistá.

Monitoring

V území CHKO je monitorován výskyt a stav zvěře, ryb, netopýrů, ptačí populace vč. stavu ohroženého tetřívka obecného. Monitorují se též ochránářsky významné biotopy, lesní dřeviny, výskyt invazivních druhů rostlin aj. Tento monitoring zajišťuje zejména Správa CHKO JH, dále Lesy ČR a další odborné organizace. Dlouhodobě jsou sledovány např. klimatické charakteristiky, atmosférické depozice, půdy (AOPK, 2013).

V zájmovém území jsou také instalována dvě zařízení, která zajišťují systematický monitoring údajů o stavu ovzduší. Zařízení jsou umístěna u vodní nádrže Souš a v Tanvaldu.

5.11.1 Vliv cestovního ruchu na životní prostředí zájmového území

Území má vynikající přírodní i kulturní podmínky pro rozvoj cestovního ruchu. Tyto podmínky však také přinášejí riziko, že některé formy cestovního ruchu ve velmi zatížených navštěvovaných oblastech budou neudržitelné (Program rozvoje CR LK, 2002). Jak uvádí Plán péče o CHKO JH na období 2011-2020, Jizerské hory jsou z hlediska turistického zatížení vysoce exponovaným územím. Vysoké zatížení území je dáno jeho specifičností, Jizerské hory jsou nejen rekreačním zázemím pro liberecko-jabloneckou aglomeraci, ale zároveň plní funkci turistického regionu (Felcman, 2013). Území je výborně dostupné pro vícedenní i polodenní pobyty. V zimním a letním období je o víkendech, svátcích, dovolených dosahováno limitů únosnosti území a to jak z hlediska ochrany přírody, tak z hlediska dopravní kapacity, pohody návštěvníků nebo dostupnosti služeb (Plán péče o CHKO JH, 2010).

Některé části území ohrožuje nadměrná pěší turistika a cykloturistika. Dochází k devastaci vegetace, sešlapu stezek (obzvláště pokud se turisté pohybují mimo vyznačené trasy) a k následné erozi. Vegetace je také ničena při nadměrném sběru lesních plodů (borůvky, houby aj.) a ohrožených rostlinných druhů. Dalším problémem je odhazování odpadků, zvyšující se počet automobilů a parkování mimo určené plochy. Hlučnost způsobená turisty či automobilovou dopravou má za následek plašení zvěře. Následkem zvýšeného počtu návštěvníků je v období toku a při hnízdění vyrušován ohrožený tetřívěk obecný. Problémy přináší i invaze a introdukce nepůvodních druhů rostlin.

Nejkonfliktnějšími záměry jsou z hlediska ochrany přírody záměry výstavby a rozvoje sjezdových areálů a lanovek, které zasahují do lesních porostů (Felcman, 2013). V posledních letech je standardem řady lyžařských areálů technické zasněžování sjezdovek, noční lyžování (přibývá osvětlení) a rostou i nároky na sociální a restaurační zázemí a parkovací plochy. Problémem je i nárůst popularity motorových sportů (čtyřkolky, sněžné skútry, terénní motocykly). Přestože jsou ve většině území CHKO tyto sporty zakázány, jsou zde provozovány a působí značné škody na přírodním prostředí.

5.12 ČLENSTVÍ V ZÁJMOVÝCH SDRUŽENÍCH

Celé zájmové území patří do Euroregionu Nisa. Podle regionálního turistického členění ČR náleží území do regionu Českolipsko a Jizerské hory, oblast Jizerské hory. Všechny obce studovaného území jsou členem sdružení Jizerské hory – turistický region Liberecko, Jablonecko, Frýdlantsko a Tanvaldsko a místní akční skupiny (MAS) Rozvoj Tanvaldska. Kromě Lučan nad Nisou jsou všechny obce též členy Mikroregionu Tanvaldsko. MAS Rozvoj Tanvaldska a mikroregion Tanvaldsko spolu úzce spolupracují. Sdružení Jizerské hory a Euroregion Nisa jsou členy Sdružení pro rozvoj cestovního ruchu v Libereckém kraji.

Jizerské hory – turistický region Liberecko, Jablonecko, Frýdlantsko a Tanvaldsko

Sdružení vzniklo v roce 2005. Cílem je trvale udržitelný rozvoj území s podporou rozvoje ČR, která by vedl k vytvoření rovnováhy mezi ochranou přírody a turistickým ruchem v celém území Jizerských hor. Členy jsou následující sdružení: Mikroregion Tanvaldsko, Svazek obcí Smrk, města a obce Bedřichov, Janov n. N., Lučany n. N., Oldřichov v Hájích, Jablonec n. N. a Liberec (www.jizerky.cz, 2013).

MAS Rozvoj Tanvaldska

Toto občanské sdružení vzniklo v roce 2005. Sdružení ale nefungovalo, jeho činnost byla obnovena až v roce 2011. Od r. 2012 je sdružení členem Celostátní sítě MAS ČR. Sídlem sdružení je Jiřetín p. B., předsedou p. Kucín, starosta Jiřetína. V současnosti má sdružení 40 členů. Členy jsou obce Albrechtice v Jizerských horách, Desná, Harrachov, Jiřetín p. B., Josefův Důl, Lučany n. N., Plavy, Smržovka, Tanvald, Velké Hamry, Zásada a Zlatá Olešnice, dále místní podnikatelé a nestátní neziskové organizace (NNO). Snahou sdružení je všestranná podpora regionu a zejména činností, které přinášejí prospěch obcím, NNO, drobným podnikatelům, malým a středním podnikům a dalším subjektům v regionu. V současnosti je připravován Strategický plán pro roky 2014 – 2020 pro čerpání finančních prostředků z programu Leader - Program rozvoje venkova (www.masrt.cz, 2013).

Mikroregion Tanvaldsko

Je sdružením 11 obcí: Albrechtice, Desná, Harrachov, Jiřetín p. B., Josefův Důl, Kořenov, Plavy, Smržovka, Velké Hamry, Tanvald, Zlatá Olešnice. Sdružení bylo založeno v r. 2000, sídlem je město Tanvald, předsedou starosta Tanvaldu, P. Polák. V roce 2004 byla zpracována Strategie rozvoje mikroregionu, která však není nikde zveřejněna. Snahou sdružení je společná podpora a propagace mikroregionu a snaha o jeho rozvoj (www.tanvaldsko.info, 2013). Mikroregion pořádá společenské akce, již realizoval několik projektů např. Doprovodná turistická infrastruktura, Zlepšení dopravní obslužnosti, Společný marketing cestovního ruchu a připravují se další (více o realizovaných projektech v kapitole 6.13).

Sdružení cestovního ruchu Jizerské hory

Sdružení vzniklo v roce 2013 z podnětu SKI Bižu s r.o., který je provozovatelem několika lyžařských areálů. Členy sdružení jsou obce, vlekáři, provozovatelé penzionů, hotelů, restaurací, kiosků a půjčoven, lyžařských škol a dalších poskytovatelů služeb v oblasti cestovního ruchu. Hlavním účelem sdružení je rozvíjet služby v cestovním ruchu, především v okolí lyžařských areálů Bedřichov, Severák a Tanvaldský Špičák. Ve spolupráci s obcemi chce také zlepšovat infrastrukturu regionu (www.jizerske-hory.cz, 2013). Sdružení je autorem produktu **Jizerky CARD** (karta hosta). Díky této kartě návštěvníci získají množství výhod a slev. Turisté, kteří se ubytují u členů Sdružení cestovního ruchu Jizerské hory, dostanou kartu zdarma, ostatní si jí můžou zakoupit za 90 Kč v informačních centrech. Karta by také měla motivovat k opětovné návštěvě hor.

Euroregion Nisa

Euroregion Nisa je první uznávanou formou přeshraniční spolupráce, založen byl roku 1991 v německém Zittau. Sdružuje města a obce Česka, Polska a Německa. V naší zemi se rozkládá na území tří krajů – nejvíce obcí je z kraje Libereckého. Od r. 2004 je sídlem Euroregionu Nisa město Liberec. Euroregion je funkční územní celek v příhraničních oblastech sousedních států, který podporuje zájmy měst a obcí, sdružení, organizací i fyzických osob a prostřednictvím kterého mohou řešit své problémy. Cílem bývá zlepšování podmínek v hospodářské, sociální a kulturní oblasti, zlepšování dostupnosti území, budování infrastruktury (Jetmar, 2007).

V území dále působí další organizace jako Nadace pro obnovu a záchranu Jizerských hor (podpora opatření a projektů k ochraně hor, ekologická výchova), Jizerská o.p.s. (úprava a údržba běžeckých tratí Jizerské magistrály). o. s. Jizerské Albrechtice (podpora CR v obci), KČT Ještědská oblast, Jizersko-ještědský horský spolek, Spolek přátel pomníčků a památných míst Jizerských hor Patron, Nisa o.p.s., a řada místních sdružení např. Partnerský spolek Smržovka, sdružení dobrovolných hasičů jednotlivých obcí, myslivecká sdružení, a další. Sdružení pořádají různé společenské a sportovní akce, výlety po okolí i do zahraničí.

5.12.1 Programové a strategické dokumenty k oblasti cestovního ruchu

Výchozím dokumentem pro problematiku cestovního ruchu v Libereckém kraji, tedy i pro zájmové území, je Program rozvoje cestovního ruchu Libereckého kraje (dále jen Program), který byl přijat v roce 2003. Z tohoto Programu vychází Strategie rozvoje turistického regionu Jizerské hory, která byla zpracována v letech 2006 – 2007. Vize a cíle regionu, okruhy priorit a opatření k jejich realizaci, které uvádí Strategie rozvoje turistického regionu JH, jsou zpracovány právě na základě Programu. Mikroregion Tanvaldsko má zpracovanou Strategii rozvoje. Strategie byla zpracována v roce 2004 a již rozhodně není aktuální. Dle informací od manažerky Mikroregionu Tanvaldska, Ing. Preusslerové, se nová strategie zatím neplánuje, protože v současné situaci jsou dotační možnosti omezené. Nyní se připravuje Integrovaná strategie území (ISÚ) MAS Rozvoj Tanvaldska. MAS v podstatě kopíruje území Mikroregionu Tanvaldsko, Ing. Preusslerová tak předpokládá, že se obě strategie „prolnou“ a bude vytvořena jedna strategie pro rozvoj celého území. Toto je však zatím pouze v přípravách díky tomu, že se stále čeká na metodiku Ministerstva zemědělství ČR, Ministerstva pro místní rozvoj ČR a dotační možnosti Libereckého kraje. ISÚ MAS Rozvoj Tanvaldska měla být dokončena koncem roku 2013. Práce na ISÚ MASRT však pokračují pomalu a ARR Nisa, která strategii zpracovává, požaduje dalších 170 tisíc na její dokončení. V současnosti je vyhlášen operační program Technická pomoc, prostředky z tohoto titulu lze použít na zpracování ISÚ. MAS bude žádat o částku 690 tisíc. ARR Nisa by měla strategii dokončit v dubnu 2014.

Priority a opatření k jejich realizaci Strategie rozvoje cestovního ruchu turistického regionu Jizerské hory (Strategie rozvoje CR turistického regionu Jizerské hory, 2006)

Priorita 1 Podpora výstavby základní a doprovodné turistické infrastruktury

Opatření:

- Podpora rozvoje turistické infrastruktury pro letní a zimní sezónu
- Podpora výstavby, rekonstrukce a modernizace ubytovacích a gastronomických zřízení umožňující rozšířit a zkvalitnit poskytované služby
- Podpora rozvoje turistické dopravní infrastruktury
- Podpora výstavby a modernizace infrastruktury pro volný čas

Priorita 2 Příprava a tvorba programů a produktů cestovního ruchu

Opatření:

- Tvorba tematických programů CR zaměřených na aktivity v horských oblastech
- Podpora rozvoje ekologicky šetrných forem turistiky
- Příprava programů a produktů s příhraničním efektem

Priorita 3 Spolupráce a intenzivní podpora subjektů v oblasti cestovního ruchu

Opatření:

- Podpora spolupráce obcí se soukromým sektorem při přípravě společných rozvojových projektů
- Podpora spolupráce se subjekty sousedních regionů včetně příhraničních z oblasti CR
- Vytváření turistických sdružení na území regionu
- Rozšíření působnosti turistických informačních center a zlepšení jejich spolupráce

Priorita 4 Marketingová podpora CR

Opatření:

- Marketingová podpora CR
- Cílená propagace ekologicky šetrných forem turistiky
- Příprava a rozvoj lidských zdrojů v CR
- Tvorba regionálního informačního a rezervačního systému CR

6 SOUČASNÁ NABÍDKA CESTOVNÍHO RUCHU

6.1 PŘÍRODNÍ ATRAKTIVITY

Studované území je velmi bohaté na přírodní atraktivity. Právě atraktivní přírodní prostředí je hlavním předpokladem pro rozvoj cestovního ruchu oblasti. Zvláště chráněná území byla popsána v kapitole 5.3. Níže je uveden přehled dalších přírodních zajímavostí v území.

Vodopády Jedlové

Říčka Jedlová překonává v Jedlovém dole převýšení téměř 200 m a vytváří tak soustavou tůní, skalních prahů, peřejí a vodopádů. Nejvyšší a nejkrásnější vodopád, Velký vodopád, je vysoký 5 metrů. Kolem vodopádů vede naučná stezka.

Vodopády Černé Nisy

Z údolí Černé Desné vede podél řeky k přehradě Souš obnovená naučná stezka. Řeka zde teče skalnatým korytem přes několikametrové žulové stupně a vznikají tak peřeje, kaskády a vodopády. Je zde také několik kamenných hrců, které vymlela voda s pískem. Poblíž cesty se nachází i železný kříž se stříškou připomínající utonutí devítiletého A. Fuchse v r. 1912 či malá vodní elektrárna se třemi turbínami.

Foto č. 8 Vodopády Jedlové

Zdroj: autor, 2013

Foto č. 9 Kříž A. Fuchse

Zdroj: autor, 2013

Terezínka

V roce 1853 nechal majitel firmy Tanvaldská přádelna bavlny, J. Mayer, vybudovat ve výšce 623 n. m. vyhlídku se schodištěm a zábradlím. Pojmenovaná byla po jeho manželce Terezii. V minulosti se zde nacházel i stánek s občerstvením.

Šulíkova skála

Méně známá vyhlídka, zabezpečená zábradlím, se nachází po cestě na Jírův kopec (746 m. n. m.), asi 2,5 km od Tanvaldu. Z vyhlídky lze vidět východní část Černostudničního hřebene, údolí Kamenice, tanvaldské sídliště Výšina (za ním je vrch Špičák – 808 m n. m).

Vyhlídka a Čertova studánka

Asi 30 m vyhlídková skála se nachází 500 m od železniční stanice Smržovka. Zajímavostí je několik skalních mís, nejznámější se nazývá Čertova studánka

(průměr 130 a hloubka 50 cm), která je celoročně naplněna srážkovou vodou. V blízkosti se nachází také čedičový vrch Stará Buková.

Foto č. 10 Skalní mísy na Vyhlídce a pohled na Smržovku Zdroj: autor, 2013

Čertový skály

Nacházejí se na hřebenové cestě, která vede od rozhledny Černá Studnice do sedla v Beranech. Jedná se o skupinu několika mohutných skalních skupin z místní tzv. černostudniční či železnobrodské žuly. Skála Čertovo kladivo a několik dalších skal jsou oblíbeným místem horolezců.

Muchov (787 m n. m.)

Nejnápadnější vrchol Černostudničního hřebenu. Jedná se o rozsáhlou skupinu skal, které vystupují z balvanitých sutí. Dle pověsti zde sídlí vládce Jizerských hor, duch Muhu.

Buková hora (836 m)

Jedná se o jednu z ojedinělých vyvěřelin čediče v Jizerských horách. Dnes ale i zde převládá smrkový porost a geologickou zvláštnost připomíná jen zarostlý lom, kde se v minulosti čedič těžil.

Jeskyně Kamenná komora (Josefův Důl)

Nachází se nad silničkou k Peklu. Na počátku minulého století zde bylo postaveno odpočinkové místo s kamennými terasami, lavičkami a věžičkou krytou došky. Obdobná stavba z r. 1912 se nachází také na skalce na tzv. Juslově vrchu nad silnicí v západní části obce.

Městský park a lesopark Smržovka

Založen byl na počátku 20. století u zahradní restaurace Kaiserhöhe, dnes Parkhotel. Lesopark navazuje na zastavěné území města, vede zde značená turistická trasa KČT a je též součástí Smržovského vyhlídkového okruhu.

Malé Arboretum

Původní malá botanická zahrada pod Černou Studnicí pochází z roku 1925. K jejímu zániku výrazně přispěla druhá světová válka, definitivně arboretum zpusťlo po roce 1948. Od r. 2001 je arboretum postupně obnovováno. V současné době je zde k vidění jedenadvacet druhů dřevin, které budou postupně doplňovány o další. Návštěvníci si tak mohou zblízka prohlédnout dřeviny a přečíst si o nich základní informace (www.smrzovka.cz, 2013).

6.2 KULTURNĚ-HISTORICKÉ ATRAKTIVITY

Mariánskohorské boudy (Albrechtice)

Jedná se o pasteveckou enklávu krkonošského typu na Mariánskohorském hřebeni v nadmořské výšce 843 m.n.m. Založena byla v roce 1705 a až do minulého století byla nazývána Fritzovy boudy (Řeháček, 2005). Dnes jsou zde čtyři horské chalupy a nově postavená služebna Správy CHKO.

Foto č. 11 Mariánskohorské boudy

Zdroj: autor, 2013

Mariánskohorské schody („svaté“ schody)

Na konci 20. let 19. století zřídil Franz Linke podél poutní cesty z údolí Desné ke kapličce v Mariánské Hoře jednoduchou křížovou cestu. O nedělích chodili poutníci z Desné ke kapličce po kamenných schodech, které spojují osadu Mariánskou Horu s Desnou, a proto se jim říkalo „svaté“ schody. Ve strmé zalesněné stráni se jich dochovalo přibližně 350. Podle pověsti bylo schodů 365, každý den v roce přibyl jeden. Položili je dělníci scházející z hor za prací. Křížovou cestu nikdo neudržel a tak její zastavení zchátrala (www.desna.cz, 2013).

Riedlova vila a hrobka (Desná)

Vila italského stylu postavená pro J. Riedla r. 1895. Dnes je vila kulturním centrem města – najdeme zde muzeum, městskou knihovnu a informační středisko, pořádají se zde výstavy a přednášky. Nedaleko vily je pseudogotická Riedlova hrobka.

Foto č. 12 Riedlova vila

Zdroj: autor, 2013

Foto č. 13 Riedlova hrobka

Zdroj: autor, 2013

Vila Schowanek

Vila byla postavena r. 1908 dle návrhu architekta R. Hemmricha. Ve 30. letech 20. století byla přestavěna do nynější funkcionalistické podoby. Vila byla obklopená rozlehlým parkem se skleníkem, bazénem a vodotryskem. Dodnes se zachovaly četné mramorové krby, dřevěné podlahy, okenní barevná vitráž, obklady stěn ze

vzácných dřev či mramoru nebo kazetové stropy s dobovým osvětlením. Dnes je ve vile muzeum a výstavní prostory (www.jiretin.cz, 2013).

Zámeček (Smržovka)

Klasicistní dům č. z r. 1703 se nachází na náměstí, byl původně panskou správní budovou, dnes slouží jako kulturní a informační středisko, obřadní síň a nachází se zde muzeum místní historie.

Foto č. 14 Zámeček Smržovka Zdroj: autor, 2013

Tanvaldská radnice

Secesní budova radnice z roku 1909. Po sloučení Šumburku a Tanvaldu r. 1942 sloužila armádě pro různá školení, radnice byla v Šumburku. Kromě samotné budovy, jsou zajímavostí barevné okenní vitráže v zasedací síni (www.tanvald.cz, 2013).

6.3 SAKRÁLNÍ PAMÁTKY A POMNÍČKY

Kostel sv. Františka z Pauly (Albrechtice) a mauzoleum

Tento jednolodní kostel byl dokončen r. 1784, je zde rokokový oltář s obrazem od F. Maischadera z r. 1883 a dřevořezbami sv. Václava a sv. Víta z konce 18. st. Kostel je kulturní památkou. U kostela je udržovaný horský hřbitov, kde najdeme mohutné mauzoleum s kopulí, které nechal postavit syn podnikatele J. Schowanka .

Kostel Nanebevzetí Panny Marie a starokatolický kostel (Desná)

Pseudogotický kostel z r. 1903 a rovněž pseudogotický, starokatolický kostel z roku 1890. Na konci 19. století bylo nepříliš rozšířené starokatolické vyznání celkem běžné.

Kostel Proměnění Páně (Josefův Důl)

Pseudogotický kostel byl dokončen r. 1865. Nacházejí se zde tři oltářní obrazy od malíře W. Kandlera z 60. let 19. století.

Kostel Navštívení Panny Marie (Lučany nad Nisou) – novorenesanční kostel z r. 1887.

Pískovcová socha sv. Františka z Assisi z roku 1765

Socha stojí v Dolních Lučanech u bývalého hostince U Čarostřelce

Kostel Nejsvětějšího Srdce Páně (Horní Maxov) – pseudogotický jednolodní kostel z roku 1910

Kostel svatého Michaela Archanděla (Smržovka)

Původní kostel z r. 1781 lehl v roce 1967 i s částí vybavení popelem. Stavba byla postupně zrekonstruována, zachovaná je zlatá monstrance z r. 1726.

Foto č. 15 Kostel sv. Michaela Zdroj: autor, 2013

Kostel sv. Františka z Assisi (Tanvald)

Kostel z roku 1901 nacházející se uprostřed městské části Šumburk.

Kostel sv. Petra a Pavla (Horní Tanvald)

Rokokový kostel z let 1787-1789, později přestavěný neorenesančně.

Kaplička Panny Marie (Mariánská Hora – Albrechtice)

Kaplička pro sošku Panny Marie z 16. st. V r. 1990 obnovena tradice pouti ke kapličce. V roce 1995 byla zrekonstruována a při Mariánské pouti, která se koná každý rok v srpnu, znovu vysvěcena.

Kaplička Navštívení Panny Marie (osada Karlov, Josefův Důl)

Kamenná kaplička z roku 1803. Vedle kapličky je v prkenné boudě studánka, která má údajně léčivé účinky, a proto byl Karlov v minulosti poutním místem.

Barokní kaplička sv. Anny (Tanvald)

Kaplička se nachází nad železničním viaduktem směrem do Smržovky. Byla postavena v druhé polovině 18. století V r. 1991 byla opravena a znovu posvěcena.

Brechschiemiedova kaple

Tato šestiboká kaple z 19. století složená z hrubých kvádrů jizerskohorské žuly stojí na cestě z Horního Maxova do Josefova Dolu, na místě, kde se prý na počátku 18. století upsal čertu bohatý obchodník s plátnem Kunze zvaný Brechschiemied (ÚP jednotlivých obcí, 2013).

Pomníčky

Pro Jizerské hory jsou charakteristické pomníčky, které připomínají především tragické události, které se zde staly, ať už se jedná o neštěstí, umrznutí, dřevorubecké nehody, přestřelky či vraždy. V zájmovém území se jich nachází hned několik. Na pomníčky Jizerských hor upozorňuje i jedna z informačních cedulí okruhu po Albrechticích a okolí. Většina pomníčků je mimo značené trasy a často je velmi obtížné je objevit. Pátrání po pomníčkách je zatím provozováno opravdovými nadšenci, což je dobře, bylo by jistě nežádoucí, kdyby se mimo značené cesty pohybovaly davy turistů.

6.4 TECHNICKÉ PAMÁTKY

Ozubnicová trať Tanvald – Kořenov – Harrachov

Stavba trati probíhala v letech 1899 – 1902. Trať byla důležitou spojnicí mezi průmyslovými oblastmi Jablonecka a Liberecka se západní oblastí Slezska. Po II. světové válce byl mezinárodní provoz ukončen.

V úseku Tanvald - Kořenov musí vlaky překonat několikasetmetrové převýšení. Proto musely v minulosti vlaky využívat ozubnice. Dodnes je dochovaná 4,43 km dlouhá dvoupásová Abtova ozubnice v ose koleje, která překonává výškový rozdíl 235 m. Trať je nejstrmější a jedinou ozubnicovou tratí v ČR. Dnes je z původních 59 km v provozu část trati o délce 12 km z Tanvaldu do Harrachova a po letech byl

obnoven provoz do polské Sklarzské Poreby a Jelení Hory. V roce 1992 byla trať prohlášena za kulturní památku. V současnosti zde jezdí běžné vlaky. Pravidelný ozubnicový provoz zde byl ukončen v roce 1988, ozubnicové lokomotivy jezdí jen při nostalgických jízdách. Tyto jízdy pořádá Železniční společnost Tanvald, jejímž cílem je záchrana a propagace trati. V Kořenově je od roku 2008 Muzeum ozubnicové trati (www.zubacka.cz, 2013).

Smržovský viadukt (Smržovka)

Viadukt přemostňuje hluboké údolí za hlavním smržovským nádražím. Postaven byl v letech 1893 – 1894 italskými mostaři a tuneláři. Na výstavbu byla použita kvalitní pevná žula. V roce 2008 byl viadukt poprvé opraven.

Základní technické údaje:

Viadukt má celkem 9 otvorů přemostěných půlkruhovými kamennými klenbami a jeho délka včetně opěr je 123,5 metru. Vlastní přemostění je 116,5 metru a výška 26,5 metru (www.smrzovka.cz).

Foto č. 16 Ozubnicová trať v Desné

Zdroj: autor, 2013

Foto č. 17 Viadukt ve Smržovce

Zdroj: www.cestykrajem.cz, 2013

Přehrada Josefův Důl

Největší a nejmladší přehrada Jizerských hor se nachází nedaleko Josefova Dolu na řece Kamenici. Přehrada byla dokončena v r. 1982, má dvě sypané hráze vysoké 44 metrů s délkou 720 m, které zadržují 23,55 milionů m³ vody. Plocha nádrže je 150 ha a maximální hloubka 39 m. Nádrž je zásobárnou pitné vody pro Jablonecko a Liberecko, voda je odváděna štolou dlouhou 2440 m do úpravní vody v Bedřichově. Upravená voda se pak vede další štolou do Liberce (ÚP Josefův Důl, 2012). Kromě vodárenského využití má přehrada i ochrannou funkci a možnost regulace průtoků vody na řece Kamenici. Kolem hráze přehrady vede několik turistických a cyklistických tras a kvalitní asfaltová cesta je vhodná i pro in-line bruslaře.

Přehrada Souš – Darre

Přehrada Souš byla vybudována v letech 1911 – 1915 na Černé Desné. V letech 1924 – 1927 byla provedena její rekonstrukce, aby se neopakovala katastrofa na nedaleké přehradě na Bílé Desné, která se r. 1916 protrhla. Původním účelem přehrady byla ochrana území, které leží pod ní, před povodněmi a až do 60. let 20. st. sloužila také k rekreačním účelům. V roce 1974 zde byla vybudována úpravní vody a nádrž od té

doby je zdrojem pitné vody pro Jablonecko. Podél nádrže vede silnice II/290, která je v zimním období uzavřena. Silnice je v letním období využívána také pro in-line bruslení.

Foto č. 18 Přeprada Souš

Zdroj: autor, 2013

Foto č. 19 Šoupátková věž protržené přehradě

Zdroj: autor, 2013

Protržená přehrada

Unikátní zbytky přehradě, jež byla postavena v letech 1912-1915 v nezastavěném údolí řeky Bílé Desné. Geologické poměry zde však nejsou příznivé, proto bylo jediným řešením zde postavit zemní přehradu nasýpanou z místních materiálů. 18. září 1916 došlo ke katastrofě, hráz přehradě se prolomila. Zemřelo 62 lidí, 370 jich přišlo o majetek a obživu (Řeháček, 2005). V areálu přehradě je stezka seznamující s výstavbou přehradě a s událostmi spojenými s jejím protržením. Do roku 2016 by měl být celý areál revitalizován a bude vybudována nová naučná stezka.

Rozhledna Bramberk

Rozhledna Bramberk se nachází na stejnojmenném vrcholu asi kilometr od Horního Maxova. Jedná se o 21 m vysokou, masivní kamennou věž z jizerskohorské žuly, která byla postavena r. 1912 díky lučanské sekci Německého horského spolku pro Ještědské a Jizerské hory. Autorem projektu byl známý jablonecký architekt R. Hemrich (Miškovský, 2008). Bramberk je křižovatkou turistických tras a oblíbeným výletním místem.

Rozhledna Černá Studnice

Rozhledna se nachází na vrcholu Černá Studnice, Otevřena byla roku 1905, postavit ji nechal Německý horský spolek pro Jablonec a okolí, architektem byl R. Hemrich. Jedná se o 26 metrů vysokou kamennou věž z mohutných žulových kvádrů. Spolu s rozhlednou byla otevřena i chata, která byla v r. 1930 přístavbou rozšířena (kapacita sálu 600 míst) a vybudována malá botanická zahrada. Od 90 let je chata s tanečním sálem uzavřena (Mikšovský, 2008). Vedle rozhledny je otevřena restaurace, v létě s venkovním posezením a dětským hřištěm. V blízké budoucnosti se oprava chaty s tanečním sálem neplánuje. Důvodem je nedostatek finančních prostředků, oprava je odhadována na 15 milionů korun. Nedaleko rozhledny je také malé arboretum a skalní vyhlídka.

Rozhledna Slovanka

Rozhledna stojí na Seibtově vrchu nedaleko Hrabětic. Je nejstarší železnou rozhlednou v ČR. Postavena byla díky třem sekcím Německého horského spolku: jablonecké, hornokamenické a janovské. Slavnostní zpřístupnění se konalo r. 1887. Rozhledna, resp. litinová konstrukce byla zakoupena od vídeňské firmy Waagner (Miškovský, 2008). Rozhledna v minulosti značně chátrala. V r. 1997 se stala nepřístupnou. V roce 1999 byla vyhlášena technickou památkou a díky Občanskému sdružení na její záchranu byla v r. 2000 opět otevřena. U rozhledny je stejnojmenná chata z roku 1928, kde je možnost se občerstvit i ubytovat.

Rozhledna Tanvaldský Špičák

Tato kamenná, 18 metrů vysoká rozhledna, se nachází na vrcholu Špičák nad Tanvaldem. Rozhlednu nechala postavit albrechtická sekce Německého horského spolku. Projekt chaty s rozhlednou opět vypracoval R. Hemmrich. Rozhledna byla otevřena v r. 1909, chata o rok později. V letech 1929-30 byla chata rozšířena a objekt získal dnešní podobu (Miškovský, 2008).

Tanvaldský Špičák patří v současnosti k významným lyžařským střediskům. Chatu je potřeba zrekonstruovat a zmodernizovat.

Foto č. 19 Černá Studnice

Zdroj: autor, 2013

Foto č. 20 Rozhledna Slovanka

Zdroj: autor, 2013

6.5 LIDOVÁ ARCHITEKTURA

V zájmovém území najdeme řadu dochovaných stavení lidové architektury, zejména v Josefově Dole (osada Karlov), v Albrechticích (zejména část Mariánská Hora), v oblasti Jindřichova, Horních Lučan, Horního Maxova, Bramberka a Záhoří. Většina domů není starší 200 let, ale původní osídlení vzniklo mnohem dříve. První obce vznikaly na území dnešního CHKO Jizerské hory od 14. století. Nejčastěji zde najdeme slezský roubený dům, jednoduché stavení s bedněným zádveřím, šindelovou nebo břidlicovou střechou a vysokou kamennou podezdívkou. (Správa CHKO JH, 2013). Po odsunu sudetských Němců bylo mnoho prázdných domů zbořeno či chátraly, protože o ně nebyl zájem. Řada chalup byla zachráněna díky chalupářské vlně v šedesátých a sedmdesátých letech.

Pro území jsou také typické drobné lidové doplňky, jako jsou horské železné kříže, žulová boží muka s obrázky malovanými na plechu či kapličky. Dalším charakteristickým prvkem jsou drobné technické a provozní stavby a stavbičky, které spoluvytvářejí *genius loci* kraje. Jedná se například o bedněné objekty pil, které stojí na vysokých kamenných pilířích, brusírny skla a mačkárny skla tzv. drikety (z německého *Druckhütten*, *drücken* – mačkat). Drikety jsou malé objekty s komíny ve štítech a se střešními větráky, kde se dříve mačkalo sklo. (Řeháček, 2005). V území se nachází několik dochovaných driket, které dnes slouží zejména k rekreačním účelům. Poslední funkční driketa je ve Smržovce.

Foto č. 21 Jizerskohorské chalupy

Zdroj: autor, 2013

Foto č. 22 Driketa

Zdroj: autor, 2013

6.6 INDUSTRIÁLNÍ ARCHITEKTURA (SKLÁŘSTVÍ A TEXTILNÍ PRŮMYSL)

Oblast je proslulá svým sklářským a také textilním průmyslem. Až na výjimky už budovy neslouží svému původnímu účelu a většina z nich bohužel chátrá. Většinu níže uvedených budov najdeme v databázi *brownfields*, v současnosti slouží některé částečně jako sklady a hledá se pro ně další využití. Řada z těchto budov patří k opravdovému skvostu industriálu. Bohužel na ně není příliš upozorňováno, např. o přádelně zvané Klášter většina návštěvníků Smržovky vůbec neví. Budovy by si zasloužily lepší propagaci např. letáky, informační cedule seznamující s historií továren a skláren, vybudování naučné stezky apod. Industriální architektura patří k velkým zajímavostem tohoto území a jistě by nalákala mnoho návštěvníků.

Sklářství

Sklárny Karel Riedel (Desná, huť v Dolním Polubném)

První sklářskou huť v Dolním Polubném (postavena r. 1849) koupil Josef Riedel, zakladatel polubenské části rozvětvené rodiny Riedlů, v roce 1851 a postupně ji rozšiřoval. Součástí areálu se roku 1888 stává také jídelna, dnešní kulturní dům Sklář. Postupně se na území dnešní Desné přesouvá ústředí podniku a r. 1885 zde Riedlové budují rodinou vilu. Po roce 1945 je huť součástí státních podniků tzv. Jabloneckého průmyslu a Riedlové nadále pokračují v rodinné tradici v tyrolském Kufsteinu (Beran et Valchářová, 2007). Sklárny v Desné fungují dodnes, budovy byly různě opraveny a upraveny.

Kamenická huť v Josefově Dole

Huť se nachází nedaleko železniční stanice Josefův Důl na místě, kde dříve stávala Zenknerova huť. Zenknerova huť byla nejstarší josefodolskou hutí, založena byla již roku 1687. Tuto huť měl od roku 1773 v nájmu zakladatel dynastie Riedlů, Johann Leopold Riedel. V roce 1909 huť odkoupila firma Karel Riedel, a protože stará huť již byla nevyhovující, nechala zde firma postavit novou moderní sklárnu, která vyráběla hlavně tyčové sklo (Beran et Valchářová, 2007). Sklárna ukončila provoz v roce 2006.

Sklárna v Josefově Dole – Horním Maxově

V roce 1878 nechal Josef Riedl postavit moderní sklářskou huť s pecemi vytápěnými generátorovým plynem. Vyráběly se zde skleněné tyče a předlisované flakonerie. Budova, která se nachází v blízkosti železniční stanice Antonínov, již delší dobu chátrá.

Foto č. 23 Sklárna v Josefově Dole Zdroj: autor, 2013

Huť Marie v Josefově Dole – Dolním Maxově

Poté, co byl Josefův Důl v roce 1894 napojen na Liberecko-jablonecko-tanvaldskou dráhu, díky které bylo snáze dopravováno uhlí, nechala firma Karel Riedel postavit novou moderní sklárnu pro výrobu tyčového skla. Sklárna se nachází v blízkosti kostela Proměnění Páně, ale bohužel i zde se sklo již nevyrábí.

Textilní průmysl

„Klášter“ v Dolní Smržovce

Přádelna z roku 1896. Bohatě štukové a kamenné architektonické členění fasád ji vyneslo již po dokončení označení „Klášter“. Dochován je 58 m vysoký komín, který patří k našim nejkrásnějším komínům. Provoz byl ukončen roku 1939 a později se sem přestěhovala z Berlína společnost Fernseh, vyvíjející televizní techniku. Po znárodnění byla textilní výroba obnovena, instalovány tkalcovské stavy, a jako součást n. p. Seba se továrna vyráběla tkaniny. V roce 1972 byla postavena na východní straně nová barevna, z roku 1981 pochází nevzhledný přístavek pro strojovny klimatizace (Beran et Valchářová, 2007). Roku 2007 a. s. Seba T provoz tkalcovny ukončila a budovu čeká nové využití. Část fasád je opravena.

„Obnovená“ přádelna ve Smržovce

Tato přádelna byla postavena roku 1909 v moderním saském stylu Reformarchitektur. Základem třípatrové budovy je obdélný sál tvořený 48 poli, konstrukce stropů tvoří betonové desky na ocelových traverzách, které nesou litinové sloupy. Rohy sálu jsou zvenčí obklopeny čtyřmi věžemi. Přádelna se po znárodnění stala součástí SEBY Tanvald. V současné době není budova zcela využívána, je zde prodejna nábytku a sklady.

Foto č. 24 „Klášter“

Zdroj: www.lidovky.cz

Foto č. 25 Obnovená přádelna

Zdroj: autor, 2013

Tanvaldská přádelna bavlny

Přádelnu byla postavena r. 1890 na místě vyhořelé továrny z roku 1827. Budova má plochou střechu s hodinovou věží, cihlové stropy klenuté do traverz, které nesou litinové sloupy. Roku 1900 byla přistavena druhá budova. Obě přádelny, vybavené moderním strojovým zařízením, byly po znárodnění v provozu pod SEBOU T (Beran et Valchářová, 2007). Dnes je areál využíván k parkování autobusů, jako kancelářské budovy a část budov zůstává nevyužitá.

Další industriální památky: Přádelna Johanna Priebsche dědicové – Maco (Smržovka), Tkalcovna Isaac Mautner (Šumburk nad Desnou), Sklad bavlny Smržovka dolní nádraží, Vodní elektrárna Tanvaldské přádelny bavlny, Johann Umann, brusárna optického skla (Tanvald), Tanvaldské strojírny a slévárny, Bratři Mahlové, továrna na plechové obaly a knoflíky (Smržovka), Josef Riedel, tkalcovna konopí (Josefův Důl), Továrna Detoa (Jiřetín pod Bukovou)

6.7 MUZEA

Muzeum v továrně na výrobu hraček DETOA (Jiřetín pod Bukovou)

Návštěvníci zde mají možnost vidět přípravu dřevěných polotovarů, prohlédnout si výrobu soustružených dílků a jejich následné zpracování. Dozví se i mnohé o historii továrny. V podnikové prodejně lze zakoupit výrobky továrny a je zde otevřena i kreativní dílna. Kromě muzea je zajímavostí také samotná budova továrny, která se začala stavět v roce 1906 a postupně byla rozšiřována. Finální podobu ve stylu mezi klasicismem a stylem art deco jí vtiskl architekt R. Hemmrich. Otevřeno po – pá 8:30 – 16 h, v sobotu 10 – 16h.

Muzeum místní historie – Vila Schowanek (Jiřetín pod Bukovou)

Expozice ukazují tradiční řemesla regionu, historii obce a především rodiny Schowanek, truhlářskou výrobu s expozicí hraček, historii výroby lyží a přírodu regionu. Konají se zde také výstavy, setkání koncerty. Prohlídky červenec, srpen, vždy v sobotu v 10:00.

Muzeum místní historie Josefův Důl

Tři výstavní prostory seznamují s historií obce Josefův Důl, s tradiční výrobou regionu jako je sklářství, textilní průmysl a zpracování dřeva a s významnými osobnostmi regionu. Otevřeno v úterý 16 – 18 h a v sobotu 10 – 17h.

Muzeum v Riedlově vile (Desná)

Expozice seznamuje s historií Desné a s tradiční výrobou skla a porcelánu. Vystaveny jsou také výrobky sklářských firem a Jizerské porcelánky. Otevřeno v úterý a ve čtvrtek 10 – 17, v sobotu 13 – 17h.

Přírodovědecké muzeum (Smržovka)

Muzeum založené roku 1999 RNDr. V. Pickem. Najdeme zde kolekce hmyzu, českých ptáků a minerálů. Jedná se o jediné soukromé muzeum v oboru přírodovědy. Muzeum je otevřeno denně kromě pondělí od 9.00 do 16.00.

Muzeum místní historie Smržovka

Muzeum a výstavní síň z r. 2003 sídlí ve smržovském Zámečku. Expozice je tvořena dobovými předměty, fotografiemi a mapami, sportovní výstrojí, které zapůjčili či darovali místní obyvatelé i přátelé Smržovky. Expozice ukazuje historický vývoj města a život jeho obyvatel, zajímavá místa a stavby, místní průmysl a kultura a připomíná významné osobnosti Smržovky. Otevřeno je ve středu 9 – 11 a 13 – 15h, o sobotách a nedělích od 13 do 16 hodin.

Muzeum obrněné techniky (Smržovka)

Toto muzeum vzniklo v r. 1999. V současnosti je v zastřešených halách vystaveno asi třicet exponátů. Součástí areálu je 1, 5 ha pozemku, kde se konají rekonstrukce bojových operací a ukázky jízdy. Součástí muzea je opravářská a restaurátorská firma. Otevřeno je od dubna do října v sobotu a v neděli od 10.00 do 17.00, v červenci a srpnu od úterý do neděle od 10.00 do 17.00. Muzeum nabízí i projížďky v tanku.

6.8 NABÍDKA SPORTOVNĚ – REKREAČNÍHO VYŽITÍ

Zájmová oblast nabízí skvělé podmínky jak pro zimní, tak pro letní rekreaci. V zimě je k dispozici řada běžeckých tras, k nejnámějším patří Jizerská magistrála s více jak 170 km upravovaných tratí. Pestrá je i nabídka pro příznivce sjezdového lyžování, k nejvýznamnějším střediskům patří Ski areál Tanvaldský Špičák. V jednotlivých obcích jsou k dispozici i menší lyžařské areály a sjezdovky vhodné pro nenáročné klienty a rodiny s dětmi a také malé soukromé vleky, které jsou většinou součástí rekreačních areálů.

V létě se oblast a celé Jizerské hory stávají rájem příznivců cyklistiky, kterým jsou k dispozici stovky kilometrů asfaltových cest a silnic. Území disponuje kvalitně značenými turistickými a cyklistickými stezkami. V Lučanech a Tanvaldu je koupaliště a v každé obci najdeme menší sportovní areál – tenisové kurty, volejbal, nohejbal a další míčové hry, fotbalové hřiště. V řešeném území je i možnost vyjížděk

na koních. Zapůjčit si lze kola, elektrokola, terénní koloběžky. Ve Smržovce se konají ojedinělé závody na sáňkařské dráze. Tréninky probíhají v zimě i v létě.

6.8.1 Pěší turistika

Územím prochází významná mezinárodní trasa Nová Hřebenovka. Dále je zde velké množství značených turistických tras. Většina vede mimo silniční síť, část vede po silnicích III. třídy a místních účelových komunikacích, kde je minimální intenzita dopravy.

Nová Hřebenovka

Nejdelší česká horská magistrála, Nová Hřebenovka, byla slavnostně otevřena v září 2013. Navazuje na tzv. Blauer Kammweg neboli Modrou Hřebenovku, která fungovala za první republiky a vedla při hranici naší republiky a Německa. Na trase Nové Hřebenovky je instalováno 51 map s vyznačenými turistickými trasami, 9 stojanů na kola, 5 odpočinkových míst s malým dětským hřištěm, 9 přístřešků a 24 laviček. Hřebenovka spojuje Krkonoše s Jizerskými, Lužickými, Žitavskými horami a Českosaským Švýcarskem. Začíná ve Špindlerově Mlýně v Krkonoších, dále vede do Harrachova a pak do Jizerských hor na Jizerku, kde se dělí na severní a jižní větev. Severní pokračuje do Bedřichova a dále do Hrádku nad Nisou, jižní vede na Černostudniční hřeben a dále na Ještěd. Pokračuje přes Lužické a Žitavské hory, přes Krásnolipsko a končí v Českosaském Švýcarsku. Velkým pozitivem je, že Nová Hřebenovka má 2 trasy – pro pěší a pro cyklisty. Součástí Hřebenovky je i trasa pro běžecké lyžování, která má 2 části – v Jizerských a Lužických horách. Trasy pro pěší měří 149 km, pro cyklisty 135 km, běžecké 60 km. Projekt stál 17 miliónů korun, financován byl z přeshraničního programu Cíl3 Česko-Sasko (www.hrebenovka.cz, 2014). Kraj i obce doufají, že Hřebenovka přiláká do hor návštěvníky, snahou je nalákat turisty i do méně známých částí.

Naučné a tematické stezky

Jedlový důl

Tato stezka byla vybudována v roce 2000 Společností pro Jizerské hory o.p.s. Prochází přírodní rezervací Jedlový důl, která byla vyhlášena v roce 1992 pro ochranu přírodě blízkých lesních porostů tvořených smrkem, bukem a jedlí. Stezka je dlouhá 3 km, vede po modré turistické značce a na šesti zastaveních seznamuje s geomorfologickými jevy, lesními ekosystémy a zajímavými rostlinami území, důvody a způsoby jeho ochrany. Trasa je oblíbeným turistickým cílem, vede skalnatou lesní roklí a nabízí pohled na kaskády a vodopády říčky Jedlová.

Naučná stezka Protržená přehrada

Stezka byla vybudována Osadou Jizera České tábornické unie v letech 1994 – 1996. Stezka připomíná tragédii z 18. Zář 1916, kdy se protrhla sypaná hráz přehrady na Bílé Desné. Na místě zbyla šoupátková věž, z níž hrázný celou událost pozoroval, torzo hráze a kamenný bezpečnostní přepad, který nebyl nikdy využit. Délka trasy je

6 km, na šesti zastaveních jsou tabule se základními informacemi o přehradě a s dobovými fotografiemi.

Naučná stezka vodopády Černé Desné

Tato stezka byla vybudována městem Desná a vede po červené turistické značce podél vodopádu Černé Desné k přehradě Souš. Vodopády byly v roce 2013 vyhlášeny přírodní památkou. Na stezce najdeme pouze dvě zastavení, první popisuje vodopády na řece Černá Desné druhé zastavení U Lavičky je v současnosti vlivem slunečních paprsků zcela nečitelné. Stezka je nyní také součástí jednoho z tří vyhlídkových okruhů po Desné a okolí.

Smržovský vyhlídkový okruh – 12,5 km

Okruh provází po největších zajímavostech Smržovky a okolí. Město Smržovka vydalo leták s mapkou okruhu a fotografiemi zajímavostí na trase.

Trasa: Smržovka-Vyhlička-zpět do Smržovky-náměstí T. G. Masaryka- Lidické náměstí- městský park- Parkhotel- pramen Nisy-Nová Ves-Černá studnice-Berany-Nový Mýtina-sáňkařská dráha-kostel sv. Archanděla Michaela-sportovní hala-železniční stanice Smržovka střed-Sněženka (evropské výtvarné centrum)-vyhlídka Kedr-Smržovka

Tanvaldský vyhlídkový okruh

Roku 2010 bylo v Tanvaldu a okolí instalováno devět vícejazyčných turistických informačních tabulí, které informují o místních zajímavostech. Projekt vznikl za finanční podpory Evropské unie v rámci projektů Euroregionu Nisa, program Cíl 3.

Tabule: 1 Tanvaldský vyhlídkový okruh, 2 Zubačka, 3 Místo prvního zkušebního TV vysílání, 4 Terezínka, 5 Město Tanvald, 6 CHKO Jizerské hory, 7 Šumburk nad Desnou, 8 Žďár, 9 Špičák

Vyhlídkové okruhy po Desné a okolí

Za Desnou jako na dlani (červený okruh)

Centrum-Pustiny-zastávka-Desná-Pustinská-Helešejn-Sedmidomky-Skokanské můstky-Památný balvan-Centrum

Za tajemstvím Bílé a Černé Desné (žlutý okruh), 17,6km

Centrum-Údolní ulice-Lesní správa-Protržená přehrada-vodní nádrž Souš-Vodopády na Černé Desné-KD Sklář-Riedlova vila-centrum

Po stopách skláře Riedla (zelený okruh), 4 km

Centrum-Magnólie-Skalní vyhlídka-Rybniček-zastávka Desná-KD Sklář-Riedlova hrobka-Ski areál Parlament-Riedlova vila-Centrum

K okruhům dosud nebyla vydaná žádná samostatná mapka nebo brožura s popisem zajímavostí. Okruhy jsou vyznačeny pouze v nové mapě Jizerské hory Desná/Jizerské hory a Západní Krkonoše (k zakoupení v infocentrech), ale chybí popis atraktivit. Na okruhy a zajímavosti na trase upozorňuje informační tabule

v centru Desné. Značení je ještě potřeba zlepšit + doplnit informační cedule na některých zajímavých místech společně s mapou s vyznačením okruhů.

Stezka Gustava Leutelta v Josefově Dole

Stezka z roku 2013 měří 5,4 km a má pět zastavení, na kterých seznamuje s životem známého sudetoněmeckého spisovatele a kantora, G. Leutelta, který se v Josefově Dole r. 1860 narodil a žil zde až do odsunu sudetských Němců. Leutelt psal zejména o Jizerských horách, nejznámějším dílem je Kniha o lese vydaná r. 1928. Autorem stezky je místní badatel G. Kutnar. Trasa začíná u kostela a přes Peklo vede zpět k josefodolskému nádraží.

Poznej Albrechtice

Informační tabule seznamující se zajímavostmi Albrechtic a jejich okolím byly realizovány ve spolupráci obecního úřadu Albrechtice v Jizerských horách a občanského sdružení Jizerské Albrechtice. V budoucnu se plánuje spojit jednotlivá zastavení značenou naučnou stezku (fialový kruh s bílým okrajem)

Zastávky: obecní úřad/dětské hřiště-kostel sv. Františka z Pauly+mauzeoleum-sedlo Špičáku-Desenské schody-kaplička Panny Marie-Lesní divadlo-Waberloch(cesta podél vodopádů k poště)-Mariánskohorské boudy-Protržená přehrada-Schilerův kámen-Schöfel-Ecke- Jiřetín p. Bukovou: továrna Detoa-vila Schowanek-rodíště Svarovski-Buková hora

Palackého stezka

Tuto stezku vybuodoval v roce 1912 KČT a je součástí Palackého cesty, která vede podél řeky Kamenice z Podspálova přes Návarov, Haratice, Velké Hamry až do Tanvaldu.

6.8.2 Cyklistika

Zájmové území nabízí skvělé podmínky pro cykloturistiku. Cyklostezky jsou vedeny zejména po silnicích III. třídy a místních účelových komunikacích. Kromě značených tras je v území řada dalších komunikací s minimálním automobilovým provozem, které lze také využívat pro účely cykloturistiky.

Řešeným územím prochází následující místní cykloturistické trasy:

Č. 3019 Desná – Protržená přehrada

č. 3022 Tanvald – Desná – Albrechtice v Jizerských horách – Antonínov – Smědava

č. 3025 Tanvald – Smržovka

č. 3038 Jeřmanice – Jablonec n. Nisou – Černá Studnice – Pramen Nisy – Lučany n. N. – Karlov

č. 4248 Jílové u Držkova – Návarov – Zlatá Olešnice – Tanvald – Rejdice

č. 4310 Albrechtice v Jizerských horách – Smržovka – Berany

č. 3020 Liberec – Josefův Důl – Jizerka – Martinské údolí – Harrachov

Cyklostezka Odra – Nisa (Pramen Nisy – Zittau – Görlitz – Bad Muskau)

Tato mezinárodní cyklostezka prochází ČR, Polskem a Německem. Začíná u pramene Nisy v Jizerských horách, pokračuje přes Dolní Slezko, Dolní Lužicko, údolím řeky Odry, Západní Pomořany, Štětínský záliv, Wolin, Žitavské pohoří, Předpomořansko, Národní park Údolí Dolní Odry až k Baltskému moři.

Cyklostezka Jára Cimrmana aneb na kole kolem Liptákova

Stezka byla otevřena v r. 2006. Vede od Navarova, přes Zlatou Olešnici na Tanvald-Šumburk, dále Sladkou dírou k Protržené přehradě a mizí na polské hranici Jizerka-Orle. Na trase je devět zastavení, která připomínají působení slavné fiktivní postavy, Jára Cimrmana, v tomto kraji. Cyklostezka je součástí a pátevní trasou sítě cyklotras na území Tanvaldska, kterou vyznačil svazek obcí Mikroregion Tanvaldsko díky projektu Partnerství k naplňování vize nového mezinárodního česko – polského cyklokoridoru (www.tanvald.cz, 2013). Cyklostezka byla otevřena spanilou jízdou na historických i současných kolech, která se od r. 2006 koná pravidelně.

6.8.3 Běžecké lyžování

V řešeném území se nachází řada značených a dobře upravovaných běžeckých tratí. K nejvýznamnějším patří Jizerská magistrála. Jizerská magistrála nabízí na 170 km upravovaných běžeckých tratí, které vedou i na polskou stranu Jizerských hor a do Krkonoš. Na magistrálu lze nastoupit na 22 místech, největším nástupním místem je Bedřichov. Za zimní sezónu navštíví magistrálu více jak půl milionu běžkařů. Vznik magistrály je spojen se závodem Jizerská padesátka, který se poprvé běžel roku 1968. O tratě magistrály od roku 1999 pečuje Jizerská o.p.s. (www.jizerskaops.cz). Magistrála je vhodná jak pro klasický styl, tak bruslení, má pět základních větví tras, na rozcestích jsou přehledné orientační mapy a ukazatele a také odpočinková místa a občerstvení.

Nástupní místa a parkoviště v zájmovém území:

Albrechtice – Mariánská hora

Desná – Soušská přehrada

Josefův Důl – Peklo a hotel Maxov

Dolní Maxov – Lesana

Další běžecké tratě: běžecký areál Lesana v Josefově Dole Horním Maxově. Upravované běžecké tratě od 500 m do 3 km, 800 m s umělým osvětlením. Ve Smržovce byl vybudován běžecký okruh. Běžecký areál Výšina Tanvald.

6.8.4 Sjezdové lyžování

Nejvýznamnějším lyžařským střediskem v území je Tanvaldský Špičák, který je zároveň největším střediskem Jizerských hor. Je součástí Skiarény Jizerky, která propojuje skiareály Tanvaldský Špičák, Bedřichov a Severák jednotným odbavovacím systémem, společným skipasem a skibusem. Skiareály nabízí celkem 17km sjezdovek, 22 lyžařských vleků, 1 lanovou dráhu, snowpark, půjčovnu

a lyžařskou školu. Dopravu do skiareálů a mezi nimi zajišťuje skibus (Jablonec nad Nisou-Janov nad Nisou-Bedřichov-Severák-Maxov-Josefův Důl-Tanvaldský Špičák). Provozovatelem je Ski Bižu.

V zájmové oblasti je řada dalších menších skiareálů a sjezdovek:

Lyžařské areály s vleky Parlament a Černá Říčka (Desná). Areál Parlament je značně zchátralý a v současnosti je mimo provoz

Ski areál Lucifer (Josefův Důl) – 3 vleky a 3 sjezdové tratě. V areálu je půjčovna lyží, restaurace a občerstvení, parkovací kapacita je 80 míst.

Lyžařský areál Bukovka (Josefův Důl) – 3 vleky a 3 sjezdové tratě. V areálu je občerstvení, snowpark, sociální zařízení, lyžařská škola, parkovací kapacita je 65 míst. V současnosti je zejména kapacita sociálního zařízení nedostatečná, proto se v budoucnu pro tyto účely počítá s využitím již nevyužívaného areálu bývalé sklárny.

Vlek Jatka (Josefův Důl) – na úpatí Mariánské hory v těsné blízkosti vlakového nádraží

Lučany – obyvatelstvo Lučan již několik let rozděluje snaha rozšířit a prodloužit stávající sjezdový areál do vrcholových částí Bramberka

Ski Filip (Smržovka) – délka trati 500 m, večerní lyžování, půjčovna lyží

Skiareál Tanvald – sjezdovka Na Výšinách, večerní lyžování

Sjezdovky: U Kapličky, Světlý vrch a obecní vlek, Světlý vrch (Albrechtice), Mariánka (Josefův Důl)

V území se dále nachází několik malých soukromých vleků, které jsou většinou součástí rekreačních areálů.

6.8.5 Vyjížděky na koních a agroturistika

Vyjížděky na koních:

Agro Z penzion

Agroturistická farma v Albrechticích zaměřená na chov koní a dalších hospodářských zvířat. Farma nabízí vyjížděky na koních, projížděky v kočáře a v zimních měsících i na saních taženými koňmi.

Penzion a ranč U potoka

Nachází se v Lučanech nad Nisou, na polosamotě o rozloze cca 8000 m². Součástí areálu je pension, samostatný objekt stylové hospůdky se zahrádkou, rybník a celým areálem protéká horský potok. Ranč nabízí vyjížděky a výuku jízdy na koních.

Stáj Aneta (Smržovka) – stáj nabízí vyjížděky do terénu i jízdu na voze.

Jezdecký klub – Farma Samuel Smržovka – výcvik jízdy na koních, vyjížděky

6.8.6 Další nabídka sportovního vyžití a sportovní akce

Ve všech obcích jsou tenisové kurty, fotbalové hřiště a hřiště na volejbal/nohejbal. V Tanvaldu a Lučanech je koupaliště, v Tanvaldu i krytý plavecký bazén. V Desné je nový městský sportovní areál s fotbalovým hřištěm s umělým povrchem, lehkootletický areálem, čtyřmi víceúčelovými hřišti s umělým povrchem a antukový kurtem. V Horních Lučanech a v Desné je skokanský areál. Tanvald nabízí také freeridovou trať pro cyklistiku, která vede korytem bývalé bobové dráhy a sportovní areál a autokemp Tanvaldská kotlina, v jehož blízkosti je motokrosová trať. Ačkoli trať je zde už od roku 1964 a do Tanvaldu láká návštěvníky i ze zahraničí, její budoucnost je nejistá. Důvodem jsou stížnosti lidí žijících u trati na hluk a také střety motokářů s místními obyvateli. Město už nebude trať provozovat, vzniká studie, co s tratí dále.

Foto č. 26 Sáňkařská dráha

Sáňkařská dráha (Smržovka)

V období před 1. světovou válkou patřila Smržovka k významným střediskům sportu a to díky sáňkařské dráze postavené v roce 1912. Současná betonová dráha byla postavena na severních svazích Černostudničního hřebene v letech 1972-1975. V současnosti je dráha i zázemí ve špatném stavu, nejsou ale peníze na opravy. Na dráze se však stále trénuje.

Zdroj: autor, 2013

Psí spřežení, mushing

Huskies – Horní Maxov

Jana Henyčová, mistryně ČR i Evropy v mushingu, žije i se svými 24 husky v Horním Maxově. Nabízí vyzkoušení si práce se psy, jízdy se psím spřežením, v létě pořádá dětské tábory se psí smečkou a výukou angličtiny. Na jaře a na podzim nahrazuje saně kolečková kára nebo koloběžka. Celý rok jsou nabízeny přednášky s promítáním fotek a filmů, exkurze, ale i návštěvy, když se někdo chce zastavit na kus řeči a pohladit si pejsky.

Sportovní akce

K velkým akcím patří cyklistický závod ČT Author Cup (dříve Nova Author Cup) a nejznámější běžecký závod Jizerská padesátka, který se nekoná přímo v zájmovém území (start v Bedřichově), ale má pro oblast velký význam. Ročně se ho účastní kolem 4000 závodníků z celého světa. Tradiční je také letní verze, která se jede na kolech. ČT Author Cup je největší cyklistický závod svého druhu u nás, ročně se ho zúčastní tisíce závodníků. V roce 2013 se konal 18. ročník. Start závodu je v Josefově Dole. V květnu 2013 se na motokrosové trati v Tanvaldu konalo Mistroství Evropy v trialu. V zájmovém území se dále koná celá řada menších závodů a sportovních akcí jako např. Běh naděje (Jiřetín), Běh přes Tanvaldský

Špičák, In-line Cup (závod na in-line bruslích na silnici podél vodní nádrže Souš, Jizerskohorský Dogtrekking (běh se psy, Tanvald) a další.

6.9 NABÍDKA SPOLEČENSKÉHO A KULTURNÍHO VYŽITÍ

Kina

Kino Jas Járy Cimrmana (Tanvald), Kino klub Alfa (Desná)

Divadla

Na představení do velkého divadla s pravidelným programem je potřeba zajet do nedalekého Jablonce nad Nisou či do Liberce. V Josefově Dole působí divadelní spolek J. K. Tyla, který byl založen v r. 1945. V Lučanech působí Lučanský spolek divadelní, který vznikl r. 2012 a navazuje na tradici ochotnického spolku, který svou činností ukončil v 60. letech. Ochotníci hrají v místní sokolovně. Nepravidelná představení jsou uváděna v kině Jas v Tanvaldu.

Kulturní střediska

Kulturní středisko Smržovka - spolupracuje při organizování oslav a výročí, zajišťuje vzdělávací činnost, ve spolupráci s infocentrem se stará o propagaci města, připravuje podklady pro čerpání dotací a grantů na kulturní, společenské a sportovní akce, pořádá kulturní a společenské akce. V budově kulturního střediska – Zámečku se také nachází výstavní síň, obřadní síň a muzeum místní historie.

Kulturní a informační středisko Riedlova vila Desná

Nachází se v historické budově Riedlova vila. Konají se zde kulturní a společenské akce. V budově je též městská knihovna a mateřská škola. V budoucnu se uvažuje o přemístění mateřské školy a o celém využití budovy a parku u vily.

Akce

V zájmovém území se koná velké množství společenských a kulturních akcí: výstavy, koncerty, masopusty, májové slavnosti, pivní a jiné slavnosti (Svijanské slavnosti na Špičáku), poutě (Mariánská pout', Velká Desenská pout'), maškarní bály, plesy, výstupy na rozhledny, turistické výšlapy, recesistické závody na historických lyžích v dobovém oblečení (Lyžníci ve Smržovce), Slet Bubeníků (Smržovka), Hudební léto na Tanvaldské kotlině, Týden dětské hračky (Detoa, Jiřetín p. B) aj. Popis vybraných akcí:

Symposium Desná (dřevosochání v Desné)

Tato již tradiční charitativní akce se koná vždy v květnu, v zahradě Riedlovy vily. Během 6 dní se zde představují dřevosochaři, na závěr jsou jejich díla vydražena a peníze jdou na dobročinné účely. Kromě samotného dřevosochání zde probíhají hudební a divadelní vystoupení, tvůrčí dílny, ukázky řemesel, prodávají se regionální produkty. V roce 2013 se konal již 12. ročník.

Tanvaldské slavnosti

Tradiční slavnosti se konají o víkendu začátkem září v Tanvaldu. Hlavní stan a stánky jsou na centrálním parkovišti, u hotelu Koruna jsou pouťové atrakce. Během slavností se konají koncerty nejrůznějších žánrů, divadelní vystoupení, řemeslné trhy nebo jízdy historických autobusů

Tanvaldské Hudební jaro

Festival, který je součástí Českých kulturních slavností, pořádá občanské sdružení Česká kultura ve spolupráci s městem Tanvald. Festival byl založen již v roce 1956 a patří tak nejstarším hudebním festivalům. Koncerty se v roce 2013 konaly v divadle Jas a v kostele sv. Františka z Assisi.

Letní slavnost Eurion (Smržovka)

Hudební festival a letní slavnost se konají ve Smržovce již od roku 1992. Slavnost se koná každoročně v srpnu v lesoparku u Parkhotelu. Probíhají zde koncerty, divadelní vystoupení a nejrůznější představení, závody v běhu, lezení v korunách stromů, lezení na umělé stěně, konají se trhy.

Prolínání – Sen o Jizerských horách

Smržovský řemeslný jarmark a Den jizerskohorských jídel se každoročně konají v květnu ve městě Smržovka. Jarmark má i tradiční doprovodný program pro děti i dospělé (divadlo, jízda na koních, výtvarné techniky, ukázky starých řemesel, prohlídka domácích i užitkových zvířat, ekologická výchova apod.)

6.10 NABÍDKA UBYTOVACÍCH A STRAVOVACÍCH SLUŽEB

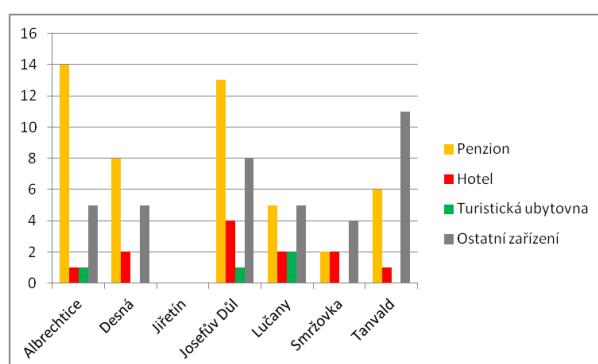
V zájmovém území najdeme dostatečné množství ubytovacích a stravovacích kapacit – horské chaty, chalupy, penziony, hotely, restaurace (tab. č. 15) Nejvíce jich nabízí Josefův Důl a Albrechtice, které jsou oblíbenými rekreačním středisky, hlavně v zimní sezóně. V posledních letech se situace zlepšila, ale stále je řada zařízení, kde je úroveň vybavení a kvalita a rozsah nabízených služeb velmi nízká. V oblasti také není mnoho samostatných restauračních zařízení, které by nebyly součástí penzionu či hotelu a chybí zde zařízení vyšší kategorie nebo takové, které by samo o sobě bylo důvodem k návštěvě zájmového území. V minulosti byla vyhlášená restaurace v hotelu Krásný u rozhledny Bramberk, která je však již několik let uzavřena a oblíbeným místem byla také Pravá Pivnecova putyka ve Smržovce, jejíž interiér byl ozdoben kresbami známého kreslíře, smržovského rodáka, Petra Urbana. Kreslíř se již z časových důvodů nemohl provozu restaurace věnovat a poté, co byla přenechána jinému provozovateli, postupně upadala její kvalita. V současnosti je restaurace uzavřena.

Tab. č. 15: Přehled ubytovacích zařízení

Obec	Penzion	Hotel	Turistická ubytovna	Ostatní zařízení	Celkem
Albrechtice	14	1	1	5	21
Desná	8	2		5	15
Jičetín	0				
Josefův Důl	13	4	1	8	26
Lučany	5	2	2	5	14
Smržovka	2	2		4	4
Tanvald	6	1		11	18

Zdroj: ČSÚ, 2013a (upraveno autorem)

Obr. č. 19 Přehled ubytovacích zařízení

Zdroj: ČSÚ, 2013a (upraveno autorem)

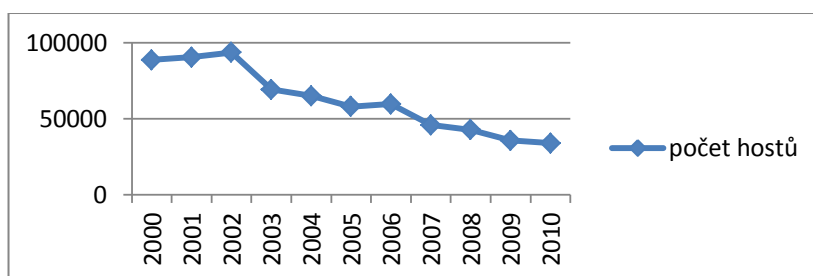
Tab. č. 16 Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení v letech 2000-2010

Obec/Rok	Počet příjezdů hostů										
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Albrechtice	15336	14439	18392	11297	11659	11756	12997	9224	8056	7709	6246
Desná	9326	10273	9527	10586	6790	8161	8486	7406	5326	5035	5741
Jičetín p. B.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.
Josefův Důl	31588	31753	31722	23820	22359	19943	20554	16221	16894	14286	15197
Lučany n.Nisou	12905	12330	14307	13405	11794	10758	10564	7462	6777	3803	3524
Smržovka	8363	10441	8501	2379	3270	1329	1585	1999	1631	767	814
Tanvald	11140	11097	11068	7718	9087	5932	5460	3507	3968	4061	2279
Celkem	88658	90333	93517	69205	64959	57879	59646	45819	42652	35661	33801

i.d. úvěrný údaj

Zdroj: ČSÚ, 2013a (upraveno autorem)

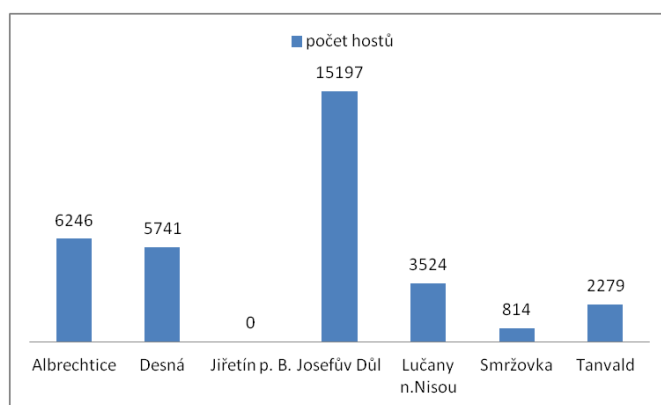
Obr. č. 20 Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení v letech 2000-2010

Zdroj: ČSÚ, 2013a (upraveno autorem)

Jak je patrné z výše uvedené tabulky a grafu, počet hostů od roku 2003 stále klesá. V roce 2000 byl celkový počet příjezdů hostů 88. 658 v roce 2005 57.879 a v roce 2010 jen 33.801. Údaje za roky 2011 a 2012 nejsou zveřejněny. Klesající návštěvnost je kromě ekonomické recese zřejmě způsobena často zastaralou a nedostatečnou infrastrukturou cestovního ruchu, omezenou nabídkou a nižší kvalitou služeb, nedostatečným množstvím turistických produktů a aktivit. Nejvíce hostů se v roce 2010 ubytovalo v obci Josefův Důl, kde je i nejvyšší ubytovací kapacita. Josefův Důl patří společně s Albrechticemi k nejoblíbenějším střediskům rekreace v zájmovém území i v celých Jizerských horách.

Obr. č. 21: Návštěvnost v jednotlivých obcích v roce 2010

Zdroj: ČSÚ, 2013a (upraveno autorem)

6.11 INFORMAČNÍ CENTRA

Albrechtice v Jizerských horách

Společnost Albi Snowsport, která prodává a půjčuje v Albrechticích sportovní potřeby, provozuje Ski servis a lyžařskou školu, poskytuje také služby informačního centra. Nejedná se však o oficiální infocentrum (to v Albrechticích momentálně není) a nabídka služeb, suvenýrů a propagačních materiálů je značně omezená.

Otevírací doba: Prosinec – Březen, Červenec – Srpen Po- Ne 8.00-18.00

Níže uvedená infocentra poskytují informační služby návštěvníkům i místním, nabízí turistické průvodce, publikace o obcích, regionu, Jizerských horách, mapy, propagační materiály, suvenýry, slevové karty a další.

Desná

V Desné zajišťuje služby infocentra oddělení kultury města při městské knihovně v Riedlově vile. Je zde také malé muzeum místní historie a kulturní centrum.

Otevírací doba: Út 10 -12:00, 13 – 16:00, Čt 10 – 12:00, 13 – 17:30, So 9 – 17:00

Josefův Důl

Infocentrum se nachází v budově Obecního úřadu. Otevřeno je Po- St od 9.00 do 11:30 a od 12:30 do 17:00, v pátek do 14:30, v sobotu od 9:00 do 12:00

Smržovka

Informační centrum a městská knihovna se nachází na náměstí T. G. M.

Otevírací doba: Po – Pá: 9 – 11.30 hod. a 12.30 – 17 hod. (v úterý do 15:15, v pátek do 14:30). V sobotu a v neděli od 13 do 16 hodin poskytuje informační materiály (velmi omezený sortiment) Muzeum místní historie – budova kulturního střediska – Zámečku. Rozšíření otevírací doby infocentra se bohužel z finančních důvodů neplánuje

Tanvald

Infocentrum se nachází na Krkonošské ulici za kruhovou křižovatkou při vjezdu do města, u silnice I/10. Otevírací doba: Po – Pá 9 -12:30 13 – 17:00, So 9 – 12:00

6.12 REGIONÁLNÍ PRODUKTY

Regionální produkt Jizerské hory

Značku uděluje od roku 2010 MAS Mikroregionu Frýdlantsko společně s partnery – městem Smržovka a Svazkem měst a obcí Jizerské hory. Značka je zárukou původu výrobku v regionu, originality, ekologické šetrnosti a podílu ruční práce. Produkty podporují místní výrobce, kteří navazují na tradice řemeslníků a zemědělců oblasti Jizerských hor. Mezi produkty a výrobky nesoucí tuto značku pocházející přímo ze zájmového území patří např. Smržovský chléb z Maškova pekařství, Dřevěné hračky ze Smržovky (S. Kittel), Dřevěné hračky a hry – DETOA Albrechtice s.r.o. (Jiřetín), vánoční ozdoby z kartonu (Kartonážka Preussler – Desná), keramické a tkané výrobky, výrobky z proutí a pedigu (Domov Maxov – Horní Maxov), foukané dekorační sklo (Dekor Special – Desná). Regionální produkty lze zakoupit přímo u výrobců, dále na pravidelných akcích a slavnostech, jarmarcích a také v kamenné prodejně regionálních produktů ve Smržovce.

6.13 PROJEKTY PODPORUJÍCÍ ROZVOJ CESTOVNÍHO RUCHU

6.13.1 Realizované projekty

Doprovodná turistická infrastruktura Tanvaldska

V roce 2011 bylo vytvořeno 16 odpočinkových míst na území obcí Mikroregionu Tanvaldsko. Součástí projektu bylo také vybudování nové cyklotrasy Tanvald. Investorem projektu bylo sdružení obcí Mikroregionu Tanvaldsko, projekt byl spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Cílem projektu je zlepšit turistickou a rekreační vybavenost vč. turistického a informačního systému Mikroregionu Tanvaldsko.

Foto č. 27 Odpočinkové místo

Zdroj: autor, 2013

Společná propagace a marketing cestovního ruchu – projekt česko-polské přeshraniční spolupráce

Svazek obcí Mikroregion Tanvaldsko společně s partnerem projektu polskou obcí Stara Kamienica vydaly čtyři propagační brožury s mapou (Architektura, Historické dědictví, Poznávejme historii a Aktivní dovolená), které ve čtyřech jazycích seznamují s atraktivitami a možností vyžití v mikroregionu Tanvaldsko a v obci Stara Kamienica. Projekt byl spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj prostřednictvím Euroregionu Nisa, Cíl 3 2007-2013.

Stezky dědictví pro Tanvaldsko

Cílem projektu z roku 2005 bylo pomocí metody komunitního rozvoje (tj. za účasti veřejnosti) posílit identitu místa a zvolit nejvhodnější formu prezentace společně shromážděných dat zaměřenou na návštěvníky území i na místní obyvatele. Výstupem bylo vydání tematického propagačního materiálu názvem Stezky dědictví Tanvaldska. Vydány byly dvě brožury: Cesta vody a Cesta zubačky. Projekt byl podpořen z Grantového fondu LK.

Tanvaldsko – klíč k Jizerským horám

Projekt z r. 2005 vytvořil ucelený vícejazyčný systém informací o možnostech CR v mikroregionu Tanvaldsko tvorbou jednotných společných propagačních materiálů, společného informačního serveru, regionálního systému informování turistů, i tvorbou produktů cestovního ruchu. V rámci projektu byl vytvořen jednotný navigační systém ve všech obcích mikroregionu (celkem instalováno asi 120 informačních tabulí s navigací na turistické cíle a 10 uvítacích tabulí při příjezdu do mikroregionu), turistické produkty (brožura, puzzle, propagační letáky jednotlivých obcí, leták Stezka Járy Cimrmana). Celkové náklady na projekt 1.303.224 Kč (977.418 prostředky EU, 325.806 Kč obce mikroregionu a Liberecký kraj)

Stezky kulturního a historického dědictví Tanvaldska

Projekt z roku 2008 byl zaměřený na propagaci kulturních, technických a architektonických památek a zajímavostí. Vydána byla propagační brožura. Spolufinancováno z Grantového fondu LK.

Partnerstvím k naplňování vize nového mezinárodního česko-polského cyklokoridoru

Cílem projektu z roku 2005 bylo společně s polským partnerem – Stowaryszeniem cyklistów Szklarska Poreba – propojit cyklotrasy Mikroregionu Tanvaldsko s polským příhraničním regionem. Cyklotrasy navazují na cyklotrasy Českého ráje, Krkonoš, Jablonecka a přes hraniční přechod Jizerka–Orle vzájemně propojují důležité území Euroregionu Nisa. Součástí projektu bylo vydání propagačního materiálu, který obsahuje mapu a informace o mikroregionu. Projekt byl spolufinancován z programu předvstupní pomoci EU Phare. Realizací tohoto projektu vznikla páteční cyklotrasa Mikroregionem Tanvaldsko, která byla nazvána Cyklostezka Járy Cimrmana aneb na kole okolo Liptákova (kapitola 6.8.2.).

Projekt Euroregionem Nisa na kole: Česko-polský cyklistický areál

Díky tomuto projektu z roku 2007 byla doznačena celá síť cyklotras na Tanvaldsku a v regionu Sklarska Poreba. K projektu byla vydána společná česko – polská mapa a vzniklo nové logo. Financováno z prostředků EU z programu Interreg IIIA a z rozpočtu obcí Mikroregionu Tanvaldsko (www.tanvaldsko.info, 2013).

Nová Hřebenovka (kapitola 6.2.1)

Další projekty a produkty: Smržovský vyhlídkový okruh, Tanvaldský vyhlídkový okruh, Vyhlídkové okruhy po Desné, Poznej Albrechtice v Jizerských horách, Stezka Gustava Leutelta a s tím související propagační materiály (kapitola 6.2.1).

6.13.2 Plánované projekty, projekty ve fázi zpracování

Protržená přehrada

Ke stému výročí tragédie protržení přehrady na Bílé Desné by měla být celá lokalita revitalizována a zatraktivněna. Do úprav, které budou hotové do roku 2016, se kromě Lesů ČR a Povodí Labe zapojí také přilehlé obce. Revitalizace dnes zchátralé oblasti už začala kácením náletových dřevin. Pokáceno by mělo být kolem 300 mohutných smrků. Součástí revitalizace bude i výletní trasa na Protrženou přehradu s délkou cca 5,5 kilometru. Dle starosty Desné, J. Kořínka, by stezka měla začínat v centru Desné, kde bude vybudována zvonička a instalovány panely se zásadními údaji a zajímavostmi o katastrofě. Vybudována bude také nová lávka a zabezpečeny pozůstatky staveb. Za projektem stojí starostové přilehlých obcí a na přínosu projektu se shodli i s Povodí Labe a CHKO Jizerské hory (Klimentová et Vrabc, 2013).

Propojení lyžařských areálů

V současné době se připravuje projekt rozšíření lyžařského areálu Tanvaldský Špičák, který navrhuje spojení areálu s lyžařskými středisky v Albrechticích, Desné (Křížek) a jižním svahem na tanvaldskou stranu. V projektu však dochází ke střetům s limity III. zóny CHKO a ploch pozemků určených k plnění funkce lesa (PUPFL).

Památky a jejich budoucnost

V současné době má MAS Rozvoj Tanvaldska podanou žádost na dotaci projektu spolupráce s LAG Podralsko a MAS Turnovsko nazvaný „Památky a jejich budoucnost III.“, který má za cíl zmapování drobných venkovských památek a opravy některých z nich. Realizace projektu je naplánována na rok 2014.

Integrovaná strategie rozvoje MAS Rozvoj Tanvaldska

MAS Rozvoj Tanvaldska připravuje strategii rozvoje na období 2014-2020. Na konci roku 2013 měla být dokončena a projednávána veřejností a zastupitelstvy obcí. Strategie zatím nebyla dokončena.

7 SWOT ANALÝZA

Na základě získaných poznatků z šetření a dílčích analýz byla zpracována SWOT analýza. SWOT analýza uvádí silné a slabé stránky území z hlediska cestovního ruchu a identifikuje příležitosti a hrozby jeho rozvoje. SWOT analýza je hlavním východiskem (výchozím podkladem) pro vypracování vlastních návrhů environmentálně šetrného rozvoje cestovního ruchu v zájmovém území.

SWOT analýza (z anglického S-strengths, W- weaknesses, O-opportunities, T-threats) je metoda analýzy vnitřních silných a slabých stránek organizace (projektu, produktu, území) vnějších příležitostí a vnějších omezení (např. ekonomická, demografická situace, trh aj.), soustřeďuje se na kritické faktory úspěchu organizace, území, produktu atp., je jednou z metod zhodnocení dalšího rozvoje a jeho rizik – používá se např. při regionálním plánování, v managementu, marketingu, ochraně životního prostředí (Pásková et Zelenka, 2002).

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> • dobrá geografická poloha • dobrá dopravní dostupnost z Prahy • blízkost Liberce a Jablonce nad Nisou • blízkost Polska a Německa • atraktivní přírodní prostředí • vysoká lesnatost území, velký podíl TTP • zachovalý krajinný ráz • nadprůměrná rozloha chráněných území, CHKO JH • dlouhodobě se zlepšující kvalita životního prostředí • významný zdroj pitné vody nadmístního významu • možnost celoročního rekreačního využití • výborné podmínky pro pěší turistiku, cykloturistiku, běžecké i sjezdové lyžování • hustá síť turistických tras a cyklotras, mezinárodní trasy • velké množství přírodních, kulturních a technických památek • lidová a industriální architektura • tradice sklářství a výroby bižuterie • velká koncentrace rozhleden v zájmovém území a blízkém okolí • dostatečný počet ubytovacích a stravovacích kapacit • aktivní činnost sdružení a spolků v oblasti rozvoje regionu, ochrany přírody, volnočasových aktivit (MAS Rozvoj Tanvaldska, Mikroregion Tanvaldsko a další) • pestrá nabídka sportovních, kulturních a společenských akcí • poměrně dobrá síť inženýrských sítí v území • atraktivní území pro trvalé i druhé bydlení 	<ul style="list-style-type: none"> • omezené podmínky rozvoje – velká míra ochrany okolí obcí a měst • limity využití území (CHKO, CHOPAV, vodní nádrž Josefův Důl, Souš) • malé množství rekreačních vodních ploch • nepříliš dobrý technický stav silnic • průtah silnice I. třídy zastavěným územím (Desná, Lučany, Smržovka, Tanvald) • zatížení hlukem a výfukovými plyny podél komunikace I/10 a I/14 • nedostatek parkovacích ploch • nevzhledné centrum některých měst a obcí • opuštěné či málo využívané průmyslové plochy (zejména bývalé sklárny a textilní továrny) • téměř úplný zánik průmyslu (sklářského, textilního, výroba porcelánu) • nedostatečná síť služeb • nízká nabídka sportovní-rekreačních a kulturních zařízení • nízká nabídka turistických produktů • zastaralost a nedostatečná nabídka služeb mnoha ubytovacích a stravovacích zařízení • nižší kvalita lyžařských areálů • nedostatečná propagace území • nižší úroveň spolupráce mezi subjekty cestovního ruchu

PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
<ul style="list-style-type: none"> • rozšíření a zkvalitnění infrastruktury pro rekreaci a cestovní ruch • rozšiřování cyklotras, doprovodné infrastruktury pro cyklistiku • rozšiřování naučných, tematických stezek • tvorba nových turistických produktů, balíčků služeb • rozvoj aktivních forem trávení volného času • rozvoj šetrných forem turismu • kvalitativní rozvoj lyžařských areálů • zaměření se na rodiny s dětmi, aktivní seniory • nalezení vhodného využití pro nevyužívané a neudržované historicky a architektonicky významné a zajímavé objekty (bývalé továrny, sklárny apod.) • provázat nabídky služeb s celoročním využitím • zvyšování kvality nabízených služeb • zvyšování zájmu o domácí cestovní ruch • možnost získání dotací na rozvoj infrastruktury a cestovního ruchu • vytváření územních podmínek pro rozvoj infrastruktury cestovního ruchu, • prohlubování a navazování spolupráce se subjekty působícími v oblasti cestovního ruchu a s okolními regiony včetně zahraničních 	<ul style="list-style-type: none"> • nezaměstnanost způsobená zánikem či omezením výroby velkých podniků • vysídlování malých obcí, přeměna na rekreační sídla, ztráta zájmu o jejich rozvoj • nedostatek financí na rozvoj turistické infrastruktury, údržbu a obnovu památek • nekvalitní základní, především ubytovací a doplňkové služby mohou být příčinou odlivu návštěvníků • blízkost lépe vybavených a lépe propagovaných regionů (např. Krkonoše) • možná omezení aktivit cestovního ruchu z důvodu ochrany Správy CHKO, Lesů ČR • masový rozvoj cykloturistiky • vandalizmus návštěvníků, nerespektování CHKO • narušení chráněných území zvyšováním intenzity CR • vliv intenzity jednodenních návštěvníků • eroze půdy (odlesnění, sešlap) • nárůst dopravy • parkování mimo značená místa

Vyhodnocení SWOT analýzy – východiska pro návrhy a opatření environmentálně šetrného rozvoje cestovního ruchu

Jak vyplývá ze SWOT analýzy, území má velmi dobré předpoklady pro rozvoj šetrného cestovního ruchu. K silným stránkám patří zejména **atraktivní přírodní prostředí, velký počet turistických atraktivit a výborné podmínky pro aktivní rekreaci** (pěší turistiku, cykloturistiku a běžecké lyžování).

Zajímavostí území je **tradice sklářského a textilního průmyslu** a s tím související **velké množství industriálních památek**. Raritou je také velká **koncentrace rozhleden**. Ke slabým stránkám patří často **nízká kvalita ubytovacích a stravovacích zařízení**, zejména úroveň, **množství a pestrost nabízených služeb**. **Problémem je také nedostatečné využití zařízení cestovního ruchu v mimosezóně**. Nedostatečná je i nabídka turistických produktů, balíčků služeb. Nižší je také úroveň spolupráce jednotlivých subjektů působících v oblasti cestovního ruchu a **propagace území**. Území také nedisponuje dostatečným **množstvím sportovních, kulturních zařízení** či dětských hřišť a areálů pro děti. Nevyhovující je také technický stav silniční sítě a počet parkovacích ploch.

Jednou z možností, jak **zpestřit turistickou nabídku, zlepšit spolupráci** mezi jednotlivými podnikateli a jak **přilákat hosty** i v mimosezóně, je **nabídka balíčků produktů a služeb**. Vhodná nabídka balíčků by mohla přispět ke **zvýšení návštěvnosti** regionu mimo období hlavní, tedy zimní sezóny, zejména na jaře a na podzim. **Balíčky** jsou vhodným nástrojem podpory prodeje, klient díky nim ušetří peníze a nemusí trávit čas vyhledáváním památek, atrakcí a akcí v regionu, plánováním programu, tras apod. Příležitostí pro rozvoj cestovního ruchu je také **tvorba produktů** nových – např. **vytváření nových naučných a tematických stezek**, vyhlídkových okruhů, tvorba propagačních materiálů apod.

V dnešní době je vše záležitostí peněz, nápady by i byly, ale chybí finance. Příležitostí pro obce, sdružení a podnikatele je získání peněžních prostředků pro **financování projektů z dotačních titulů**.

8 NÁVRHY ENVIRONMENTÁLNĚ ŠETRNÉHO ROZVOJE CESTOVNÍHO RUCHU

Na základě zjištění z provedených šetření a SWOT analýzy byly sestaveny vlastní příklady návrhů, jak lze ve studovaném území rozvíjet environmentálně šetrný cestovní ruch.

8.1 NORDIC WALKING

Tato aktivita a její výhody byly popsány v kapitole 3.4. Zájmové území nabízí výborné podmínky pro provozování tohoto sportu, který je vhodný opravdu pro všechny věkové kategorie bez ohledu na fyzickou zdatnost.

Vhodné by bylo vydat brožury s vyznačením tras vhodných pro tuto aktivitu, které by nejen popisovaly zajímavosti na trase, ale také informovaly o délce, převýšení a náročnosti trasy. V brožurě by byl také seznam tzv. Nordic Walking pointů. Nordic Walking pointy jsou místa (penziony, hotely, informační centra atp.), kde lze zapůjčit nebo zakoupit hole a další vybavení či využít služeb vyškoleného instruktora. Doporučovala bych i vybudování stezky Nordic Walking, která by provedla nejen po zajímavých místech, ale zároveň by seznámila s Nordic Walking a přiblížila techniku chůze.

Kromě severských zemí je Nordic Walking velmi populární např. v Německu, kde na kurzy seznamující s Nordic Walking a správnou technikou přispívají zdravotní pojišťovny. Nordic Walking a budování Nordic Walking pointů je způsob, jak území zatraktivnit, přilákat nové návštěvníky a navázat spolupráci s ostatními podnikateli v oblasti cestovního ruchu. Vhodné je nabízet Nordic Walking i jako součást tzv. balíčků (ukázka balíčku v podkapitole 7.2.3.)

8.2 NAUČNÁ STEZKA ROZHLEDNY JIZERSKÝCH HOR

V posledních letech ustupuje budování nových stezek pro pěší a péče o ty stávající, trasám cyklistickým. Ačkoliv cyklistika zažívá v posledních letech obrovský boom, zdaleka to není koníček pro všechny. Naproti tomu stezky pro pěší slouží všem a jejich výstavba je jistě mnohem levnější, než vybudování nové cyklostezky. Velkým problémem je, že u nás většinou není striktně vymezena část stezky jen pro pěší a část pro cyklisty. Často tak dochází k problémům mezi pěšími a cyklisty a v nepříjemných situacích se častěji ocitá pěší turista. V některých částech Jizerských hor, zejména tam, kde jsou asfaltové cesty, je cyklistů opravdu mnoho a vychutnat si zde klidnou procházku nebo zde nechat volně pobíhat dítě je prakticky nemožné, protože hrozí, že dojde ke srážce s cyklistou.

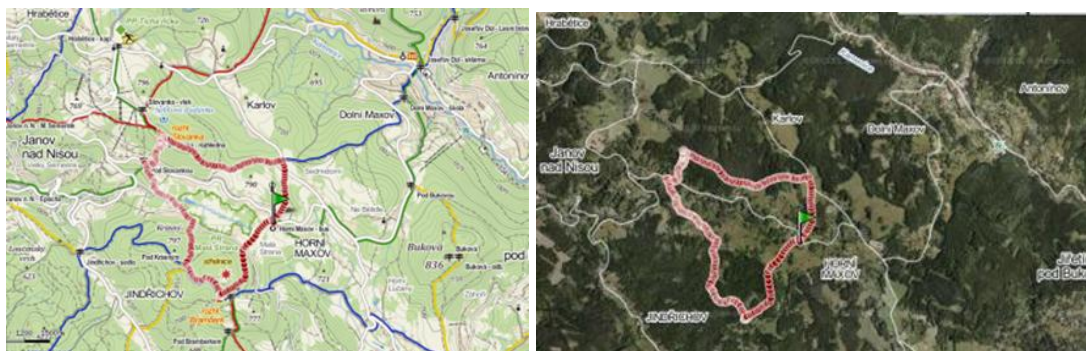
Domnívám se, že vybudování nové naučné stezky bude vhodným projektem, který podpoří pěší turistiku a bude další zajímavostí v zájmovém území. Stezka povede částečně po lesních cestách, částečně po místních komunikacích. V některých částech stezky je terén ne zcela vhodný pro cyklistiku. Předpokládá se tak, že stezka bude užívána převážně turisty.

Naučná stezka bude turisty seznamovat s rozhledny Jizerských hor. V Jizerských horách je největší koncentrace rozhleden na kilometr čtvereční a patří k oblíbeným turistickým cílům. Rozhledny se v České republice staly jakýmsi fenoménem a jejich navštěvování se stalo koníčkem a vášní mnoha lidí. Začátek stezky bude v Horním Maxově u parkoviště u kostela. Stezka dále povede po v současnosti neznačené pěšině (od penzionu a restaurace U Tonička), která se poté napojuje na silnici III. třídy, kde vede červená turistická značka. Po silnici vede červená značka pouze krátký úsek a dále odbočuje na lesní pěšinu. Stezka povede zároveň s červenou značkou až k rozhledně Slovanka. Od Slovanky pokračuje k rozhledně Bramberk a odsud zpět do Horního Maxova.

Délka stezky: 6,4 km Počet zastavení: 13

- 1) Charakteristika rozhleden, typy rozhleden (kamenná, železná, betonová, dřevěná...)
- 2) Historie rozhleden
- 3) Královka
- 4) Černá Studnice – v místě, kde je výhled na rozhlednu
- 5) Slovanka – přímo u rozhledny
- 6) Tanvaldský Špičák
- 7) Nisanka
- 8) Smrk
- 9) Rozhledna Járy Cimrmana
- 10) Proseč
- 11) Další rozhledny v okolí: Ještěd, Lidové sady, Liberecká výšina, Císařský kámen, Petřín v Jablonci nad Nisou, Frýdlantská výšina
- 12) Bramberk – přímo u rozhledny
- 13) Vědomostní test ověřující znalosti získané na naučné stezce (například: která rozhledna je nejvyšší, nejstarší, železná, který známý jablonecký architekt navrhl řadu rozhleden v Jizerských horách apod.)

Obr. č. 22 a 23 Turistická mapa a ortofotomapa s vyznačením naučné stezky

Zdroj: mapy.cz, 2013 (upraveno autorem)

8.3 NABÍDKA BALÍČKŮ

I. Ukázka víkendového balíčku – zaměřeno na děti

V ceně balíčku: 2 x přenocování s polopenzí na ranči U potoka v Lučanech nad Nisou, 2 x oběd v restauraci, transfery, vstupné do Muzea hraček, vyjížďka na koních, mapa, informační brožura, doprava do Lučan vlastní

Program:

Pátek večer: přednáška - seznámení s Jizerskými horami, regionem, přírodou a její ochranou, chodem ranče

Sobota: ráno transfer do Jiřetína pod Bukovou, zde návštěva Muzea hraček - exkurze a kreativní dílna, kde si děti mohou vytvořit vlastní hračku. Po návštěvě muzea odvoz do Horního Maxova – oběd v restauraci U Hrocha, která nabízí také příjemné venkovní posezení a dětské hřiště. Po obědě procházka k rozhledně Bramberk – výstup na rozhlednu, z Bramberku pěšky na rozhlednu Slovanka (možnost odpočinku a občerstvení v chatě Slovanka), dále k rozhledně a chatě Královka, transfer zpět do Lučan

Neděle: seznámení se zvířaty na ranči, vyjížďka na koních a oběd

Určeno pro: rodiny s dětmi, senioři s vnoučaty

Zúčastněné subjekty: provozovatelé ubytovacích a stravovacích zařízení, provozovatelé rozhleden, muzeí a dalších památek a atrakcí, místní podnikatelé

II. Ukázka víkendového balíčku – Nordic Walking

Nordic Walking je stále vyhledávanějším způsobem, jak aktivně trávit volný čas a jak si zvýšit tělesnou i duševní kondici. Nevyžaduje velké investice a je šetrný k přírodě. V zájmovém území v současnosti není Nordic Walking nijak propagován a nabízen. Doporučuji jej tedy jako vhodnou doplňkovou službu pro místní podnikatele – majitele hotelů, chat, pensionů, turistická informační centra. Vhodné je zařadit do nabídky např. balíčky – víkend s Nordic Walking.

Tento balíček v ceně zahrnuje: kurz Nordic Walkingu s licencovaným průvodcem, dvě túry, exkurzi do muzea, 2 x přenocování v penzionu s polopenzí, zapůjčení holí. Průvodce klienty seznámí s tímto sportem, naučí je správnou techniku chůze s hůlkami a poradí při výběru správných hůlek. Během túry průvodce dohlíží na správnost techniky a její vylepšení, seznamuje s okolím, s Jizerskými horami, jejich historií, současností, atraktivitami.

Určeno pro: milovníky pohybu, přírody a rozhleden bez rozdílu věku

Zúčastněné subjekty: provozovatelé ubytovacích a stravovacích zařízení, provozovatelé rozhleden, muzeí a dalších památek a atrakcí, místní podnikatelé, informační centra, cestovní kanceláře

Program

1. den: Trasa (cca 16 km): Smržovka-Záhoří-Čertova komora-Buková-Střední Maxov-Horní Maxov-Bramberk-Horní Lučany-Záhoří-Smržovka

Návštěva rozhledny Bramberk, oběd na chatě Lučanka

2. den: Smržovský vyhlídkový okruh (12,5 km)

Trasa: Smržovka-Vyhlídka-Smržovka-nám.T.G.Masaryka-Lidické náměstí-městský park-Parkhotel-pramen Nisy-Nová Ves-Černá studnice-Berany-Nová Mýtina,

sáňkařská dráha-kostel sv. Archanděla Michaela-ŽST Smržovka střed-vyhlička
Kedr-Smržovka

Na náměstí T. G. M. návštěva Muzea místní historie – prohlídka s výkladem. Oběd v chatě u rozhledny Černá Studnice.

Balíčky by byly prodávány přímo provozovateli ubytovacích zařízení, pomocí rezervačních systémů, zprostředkovány informačními centry, cestovními kanceláři. Propagace a možnost rezervace (nebo odkaz) balíčků též prostřednictvím webových stránek Libereckého kraje, Sdružení Jizerské hory, sdružení MAS Rozvoj Tanvaldska, Mikroregionu Tanvaldsko a dalších sdružení působících v regionu i jednotlivých obcí.

8.4 AREÁL BRAMBERK

Rozhledna a chata Bramberk, přilehlý areál a hotel Krásný jsou stále v majetku bývalých manželů Jindříškových, jejichž firma skončila před několika lety v konkurzu. Rozhlednu i s okolními pozemky čeká v budoucnu dražba, ale už několik let se čeká na soudní vyrovnání majetku. Až k dražbě dojde, město Lučany bude mít zájem rozhlednu koupit. O chatu Bramberk a hotel Krásný mít zájem nebude.

V roce 2010 se podařilo městu Lučany nad Nisou získat rozhlednu a okolní pozemky do nájmu. Rozhledna tak byla konečně po letech zpřístupněna veřejnosti a zprůchodněny jsou opět i oblíbené turistické cesty, které byly několik let bývalým nájemcem pro veřejnost uzavřeny.

Bramberk se nachází na významné křižovatce turistických tras a je oblíbeným místem turistů. Kromě rozhledny a malého občerstvení, „kopec“, jak Bramberk nazývají místní, žádné atraktivy, služby či možnost vyžití nenabízí.

Podle informací místostarosty Lučan, pana Štěpničky, město v budoucnu zvažuje instalaci herních prvků a umístění mohutných nepřenositelných prvků jako jsou klády-lavičky či klády-stojany na kola. Velkým problémem je kromě nedostatku finančních prostředků také vandalismus a krádeže. V okolí areálu rozhledny momentálně nikdo trvale nežije a do neobydlených nemovitostí okolo rozhledny se stahují závadové osoby a zloději. V letní sezóně 2013 byly instalovány dvě opravené lavičky – klády a zatím nebyly poškozeny. V letní sezóně 2012 fungovalo v části chaty Bramberk občerstvení, v sezóně 2013 již otevřeno nebylo, nebyl zájemce. V příští sezóně by měl být u rozhledny stánek s občerstvením v režii správce konkurzní podstaty.

Pro zatraktivnění areálu rozhledny bych navrhovala vybudovat následující:

Varianta 1

- venkovní posezení u rozhledny: dřevěné stoly a lavice
- stojany na kola

- veřejné ohniště, možnost opékání vlastních buřtů či buřtů zakoupených v občerstvení
- v areálu vybudovat dětské hřiště: pískoviště, houpačky, klouzačka, prolézačky apod.
- areál jako místo pořádání kulturních, společenských a jiných akcí

Zřizovatel: město Lučany

Varianta 2

Po vyřešení sporu o společné jmění dnes již bývalých manželů Jindříškových bude moci jít rozhledna, chata Bramberk a hotel Krásný do dražby. O rozhlednu bude mít zájem město Lučany. O chatu a hotel Krásný bude mít snad zájem soukromý investor/investoři. Nejlepším řešením by bylo následující: rekonstrukce hotelu a restaurace Krásný - jednalo by se o tříhvězdičkový hotel střední kategorie, ubytování ve dvojlůžkovém pokoji cca 1000 Kč za noc vč. snídaně. Restaurace byla v minulosti velmi vyhlášená svou skvělou kuchyní, navázat na kvalitní stravování, zaměření na česká jídla/regionální pokrmy/, čerstvé suroviny.

Chata Bramberk – po rekonstrukci bude chata nabízet turistické ubytování odpovídající dvěma hvězdičkám, cena za dvojlůžkový pokoj cca 600 Kč se snídaní. V přízemí chaty občerstvení, v letní sezóně venkovní posezení – dřevěné stoly, lavice, možnost opékání buřtů

V areálu rozhledny vybudovat dětské hřiště viz varianta 1, dále vybudování zvířecího koutku – kozy, ovce, prasátka, daňkové, bažanti apod. V areálu prodej regionálních produktů Jizerské hory.

Zřizovatel: soukromý investor

8.5 DALŠÍ MOŽNÉ NÁVRHY A DOPORUČENÍ

- Vybudování dalších nových naučných/tematických stezek např. Lesní stezka, Sklářská stezka, Stezka po industriálních památkách
- Využití opuštěných objektů bývalých skláren a továren – brownfields (sportovní nebo kulturní zařízení, rekreační či stálé bydlení, zázemí lyžařských areálů)
- Stará řemesla – např. mačkárny skla – ukázka výroby, seznámení s historií, prodej produktů
- Bikepark, půjčovna koloběžek a kol (sít'), trail – sjezd ze Špičáku
- Lanové parky v korunách stromů – různé lanové překážky ve výšce 5-9 metrů nad zemí
- Zlepšení stávající turistické infrastruktury – cyklotrasy, pěší trasy (stojany na kola, půjčovny, nová odpočinková místa)
- Rozšíření nabídky informačních center, delší otevírací doba
- Zřízení oficiálního informačního střediska v Albrechticích
- Výstavba nové rozhledny (např. tovární komín v Desné, znovupostavení rozhledny Scholzberg u Josefova Dolu)

9 DISKUZE

Pro oblast Jizerských hor je cestovní ruch klíčovým odvětvím. Jeho význam stoupl také proto, že zdejší tradiční sklářský a textilní průmysl a výroba bižuterie je již několik let v útlumu a obnova těchto tradičních odvětví se nepředpokládá. Nezaměstnanost je vysoká a častou jedinou možností je práce právě v cestovním ruchu.

V posledních letech však návštěvnost hor klesá. Stále se rozšiřuje nabídka zahraničních destinací, v domácím cestovním ruchu je mezi jednotlivými regiony značná konkurence. Přispěla k tomu i ekonomická krize, díky které lidé mnohem více šetří a pečlivě zvažují a vybírají, kde stráví dovolenou a utratí peníze. Proto je důležité jim nabídnout nejen přírodní a kulturní atraktivity, ale také kvalitní infrastrukturu cestovního ruchu a také něco navíc. Něco, proč budou chtít přijet právě do našeho regionu.

Zájmové území má výborné předpoklady pro další rozvoj cestovního ruchu - krásná příroda, výborné podmínky pro turistiku, cyklistiku i lyžování, řada kulturních a technických památek, tradice sklářské výroby. Potenciál pro rozvoj cestovního ruchu však není zcela využíván. Nabídka produktů cestovního ruchu není příliš pestrá, řada ubytovacích a stravovacích zařízení je zastaralá a poskytované služby omezené. Hlavní sezónou je zimní období. Přestože zdejší lyžařské areály se nedají srovnávat s areály v Alpách nebo v Krkonoších, mohou se zaměřit na méně náročné lyžaře a zejména na rodiny s dětmi. Situace se zlepšuje, ale stále je ještě potřeba kvalitu zvyšovat. Není až tak potřeba areály rozšiřovat, jako zvyšovat jejich kvalitu a úroveň poskytovaných služeb. To platí i o ubytovacích a stravovacích kapacitách.

Snahou místních podnikatelů a organizací je přilákat návštěvníky i v období mimo hlavní zimní sezónu a také pobyt hostů v území prodloužit. Krásná příroda sama o sobě však často nestačí. Důležité je procházku, výlet, pobyt něčím zpestřit (naučná stezka, turistické zajímavosti, kvalitní restaurace, možnost společenského, kulturního, sportovního vyžití).

Je zřejmé, že v posledních letech si místní sdružení i obyvatelé stále více uvědomují, jak velký význam pro jejich region cestovní ruch má. To je patrné i v zájmovém území, kde aktivně působí několik sdružení a řada spolků. Z hlediska podpory cestovního ruchu je významná zejména činnost sdružení Mikroregionu Tanvaldsko a MAS Rozvoj Tanvaldska. Důležité je v aktivní činnosti pokračovat a stále vymýšlet a realizovat projekty a produkty, které budou zpestřením turistické nabídky, a do oblasti přilákají návštěvníky a prodlouží jejich pobyt. Také je třeba si uvědomit, že Jizerské hory patří k nejdeštivějším oblastem naší republiky. Co dělat, když nám polovina dovolené proprší? Nebo když bychom si rádi jeden den odpočinuli? Nabídka sportovního, relaxačního či zábavního centra v území chybí. Jednou z možností rozvoje je přestavba nevyužívaných továren a skláren na sportovní či kulturní zařízení. Dobrým příkladem může být bývalá sklárna v osadě Jizerka, ve které se nachází sportovní centrum. Je zde možno hrát fotbal, tenis, basketbal a další

míčové hry, nachází se zde lezecká stěna a hala slouží též jako prostor pro různé společenské akce a zázemí v případě nepříznivého počasí.

Na jedné straně stojí cestovní ruch a jeho nepopíratelný ekonomický význam, na straně druhé stojí příroda, ochrana rostlinných a živočišných druhů a zachování určité charakteristiky oblasti, krajinného rázu, *genia loci*. Většina zájmového území se nachází v CHKO Jizerské hory. Chráněná území patří k nejatraktivnějším turistickým oblastem. Je zde nejlépe zachovaná příroda, která poskytuje člověku ty nejlepší podmínky pro odpočinek, pro poznávání i aktivní turistiku. Ochrana přírody má chránit přírodu pro člověka, ale je také třeba chránit přírodu před člověkem. Přírodu ohrožuje nevyvážená koncentrace cestovního ruchu do malých, přírodně hodnotných oblastí i neukázněné chování jednotlivců. Proto je třeba dodržovat při střetech turismu se zájmy ochrany přírody určitá pravidla. Aby bylo zachováno naše přírodní bohatství nejen pro nás, ale i pro další generace je nutné, aby se účastníci cestovního ruchu chovali v přírodě ukázněně (Holeček, 2005).

Při plánování jakéhokoli rozvoje je nutné si položit otázku, do jaké míry je tento rozvoj prospěšný a hlavně jaký bude mít dopad na přírodu, životní prostředí, místní obyvatele i místo jako takové. Snahou je přilákat do hor více návštěvníků, ale kde je hranice únosnosti zatížení území. Davy turistů nenarušují jen přírodu samotnou, ale také narušují klid a pohodu. Většina z nás vyhledává pobyt v přírodě proto, aby si oddychli od ruchu měst, načerpali sílu, energii, zaspotovali si. Některé části hor však připomínají spíše Magistrálu v dopravní špičce a o klidu a pohodě nemůže být řeč. Příkladem může být v zimním období běžkaři přeplněná Jizerská magistrála nebo davy cyklistů v okolí Šámalovy chaty v létě. Důležité je návštěvníky rozptýlit, přilákat i do méně známých částí hor, tyto části zatraktivnit např. právě vybudováním sportovního areálu či naučné stezky. Je však nezbytné, aby nové projekty a produkty byly šetrné k přírodě a území příliš nezatěžovaly. Přednostně by se mělo využívat stávajících stavebních ploch, objektů, cest, nikoliv zabírat plochy nové.

Zároveň je nutné návštěvníky dostatečně informovat, vzdělat, aby se naučili úctě k přírodě, aby si uvědomili, co pro nás příroda znamená a že jen na nás záleží, jak bude naše příroda a životní prostředí vypadat a jak je uchováme pro budoucí generace. Začít se environmentální výchovou by se mělo začít již v mateřské školce a nejvíce ovšem záleží na samotných rodičích, kteří by měli jít dětem dobrým příkladem. Jak uvádí Hesková et al. (2006), zvýšením ekologického citění obyvatel se sníží negativní vliv cestovního ruchu na životní prostředí a to jejich přechodem na environmentálně šetrné formy turismu.

Velké a nákladné investiční záměry, které mají přilákat velké množství návštěvníků, mohou přinést více škody než užítku (Doubnerová, 2008). Pro zvýšení atraktivity území není potřeba vymýšlet velké projekty a investovat statisíce či miliony. Příkladem může být propagace území jako místa vhodného pro Nordic Walking, vybudování nebo naučné stezky s herními prvky atp. Domnívám se, že mnou předkládané návrhy naplňují kritéria environmentálně šetrného rozvoje cestovního ruchu. Při plánování návrhů jsem vycházela z toho, že není potřeba budovat na

zelené louce, ale snažím se využívat stávajících objektů a také již existujících turistických tras. Snahou také bylo přijít s něčím novým, a tím je naučná stezka seznamující s rozhlednami v zájmovém území a okolí. Rozhledny se staly u nás fenoménem, pro zdejší kraj jsou určitým symbolem a významnou atraktivitou. Účelem stezky zpestřit území, seznámit s rozhlednami, poučit a pobavit, ale také nalákat návštěvníky i do ostatních částí Jizerských hor.

Zvýšený počet návštěvníků samozřejmě vždy znamená větší zátěž pro přírodu (odpadky, hluk, doprava, zvýšená energetická náročnost atp.). Pokud budou návštěvníci dodržovat určitá pravidla a chovat se k přírodě šetrně a to hlavně z vlastního přesvědčení (ne protože to stanovuje zákon, pravidla CHKO atp.), dopad cestovního ruchu na přírodní prostředí je jistě v mezích ekologické únosnosti. Přínosy cestovního ruchu pro dané území tak budou zcela jistě převažovat nad jeho negativy.

10 ZÁVĚR

Práce poskytuje souhrnný přehled o vybraném území jižní části Jizerských hor a současné nabídce cestovního ruchu a předkládá návrhy, jak v oblasti zintenzivnit šetrný rozvoj cestovního ruchu.

V rámci práce bylo charakterizováno zájmové území a popsány jednotlivé obce. V terénním šetření byla podrobně zmapována a popsána současná nabídka cestovního ruchu. Poznatky ze studia strategických dokumentů, územně plánovací dokumentace, z dostupných literárních a internetových zdrojů, z konzultací s dotčenými subjekty a zejména z vlastních terénních šetření byly shrnuty ve SWOT analýze. Ze SWOT analýzy vyplynulo, že území má vynikající předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu, tento potenciál však není zcela využíván. Problémem území je často nekvalitní infrastruktura cestovního ruchu, nedostatečná nabídka sportovně-rekreačních a kulturních zařízení a omezená nabídka služeb a turistických produktů. V některých částech hor je v hlavní sezóně příliš vysoká koncentrace návštěvníků, je tedy vhodné je rozptýlit a přivést i do jiných míst. Nezbytné tedy je, aby tato místa turistům nabízela nějakou zajímavost či aktivitu.

Snahou práce bylo navrhnout taková řešení, která jsou environmentálně šetrná a zároveň něčím nová a v regionu dosud ojedinělá. Předkládané návrhy by měly podpořit rozvoj cestovního ruchu, přilákat do území návštěvníky i v období mimo sezóny a také je přivést i do jiných míst a ulevit tak nejatraktivnějším a nejvíce zatěžovaným částem hor. Zájmové území se téměř celé nachází v CHKO Jizerské hory. Návrhy musí respektovat limity území dané ochranou přírody, krajiny a vodních zdrojů, ZÚR Libereckého kraje a ÚP jednotlivých obcí a hlavně být v souladu s trvale udržitelným rozvojem cestovního ruchu. Naučná stezka Rozhledny Jizerských hor, Nordic Walking, nabídka balíčků nebo revitalizace areálu Bramberk jsou řešení, která výše zmíněná kritéria splňují.

Přínosem práce je podání uceleného přehledu o zájmovém území a současné nabídce cestovního ruchu. Hlavním přínosem pak jsou konkrétní návrhy šetrného rozvoje.

Návrhy mohou být inspirací pro obce, místní sdružení a podnikatele v oblasti cestovního ruchu, jak území zatraktivnit a zintenzivnit tak rozvoj cestovního ruchu. Práci lze také použít jako informační materiál nejen pro místní samosprávu, zájmová sdružení nebo informační centra, ale také pro místní obyvatele.

11 PŘEHLED POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje:

- ATTL P. et NEJDL K., 2004: Turismus I, Vysoká škola hotelová v Praze 8, Praha.
- BARR S., SHAW G., COLES T., 2011: Sustainable lifestyles: site, practices and policy. *Environment and Planning*, Vol. 43: 3011-3029.
- BERAN L., VALCHÁŘOVÁ V., 2007: Industriál Libereckého kraje. Technické stavby a průmyslová architektura. České vysoké učení v Praze, Praha.
- BRANIŠ ET AL., 2004: Výkladový slovník vybraných termínů z oblasti ochrany životního prostředí a ekologie. Nakladatelství Karolinum, Praha.
- CERNAT L., GOURDON J., 2012: Path to Access: Benchmarking cross-country sustainable tourism. *Tourism Management*, Vol. 33, Issue 5:1044-1056.
- FIALOVÁ D., 2012: Cena za cestovní ruch: přínosy versus ztráty. Nakladatelství P3K, Praha.
- GHERASIM M., TANASE G., 2012: The Evolution and Interdependence of Tourism with the Environment. *Contemporary Readings in Law & Social Justice*, Vol. 4, Issue 1:458-470.
- GRUNDEY D., SARVUTYTÉ M., SKIRMANTAITÉ J., 2008: Prospects for sustainable tourism in Lithuania: A National Survey in transformation. *Business and economics*, Vol. 7, No 1 (13): 21-51.
- HAMARNEHOVÁ I., 2010: Geografie cestovního ruchu Česka. Vysoká škola obchodní v Praze, Praha.
- HESKOVÁ M., 2006: Cestovní ruch pro vyšší odborné a vysoké školy. Fortuna, Praha.
- HOLEČEK M., MARIOT P., STRÍDA M., 2005: Zeměpis cestovního ruchu. Nakladatelství České geografické společnosti, Praha.
- HORNER et SWARBROOKE, 2003: Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času. Grada, Praha.
- HYVNAR V. et al., 2007: Limity využití území. Ústav územního rozvoje, Brno.
- INDROVÁ J., 2010: Cestovní ruch – důležitá součást ekonomiky a významný faktor rozvoje destinací. *Ochrana přírody – zvláštní číslo 65: 3 - 7*.
- INDROVÁ J., 2009: Základy cestovního ruchu. Vysoká škola ekonomická, Praha.
- JAKUBÍKOVÁ D., 2006: Úloha marketingu v destinaci cestovního ruchu. *COT Business 7/8*.
- JAKUBÍKOVÁ D., 2012: Marketing v cestovním ruchu – Jak uspět v domácí i zahraniční konkurenci. Grada, Praha.

- JETMAR M, 2007: Cestovní ruch v příhraničních oblastech, skripta. Vysoká škola hotelová, Praha.
- KARPAŠ et al., 2009: Jizerské hory - O mapách, kamení a vodě. Nakladatelství RK, Liberec.
- KASK S., KLINE C. et LAMOUREUX K., 2011: Modeling tourist and community decision making: The SAVE Market. *Annals of Tourism Research*, Vol. 38, Issue 4: 1387-1490.
- KOTÍKOVÁ H., 2012: Nové trendy v nabídce cestovního ruchu. Grada Publishing, Praha..
- LIU W., VOGT A., LUO J., HE G., FRANK K. et JIANGUA L., 2011: Drivers and Socioeconomic Impacts of Tourism Participation in Protected Areas. *PLoS ONE*, Vol., Issue 4: 1 – 14.
- MATEJÍČEK ET AL., 2007: Malý geografický a ekologický slovník. Nakladatelství české geografické společnosti, Praha.
- MICU I., DIACONU M., 2010: The Coordinates of Sustainable Development Paradigm and Sustainable Tourism. *Agricultural Management*, Vol. 12, Issue 3, Special section: 1 – 8.
- MINCIU R., PROPESCU D., PADUERAN M., HORNOIU R. BALTARETU A., 2010: Commercialization of Holidays in the Protected Natural Areas-Form of the Sustainable Development in Tourism. *Amfiteatru Economic*, Vol. 12, Issue 27: 83-98.
- MÍCHAL I., 1994: Ekologická stabilita. Veronica, ekologické středisko ČSOP s příspěvím MŽP, Brno.
- MIŠKOVSKÝ P., 2008: Naše rozhledny. Dokořán, Praha.
- MUSIL M., DUŠÁKOVÁ K., LUŠTICKÝ M., VORÁČEK J., 2008: Potenciál a zatížení oblasti cestovním ruchem v souvislosti s ochranou životního prostředí. Vysoká škola ekonomická v Praze, Jindřichův Hradec.
- NOVOTNÁ L., 2011: Stezky kulturního a historického dědictví Tanvaldska. Svazek obcí Mikroregion Tanvaldsko, Tanvald.
- OGARLACI M., POPA N., 2011: Sustainable development in rural tourism. *Agricultural Management*, Vol. 13, Issue 4: 55-64.
- ORIEŠKA J., 1999: Technika služeb cestovního ruchu. Idea servis, Praha.
- PÁSKOVÁ M. et ZELENKA J., 2002: Cestovní ruch – výkladový slovník. Ministerstvo pro místní rozvoj, Česká republika.
- PETRŮ Z., 2007: Základy ekonomiky cestovního ruchu. Idea servis, Praha.
- QUITT, E., 1971: Klimatické oblasti Československa. *Studia Geographica*. GÚ ČSAV, Brno.

RADULESCU C., 2011: Tourism and Environment – Towards a European Tourism Policy. Journal of Knowledge Management, Economics and Information Technology, Issue 5: 186 – 196.

RYGLOVÁ K., BURIAN M., VAJČNEROVÁ I., 2011: Cestovní ruch – podnikatelské principy a příležitosti v praxi. Grada Publishing, Praha.

ŘEHÁČEK M., 2005: Jizerské hory, turistický průvodce po horách a jejich okolí. Kalendář Liberecka, Liberec.

SCHNEIDER J., FIALOVÁ J., VYSKOT I., 2008: Krajinná rekreologie I. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně – Lesnická a dřevařská fakulta, Brno.

SKLENIČKA P., 2003: Základy krajinného plánování. Nakl. N. Skleničková, Praha.

SLONKOVÁ J., 2010: Chráněná území – přínos nebo ztráta. Ochrana přírody – zvláštní číslo 65: 8 – 10.

VEHBÍ B., DORATLI N., 2010: Assessing the Impact of Tourism on the Physical Environment of a Small Coastal Town: Girne, Northern Cyprus. European Planning Studie Vol. 18, No. 9:1486-1504.

Zákony

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, v platném znění

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění

Územně plánovací dokumentace

ÚAP Jablonec nad Nisou (2010)

ÚP Albrechtice v Jizerských horách (návrh ÚP, 2013)

ÚP Desná (návrh ÚP, 2011)

ÚP Jiřetín pod Bukovou (2011)

ÚP Josefův Důl (návrh ÚP, 2012)

ÚP Liberec (2002)

ÚP Lučany nad Nisou (návrh ÚP, 2011)

ÚP Tanvald (2010)

ZÚR Libereckého kraje (2011)

Dokumenty

Plán péče o CHKO Jizerské hory na období 2011 – 2020 (AOPK, Správa CHKO JH, 2010)

Program rozvoje cestovního ruchu Libereckého kraje (Garep Brno, 2002)

Strategie rozvoje turistického regionu Jizerské hory (Garep Brno, 2007)

Strategický plán rozvoje města Harrachov (Houdek et al., 2010)

Internetové zdroje:

AOPK ČR, 2013a, Základní údaje o CHKO,
online:<http://jizerskehory.ochranaprirody.cz/zakladni-udaje-o-chko/>, cit. 6. 3. 2013.

AOPK ČR, 2013b: Zonace CHKO, online: <http://jizerskehory.ochranaprirody.cz/cinnost-pracoviste/ochrana-prirody/zonace-chko/>, cit. 6. 3. 2013.

ČHMÚ, 2014: Zdroje znečištění za rok 2011, online: http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/web_generator/plants/jablonec_n_nisou_CZ.html, cit. 12. 2. 2014.

ČSÚ, 2013a: Veřejná databáze, online: <http://vdb.czso.cz/vdbvo/uvod.jsp>, cit. 19. 2. 2013.

ČSÚ, 2013b: Databáze demografických údajů za obce ČR, online:
http://www.czso.cz/cz/obce_d/index.htm, cit. 18. 1. 2013.

ČSÚ, 2013c: Základní informace o vybraných územních celcích podle SLBD 2011 – kraje, okresy, správní obvody ORP a obce, online: <http://www.scitani.cz/csu/2013edicniplan.nsf/p/12000-13>, cit. 14. 3. 2013.

ČSÚ, 2013d: Uchazeči o zaměstnání a míra nezaměstnanosti v obcích Libereckého kraje v letech 2001 – 2011, online: http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/06_uchazeci_o_zamestnani_a_mira_nezamestnanosti_v_obcich_libereckeho_kraje, cit. 16. 10. 2013.

DOUBNEROVÁ J., 2008: Cestovní ruch v chráněných územích, rešerše odborné literatury. Jizersko-ještědský horský spolek, online: http://www.horskyspolek.cz/files/studie_cr.pdf, cit. 17. 6. 2013.

EUROPEAN COMMISSION, 2010: Communication on Tourism. Brussels, online: http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/files/communications/communication2010_en.pdf, cit. 6. 11. 2012.

FELCMAN J, 2013.: Studie rozvoje cestovního ruchu Jizerské hory. Krajský úřad Libereckého kraje, online: file:///C:/Users/hp/Desktop/studie_final.pdf, cit. 13. 3. 2014.

JIZERSKÉ HORY, 2013: Sdružení cestovního ruchu Jizerské hory, online: http://www.jizerske-hory.cz/cs/poznej-jizerky_sdruzeni, cit. 25. 3. 2013.

KLIMENTOVÁ L., VRABEC J., 2013: Protržená přehrada bude velkým přírodním muzeem. Jablonecký deník, online: <http://jablonecky.denik.cz/z-regionu/protrzena-prehrada-bude-velkym-prirodnim-muzeem-20130830.html>, cit. 5. 9. 2013.

LEIDNER R., 2004: The European Tourism Industry – A multi-sector with dynamic markets structures, developments and importance for Europe 's economy. European Commission, Luxembourg:14 p. online: http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/files/studies/european_tourism_industry_2004/european_tourism_industry_2004_en.pdf, cit. 6. 11. 2012.

MAS ROZVOJ TANVALDSKA, 2013: MAS Rozvoj Tanvaldska, online: <http://www.masrt.cz/>, cit. 20. 3. 2013.

MĚSTO DESNÁ, 2013: Oficiální stránky města, online: <http://www.mesto-desna.cz/>, cit. 15. 2. 2013.

MĚSTO LUČANY NAD NISOU, 2013: Oficiální stránky města, online: <http://www.lucany.cz/>, cit. 14. 2. 2013.

MĚSTO SMRŽOVKA, 2013: Oficiální stránky města, online: <http://www.smrzovka.cz/>, cit. 16. 2. 2013.

MĚSTO TANVALD, 2013: Oficiální stránky města, online: <http://www.tanvald.cz/>, cit. 19. 2. 2013.

MIKROREGION TANVALDSKO, 2013: Mikroregion Tanvaldsko, online: <http://www.tanvaldsko.info>, cit. 20. 3. 2013.

NADACE PRO OBNOVU A ZÁCHRANU JIZERSKÝCH HOR, 2013: Tiskové zprávy, online: <http://jizerky.ecn.cz/>, cit. 14. 5. 2013.

NORDIC SPORTS, 2013: online: <http://www.nordicsports.cz/nordic-walking/>, cit. 15. 4. 2013.

NOVÁ HŘEBENOVKA, O projektu Nová hřebenovka, online: <http://www.hrebenovka.cz/cs/o-projektu.html>, cit. 16. 11. 2013.

OBEC ALBRECHTICE V JIZERSKÝCH HORÁCH, 2013: Oficiální stránky obce, online: <http://www.albrechtice-jh.cz/>, cit. 14. 2. 2013.

OBEC JIŘETÍN POD BUKOVOU, 2013: Oficiální stránky obce, online: <http://www.jiretinpb.cz/>, cit. 14. 2. 2013.

OBEC JOSEFŮV DŮL, 2013: Oficiální stránky obce, online: <http://www.josefuvdul.cz/>, cit. 15. 2. 2013.

PROSSER G., HUNT S., BRAITHWAITE D., BONNETT G., ROSEMANN I., 2000: The Significance of Regional Tourism, A preliminary report, Occasional Paper No. 2. Centre for Regional Tourism Research: 40 s. online: <http://www.crctourism.com.au/wms/upload/images/Disc%20of%20images%20and%20PDFs/for%20bookshop/Documents/crtr2.pdf>, cit. 10. 11. 2012.

ŘSD, 2013: Intenzita dopravy, online: <http://www.rsd.cz/Silnicni-a-dalnicni-sit/Intenzita-dopravy>, cit. 15. 3. 2013.

SPRÁVA CHKO JH, 2013: Lidová architektura v Jizerských horách, online: <http://jizerskehory.ochranaprirody.cz/res/data/043/007596.pdf?seek=1369396450>, cit. 18. 12. 2013.

TURISTICKÝ REGION JIZERSKÉ HORY, 2013: Turistický region Jizerské hory: online: <http://www.jizerky.cz/>, cit. 22. 3. 2013.

UNEP, 2012: Tourism Impacts. online: <http://www.unep.fr/scp/tourism/sustain/impacts/environmental/>, cit. 11. 11. 2012.

UNWTO, 1995: Collection of Tourism Expenditure Statistics. online: <http://pub.unwto.org/WebRoot/Store/Shops/Infoshop/Products/1034/1034-1.pdf>, cit. 11. 11. 2012.

UNWTO, 2012: World Tourism Organization UNWTO, online: <http://www2.unwto.org/> cit. 11. 11. 2012.

UNWTO, 2012: Tourism can contribute to three pillars of sustainability. online: <http://media.unwto.org/-/en/press-release/2012-06-22/tourism-can-contribute-three-pillars-sustainability>, cit. 11. 11. 2012.

WORLD COMMISSION ON ENVIRONMENT AND DEVELOPMENT, 1987: Our Common Future. United Nations, online: http://conspect.nl/pdf/Our_Common_Future-Brundtland_Report_1987.pdf, cit. 5. 11. 2012.

WTTC, 2012: World Tourism Travel Impact. online: http://www.wttc.org/site_media/uploads/downloads/european_union2012.pdf, cit. 7. 11. 2012.

Obrázky, fotografie, mapy

<http://www.albrechtice-jh.cz/cz/informace/kudy-k-nam/> staženo 12. 1. 2013

<http://www.cestykrajem.cz/katalog/dle-lokalit/objekty/smrzovka-viadukt/> staženo 15. 3. 2013

<http://www.geoportal.gov.cz> staženo 20. 2. 2013

http://is.muni.cz/do/rect/el/estud/prif/ps10/biogeogr/web/index_VS.html

staženo 8. 2. 2013

http://www.lucany.cz/foto04.htm	staženo 12. 1. 2013
http://www.masrt.cz/	staženo 13. 1. 2013
http://www.nasejablonecko.cz/jablonecko-aktualne/dominantou-jiretina-je-prumyslovy-zavod/?aktualitaId=5081	staženo 12. 1. 2013
http://neviditelnypes.lidovky.cz/foto.aspx?r=p_architekt&c=A070312_143935_p_architekt_wag&foto=WAG19a24f_pradelna_Klaster_Dolni_Smrzovka.jpg	staženo 15. 11. 2013
http://www.ovocnarska-unie.cz/web/web-sispo/klimreg/mapa.html	staženo 5. 2. 2013
http://www.ovocnarska-unie.cz/web/web-sispo/klimreg/tabreg.html	staženo 5. 2. 2013
http://www.rsd.cz/sdb_intranet/sdb/img/kraje/li.png	staženo 21. 4. 2013
http://www.tanvaldsko.info	staženo 15. 2. 2013
http://www.ziveobce.cz/josefuv-dul_c563633,	staženo 12. 1. 2013

12 SEZNAM OBRÁZKŮ, FOTOGRAFIÍ, TABULEK A PŘÍLOH

Obrázky

- Obrázek č. 1 Vymezení zájmového území
- Obrázek č. 2 Vymezení zájmového území
- Obrázek č. 3 Geologická mapa zájmového území
- Obrázek č. 4 Souhrnný přehled druhů ploch v zájmovém území
- Obrázek č. 5 Mapa vodních toků v zájmovém území
- Obrázek č. 6 ÚSES v zájmovém území
- Obrázek č. 7 Zonace CHKO v zájmovém území
- Obrázek č. 8 Ortofotomapa Albrechtice
- Obrázek č. 9 Ortofotompa Desné
- Obrázek č. 10 Ortofotomapa Jiřetína
- Obrázek č. 11 Ortofotompa Josefova Dolu
- Obrázek č. 12 Ortofotomapa Lučan
- Obrázek č. 13 Ortofotomapa Smržovky
- Obrázek č. 14 Ortofotomapa Tanvaldu
- Obrázek č. 15 Vývoj počtu obyvatel v zájmovém území 1869 - 2012
- Obrázek č. 16 Srovnání obyvatel vyjíždějících za prací
- Obrázek č. 17 Poměr profesních zaměření
- Obrázek č. 18 Mapa silniční sítě zájmového území a okolí

Obrázek č. 19 Přehled ubytovacích zařízení

Obrázek č. 20 Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení

Obrázek č. 21 Návštěvnost v jednotlivých obcích v roce 2010

Obrázek č. 22 Turistická mapa s vyznačením naučné stezky

Obrázek č. 23 Ortofotomapa s vyznačením naučné stezky

Fotografie

Foto č. 1 Albrechtice

Foto č. 2 Desná

Foto č. 3 Jiřetín pod Bukovou

Foto č. 4 Josefův Důl

Foto č. 5 Lučany nad Nisou

Foto č. 6 Smržovka

Foto č. 7 Tanvald

Foto č. 8 Vodopády Jedlové

Foto č. 9 Kříž A. Fuchse

Foto č. 10 Skalní mísy na Vyhlídce a pohled na Smržovku

Foto č. 11 Mariánskohorské boudy

Foto č. 12 Riedlova vila

Foto č. 13 Riedlova hrobka

Foto č. 14 Zámeček Smržovka

Foto č. 15 Kostel sv. Michaela

Foto č. 16 Ozubnicová trať v Desné

Foto č. 17 Viadukt ve Smržovce

Foto č. 18 Přehrada Souš

Foto č. 19 Černá Studnice

Foto č. 20 Slovanka

Foto č. 21 Jizerskohorské chalupy

Foto č. 22 Driketa

Foto č. 23 Sklárna v Josefově Dole

Foto č. 24 „Klášter“ ve Smržovce

Foto č. 25 Obnovená přádelna

Foto č. 26 Sáňkařská dráha

Foto č. 27 Odpočinkové místo

Tabulky

- Tabulka č. 1 Hlavní přínosy cestovního ruchu
- Tabulka č. 2 Negativní dopady cestovního ruchu na životní prostředí
- Tabulka č. 3 Přehled druhů ploch
- Tabulka č. 4 Základní statistické údaje obcí v zájmovém území
- Tabulka č. 5 Vybrané demografické údaje jednotlivých obcí
- Tabulka č. 6 Vývoj počtu obyvatel 1869 -2012
- Tabulka č. 7 Vyjíždka do zaměstnání, škol
- Tabulka č. 8 Struktura podnikatelských subjektů
- Tabulka č. 9 Uchazeči o zaměstnání a míra nezaměstnanosti
- Tabulka č. 10 Bytový fond
- Tabulka č. 11 Přehled školních a kulturních zařízení
- Tabulka č. 12 Zdravotnická zařízení v jednotlivých obcích
- Tabulka č. 13 Silnice III. třídy
- Tabulka č. 14 Intenzita dopravy
- Tabulka č. 15 Přehled ubytovacích zařízení
- Tabulka č. 16 Návštěvnost ubytovacích zařízení v letech 2000 – 2010

Přílohy

- Příloha č. 1 MAS Rozvoj Tanvaldska
- Příloha č. 2 Mikroregion Tanvaldsko
- Příloha č. 3 Půdní typy v zájmovém území
- Příloha č. 4 Vymezení zájmového území v mapě vegetačních stupňů
- Příloha č. 5 Vymezení zájmového území v mapě klimatických regionů
- Příloha č. 6 Základní ochranné podmínky chráněných krajinných oblastí
- Příloha č. 7 Priority a zásady pro oblast CR vyplývající ze ZÚR Libereckého kraje
- Příloha č. 8 Areál Bramberk

13 PŘÍLOHY

Příloha č. 1

MAS Rozvoj Tanvaldska

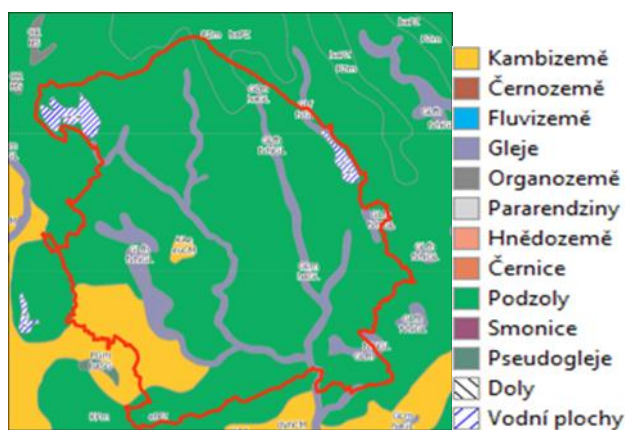
Zdroj: <http://www.masrt.cz/>, 2013

Příloha č. 2 Mikroregion Tanvaldsko

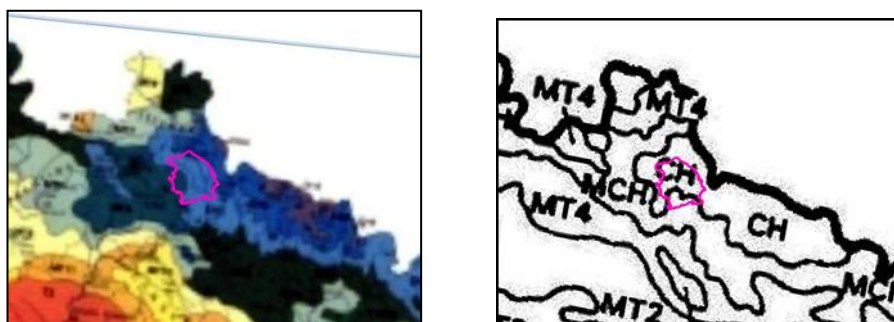
Zdroj: <http://www.tanvaldsko.info>, 2013

Příloha č. 3 Půdní typy v zájmovém území

Zdroj: www.geoportal.gov.cz, 2013

Příloha č. 4 Vymezení zájmového území v mapě klimatických regionů

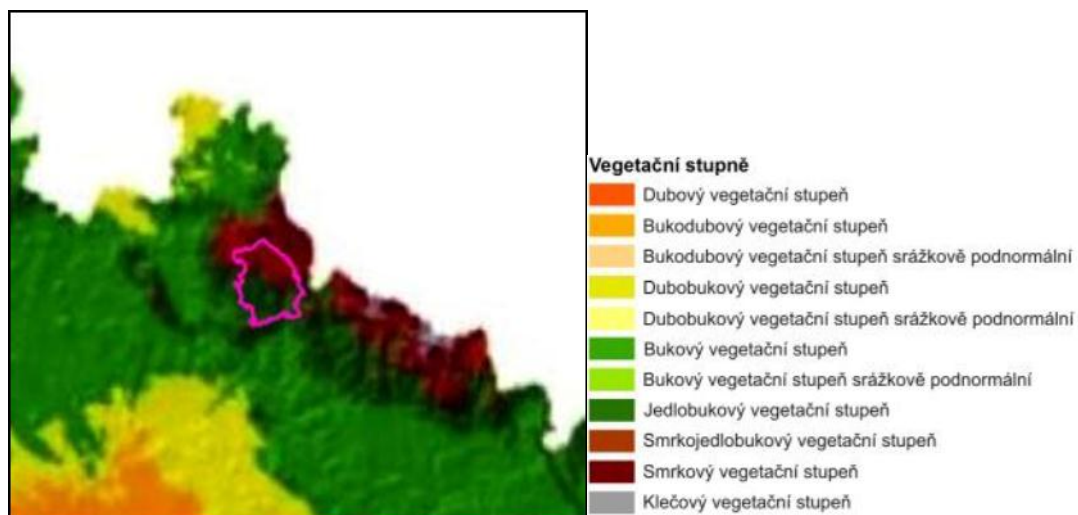
Zdroj: <http://www.ovocnarska-unie.cz/web/web-sispo/klimreg/mapa.html>, 2013

Charakteristiky klimatických oblastí dle Quitta (1971)

	TEPLÁ		MÍRNĚ TEPLÁ								CHLADNÁ				
	T2 oranžová	T4 červená	MT2 khaki	MT3 tmavě zelená	MT4 olivová	MT5 zelená	MT7 světle zelená	MT9 světle žlutá	MT10 žlutá	MT11 okrová	CH4 šedá	CH6 modrá	CH7 světle modrá		
LetD	50-60	60-70	20-30		30-40			40-50		0-20		10-30			
HVO	160-170	170-180	140-160	120-140	140-160								80-120	120-140	
MD	100-110		110-130	130-160	110-130	130-140	110-130				160-180	140-160			
LD	30-40		40-50								30-40		60-70	50-60	
°C I	-2 - -3		-3 - -4	-2 - -3	-4 - -5	-2 - -3	-3 - -4	-2 - -3		-6 - -7	-4 - -5	-3 - -4			
°C IV	8-9	9-10	6-7								7-8		2-4	4-6	
°C VII	18-19	19-20	16-17								17-18		12-14	14-15	15-16
°C X	7-9	9-10	6-7				7-8				4-5	5-6	6-7		
s ¹ Imm	90-100	80-90	120-130	110-120		100-120				90-100	120-140	140-160	120-130		
s VO	350-400	300-350	450-500	350-450				400-450		350-400	600-700	500-600			
s VZ	200-300		250-300								200-250		400-500	350-400	
sp	40-50		80-100	60-100	60-80	60-100	60-80		50-60		140-160	120-140	100-120		
o > 0,8	120-140	110-120	150-160	120-150	150-160		120-150				130-150	150-160			
o < 0,2	40-50	50-60	40-50		50-60		40-50		30-40		40-50				

Zdroj: <http://www.ovocnarska-unie.cz/web/web-sispo/klimreg/tabreg.html>, 2013

Příloha č. 5 Vymezení zájmového území v mapě vegetačních stupňů

Zdroj: http://is.muni.cz/do/rect/el/estud/prif/ps10/biogeogr/web/index_VS.html, 2013

Příloha č. 6

Základní ochranné podmínky chráněných krajinných oblastí

(§26 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny)

(1) Na celém území chráněných krajinných oblastí je zakázáno

- a) zneškodňovat odpady mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,
- b) tábořit a rozdělávat ohně mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,
- c) vjíždět a setrvávat s motorovými vozidly a obytnými přívěsy mimo silnice a místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody, kromě vjezdu a setrávání vozidel orgánů státní správy, vozidel potřebných pro lesní a zemědělské hospodaření, obranu státu a ochranu státních hranic, požární ochranu a zdravotní a veterinární službu,
- d) povolovat nebo uskutečňovat záměrné rozšiřování geograficky nepůvodních druhů rostlin a živočichů,
- e) používat otrávených návnad při výkonu práva myslivosti,
- f) stavět nové dálnice, sídelní útvary a plavební kanály,
- g) pořádat automobilové a motocyklové soutěže,
- h) provádět chemický posyp cest,
- i) měnit dochované přírodní prostředí v rozporu s bližšími podmínkami ochrany chráněné krajinné oblasti

(2) Na území první zóny chráněné krajinné oblasti je dále zakázáno:

- a) umisťovat a povolovat nové stavby,
- b) povolovat a měnit využití území,
- c) měnit současnou skladbu a plochy kultur, nevyplyvá-li změna z plánu péče o chráněnou krajinnou oblast,
- d) hnojit pozemky, používat kejdu, silážní šťávy a ostatní tekuté odpady,
- e) těžit nerosty a humolity.

(3) Na území první a druhé zóny chráněné krajinné oblasti je dále zakázáno

- a) hospodařit na pozemcích mimo zastavěná území obcí způsobem vyžadujícím intenzivní technologie, zejména prostředky a činnosti, které mohou způsobit podstatné změny v biologické rozmanitosti, struktuře a funkci ekosystémů anebo nevratně poškodovat půdní povrch, používat biocidy, měnit vodní režim či provádět terénní úpravy značného rozsahu,
- b) zavádět intenzivní chovy zvířete, například obory, farmové chovy, bažantnice,
- c) pořádat soutěže na jízdách kolech mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody.

Příloha č. 7

Priority a zásady pro oblast CR vyplývající ze ZÚR Libereckého kraje – úkoly pro územní plánování (ZÚR LK, 2011):

- vytvářet podmínky pro rozvoj a využití předpokladů území pro rozvoj cestovního ruchu jako perspektivního sektoru hospodářství
- upřednostňovat šetrné formy CR (cykloturistika, agroturistika, poznávací turistika aj.), které jsou ohleduplné k životnímu prostředí a neohroží přírodní a kulturní hodnoty území.
- vytvářet územně technické podmínky pro dosažení vyváženosti zájmů ochrany přírody a krajiny se zájmy cestovního ruchu a ostatních sociálně ekonomických aktivit v území CHKO Jizerské hory
- podporovat propojení atraktivních míst turistickými cestami, které umožňují celoroční využití pro různé formy turistiky (pěší, cyklo, lyžařská, hipo aj.)
- přijmout mimořádná rozvojová a územně plánovací opatření z hlediska udržitelného rozvoje území pro regulaci rostoucího tlaku na zvyšování zatížení území cestovním ruchem, novými sportovně rekreačními a ubytovacími kapacitami
- usměrňovat a řídit rekreaci a cestovního ruchu jako zdroje přetížení území v nejvíce exponovaných částech Jizerských hor
- upřednostňovat kvalitativní rozvoj služeb CR před zvyšováním kvality
- zamezit rozšiřování nevhodných forem CR, které významně ohrožují přírodní hodnoty území.
- koordinovat a regulovat rozvoj cestovního ruchu v souladu s udržitelným rozvojem území a hledat způsoby, jak omezit kvantitativní rozvoj aktivit cestovního ruchu zejména v oblastech, které jsou nejvíce ohroženy přetížením.
- řešit využití nebo odstranění tzv. brownfields, zajistit ochranu a optimální využití technických památek, industriální architektury a lidové architektury.
- vytvářet územní podmínky pro zlepšení dopravní infrastruktury
- zlepšovat dopravní dostupnost středisek cestovního ruchu a zajistit jejich provázanost a vazby na obslužná a nástupní centra s vyšší vybaveností.
- upřednostňovat ekologické formy dopravy
- řešit problematiku dopravy v klidu

Příloha č. 8 Areál Bramberk

Zdroj: autor, 2013